

7910

శ్రీ వేమ యోగీ యముడు

కర్త:
నాదెళ్ళ పేదాదక్కిణామూర్తి

శ్రీ వేమ యోగీయము

కర్త,
నా దెల్ల మేధా దక్షిణామూర్తి

కృష్ణా స్వదేశి ప్రెస్, బందరు.

1955

కాపీరైట్]

[ప్ర 1-8-0

౪౪ మేధాదక్షిణామూర్తయేనమః

క వి యో గు లు

మానవమనస్తత్త్వము విభిన్న వికాస విలసితము. తత్సంస్కారము దేశకాలపాత్రోచితమైయుండును. ఆయా సంకలనముం బట్టి లక్షకొక్కఁడు 'కవి' యుం గోటికొక్కఁడు 'యోగి' యుం గానాను. తత్త దుభయసంవి త్సంయోజనము క్వాచిత్కముగా నొదవి తత్కీర్తి శశ్వత్క మాచుండును.

కొందఱదృష్టిని గవితాయోగి తోభయసందర్భమే పౌసంగ నేరదు. ఏలయన, 'దృష్టిరమ్యయో ర్మిత్రతాస్వయ' మ్మన నెవ్వఁడు 'కాంతదర్శిత్య' విలసితుఁడై ప్రకృ త్యంతర్లీన సౌందర్యమ యానంద రస తరంగఁడో లికలం దూఁగుచుండునో వాఁడే 'కవి'. ఇట్టి యైహిక మెల్ల గర్హించి పృథ్వీతీత సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కార మొదవించికొని గల్గినవాఁడే 'యోగి'. కవి నిజదృష్టివైలక్షణ్యముచే నాక రితమైన దానియందలి రామణీయకత కక్షరత్వమును గల్పించి యొరుల మనఃఫలకముల కెక్కింపఁజాలును. యోగియన్ననో, మనోలయ మొదవించికొని కనుమూసినను దెఱచినను సర్వము బ్రహ్మమయముగాననన్యస్థితి నంది 'యతోవాచోనివ ర్తంతే' యన్నట్లు మానమును వహించియుండును.

ఇట్టి పరస్పర విభిన్నత నెంచి 'కవియోగు' లననేచెల్లదా యన్న, 'నానృషిః కురుతేకావ్య' మ్మన్నయార్యోక్తియట్లులుండఁ బ్రాచేతసవ్యాసప్రభృతుల నేమందము ? మనకు ఏరెట్లో పాశ్చాత్యులకు 'హోమర్' "వర్జిల్" ప్రభృతులు నిట్టివారేయాయె. వారెంతెంతటి మేటికవీంద్రులో యంతంత వేదాంతులు నైరయ్యె. అట్టి యెడఁ బూర్వోక్త వైరుధ్య సమన్వయముకొఱకు మన మిచ్చో లక్ష్యముగా 'మేనుయోగిం' గూర్చి ప్రస్తావించి కొందము.

అతఁ డాంధ్రదేశమున నేమూగచింతపల్లిలోనో పడేడవ శతాబ్దియం దాగర్భశ్రీమంతుఁడుగాఁ బుట్టిన పాకనాటిరెడ్డి వంశజుఁడు. గారాబముగాఁ బెరుగుటచే నాతని కబ్బినవిద్య యత్యల్పము. జవ్వనంబుతఱి నేకొండవీటి వేశ్యపాత్తుననో యుండఁగాఁ జిత్తము మాటిపో, నొకయోగిసత్తము చేరికవల్ల నీరికలాట నద్వైతసంస్కారముం గవితాధారయుం బ్రాపించినవాఁ డాయెను. అపై నాతనినోట వచ్చినచాటూక్తులెల్లఁ బద్యములై శ్రోతలకు హృదయాకర్షకములు గాఁగా నానోట నానోటఁబడి యందెన్నెన్నియో లోకోక్తు లైబోయినవి. అట్లు తనమదికిఁ బొడకట్టిన దేనినైన యథాతథముగా నొరులమనంబుల కెక్కింపఁజాలెను. అట్టి వీతెలుఁగుగడ్డ యున్నంతవఱకు నిలిచిపోదగ్గవే.

రామశబ్దమైనరాని యావేమన్న భాష పామరులకైన నందు పాటు కాదగు తేటతెలుఁగు జాతీయముల కిక్కయఁకాట నందఱమనంబులకు సులువుగా నెక్కనాను. అతని యుపమానము లశ్రుత పూర్వములై యందు నవ్యతతోఁపఁ దత్కవిత కవి జీవప్రాయములై ప్రకృత్యనుభవసిద్ధములుగా నుండును. అం దెందును నెరువుసొమ్ములనఁదోచు శబ్దాలంకారములుగాని నిగూఢములనిపించు నర్థాలంకారాదికములుగాని పాదపూర్తులకొ న్నర్థపదములుగాని లేక, హాస్య నిలయమా భావనాసంపదమీఱఁ గొండంతయర్థము గోరంతలోనే యిమిడిపోఁగా, నల “కా రెలు”గా రన్న “మారిసన్నువీల” కంటె గాఢతరములైన యమృతేఘటికలుగా వెలసి యింపులుగులుకు చుంటచేఁ బలుమాటు స్ఫురింపఁజేయుచుండును.

మఱియు నాతండు నన్నయాదులయట్టి లాక్షణికతగాని పెద్దనాదులకుదీఱ పబంధనిర్మాణదక్షతగాని లేనివాఁడైనను, “వాక్యం రసాత్మకం కావ్య” మ్మన్నదానికి లక్ష్యభూతములొ చాటుపద్యములందు లోకసామాన్యాంశములకే నిజభావనాశక్తిచే జీవముఁ బోయఁజాలిన స్వాతంత్ర్యము రూపింప మనోహరత్వము దీపింపఁ జేయుటచే ఖండకా వ్యోదయరూప నవ్యకవితాభ్యుదయము

నకు మార్గదర్శి యనిపించికోజాలెను. కాని 'రససిద్ధాః కవీశ్వరా' యన్నయారోక్తి కింపుగాదగ్గ యుద్యోకజనకమైన నిసర్గ సామ సస్యముమాత్ర మితనియందు లుప్తమై లోకవిమర్శనోత్పేకమే మెండుకాఁగా "గృతాను" దృష్టిగాఁ గాకయున్నను, నిర్దాక్షిణ్యముగాఁ గృత్రిమవేషధారిత్వాదికముల నెంతయు గర్వించువాడై, తఱచు పరిహాసాత్మక ప్రసంగములకుం గడంగుచుండెను. అట్లని యాచిత్యముందొఱంగె ననియుం జెప్పనొప్పుదుగాని 'మకురుపా' లనిపింపదగ్గ దురుసుతన మొక్కొక్కడఁ గానుపింపకపోదు.

అగుచో నిది యోగిత్వలక్షణముమాత్ర మానాయన్న సిద్ధస్థితియందీ యప్రసిద్ధమే యయినను, సాధనావస్థలోఁ దనకబ్బిన వేదాంతమువల్ల స్వప్నదృష్టం బనఁదోచు నీయైహికంబునుండి నిజమనంబును మరల్చికోజూచు పూనికయం దిట్లుపొసంగియుండు ననఁ జెల్లును. కాకున్న, విభిన్నవిషయ విమర్శనరూప వాక్ప్రచారమున కవకాశము గలుగనేరదు. ఇట్లు లాత్మబోధంబు కానుగాను మానంబూని 'యోగి' నా నొప్పెను.

ఇందులకు నిదర్శనముగా నిచ్చో "రంగదాసు" నిం జూచి యుంటిమి. ఈతఁ డాబాల్యము నస్మృత్తితృపాదులకు శుశ్రూషగావించుచుండినవాడు. క్రమముగా నవధూత యాదనుక సీతనియందొదవుచుండిన పరివర్తనాదికమున కేన సాక్షి నై తిని. గురుశిష్య సమాగమముతఱి సుభయులకుం దుదిదనుకఁ బద్యరూప ప్రసంగమే నడచుటలో, 'నాదెల్లాన్వయ గురువర !' యని యాతఁడు వందన మందించుచుంటయుం బ్రత్యుత్తర మిడుచోఁ బద్యాంతములం దీగురువరులు 'రంగా!' 'చినవేమన్నా!' "అభినవవేమా!" యనుచు సుబోధించుచుంటయును నేన వీనులార వినవిన, నట్టి యాశుకవితాప్రచారము నాకును నలవడుటయట్లుండ, నా వేమన్నయు సీతనియట్ల క్రమముగా జీవన్ముక్తుండు గానయ్యె నన్నది నామదికి రూఢమయ్యెను.

అంతట రాయవరపు పూర్ణ యాఖ్యుండౌ నస్మృత్తితృచ్ఛాప్రవర్ణం డొక్కం డేండ్లతరబడిగాఁ దిరిగి తిరిగి సేకరించిన శ్రీతాళ

పత్తాదికములందలి యావేమన పద్యములఁ దానెత్తి యకారాదిగా వ్రాసి తెచ్చి వినిపించుచురాగా, నా కందుఁగలిగిన యుత్సాహము కొలఁది నేతాద్యశముల నేను నల్లుచు వచ్చితిని. ఆపై, నాపదాటవ యేట మా తండ్రిగారా 'వేమనసూక్తి రత్నాకర'పుఁబరిష్కరణం బొనర్చుచోఁ దత్సంగ్రహకర్తృ విరచితమైన వచనరూప చరిత్రము నేను సవరింపఁబూనుట సంఘటించెను. దాన నాకిద్దానిని (బ్రహ్మ) ధమమునఁ బ్రబంధరూపము నందింపఁ గుతూహల ముదయింపఁగా 1910 లోనే "శ్రీ వేమయోగీయ" మనుపేర వ్రాసియుంటిని. 1917 లో నద్దానిని ముద్రణమునకుఁ బంపఁగాఁ బరహస్తగతం బై పోయెను.

ఎట్లాయెనేమి, యిది నేటి కీరూపమున వెలువడుయోగము కలిగెను. ఇట్లాటలోఁ దొలుతటిచరిత్రాంశములం దేకొన్ని మార్పులో కావలసిన వై నను, ముందాతఁడు వేశ్యాలోలుఁడై పిదప నెట్లో తన మనసుమాటఁగా సముచితవేదాంతప్రబోధానంతరమున నాత్మ బోధంబా కవితాప్రచారమునకుం గడంగెనన్న ప్రధానవిషయ మట్లే యున్నది. ఇందలి పురవర్ణనాదికమెల్ల రాజవంశజుఁడుగా నెంచం బడినప్పటిదేయై ప్రాచీనఘోష ననుసరించినదై యుండ నద్దానినే యథా తథముగా నుంచినందున విప్రతిపత్తి లేదుగదా. మఱియు నాయొక సామాన్యయైనను నసామాన్య గుణగణవిశిష్టయా బాచిత్యసంపాదకమే యాయె. ఇంక నాయాపాత్రముల సంజ్ఞ లేవయినఁ గథాగమనమున కంతరాయజనకములు గానేరవుగాన నందుంగూర్చినచర్చ యనావశ్యకము. ఇంక నప్పటిశృంగారఘట్టము మాత్ర మిప్పుడు కొంతసంకుచితముగాను వేదాంతప్రబోధఘట్టమే యధికముగాను మార్పుట నిజవయోధర్మము మాత్రమేకాక "యోగీయ"మునకు సముచితముగదా? ఏమయినను 'సమలోష్ఠాశ్చ కాంచనత్వమునే సాధింపఁజాలినయయ్యోగిపుంగవుఁ డేవేవోబంగారమొనర్చినట్లుండిన లీలల వివరించిన భాగ ముడిగి యచ్చో నాతనిప్రశస్తికి మూలమైన బంగారమువంటి సూక్తిరత్నావళిం గూర్చి చేర్చుటయందలి యాచిత్యము తద్దజ్ఞులకే విశదము.

మఱియు నిందలి తృతీయాశ్వాసగత గురుప్రబోధము శ్రీశా
 జ్జరమా “వివేకచూడామణి”కి సారభూతమై కొందఱు జిజ్ఞాసువుల
 బుద్ధులకే యందుపాటుగానా ననుకొనువా రిందలిచతుర్థాశ్వాసము
 నందలి పూర్వోక్త వేమనోక్తులు సుగమములౌట సర్వజనసమాదర
 ణీయత నందఁదగియుండునని యెంచకపోరు. ఇంతకు నిద్దానమనము
 గమనింపఁదగిన దేమన, వేమనయందుఁ గవితా యోగితోభయ
 మార్గసంధి సంఘటించి వన్నె కెక్కఁజాలెనన్నదే. ఇట్లనన్యప్రచా
 గముగల నిజవాక్కులవల్ల మన తెలుంగున కొకనూతనమైన వెలుం
 గును గూర్పఁజాలిన యీ ‘కవియోగీంధు’ చరిత్రము తత్సాక్షుల
 తోఁబాటు సుస్థిరమై వెలయ శ్రీగురువర్యుల కృపతోడ్పడనయ్యెడు
 గావుత.

బందరు, }
 5-7-1955 }

ఇట్లు విద్వద్విధేయుఁడు,
 నాదెళ్ల మేధాదక్షిణామూర్తి.

శ్రీ వేమయోగీయ విషయసూచిక.

— ఆ వ తా రిక —

	పు ట	పేజీ
ప్రారంభాదికము	1	18
కృత్యాంధము	2	19
కృతిపత్య స్వేషణము	4	20
వంశావతారము	7	21
కృతిపత్యభివర్ణనము	9	22
నిజమాతృదేవి	12	23
కవితాసంబోధనము	18	28
పవ్యంతములు	18	28
ప్రథమాశ్వాసము		25
పురపర్ణనము	14	26

వేమననాతని వదినెగారు		అన్నమయ్యకోశము	54
మందలించుట	27	ప్రాణమయ్యకోశము	55
వేమన తన వదినెగారి పూనికమానఁ		మనోమయ్యకోశము	56
జేయుట	29	విజ్ఞానమయ్యకోశము	57
వేమనవదినెగారి మహాదారత	80	ఆనందమయ్యకోశము	57
వేశ్యామౌళి	30	కోశాతీతసితి	58
వేమనవదినెగారివలని పై రాగ్యబీజా		జగన్మిత్రాత్మ నిరూపణము	60
వాపము	33	మహావాక్యోపదేశాష్టకము	61
వేమన ముక్కుఁగొని తన ప్రియు		తాదాత్మ్యము	62
రాని దాయనేగుట	33	'అహం'బంధమాల నిరూపణము	62
వేమన్నకు వైరాగ్యఫలావాప్తి	36	చింతాక్రియావాస నావక్ష్పరణము	63
వేశ్యావేమనల సంవాదము	37	బ్రహ్మనిష్ఠావశ్యకత	64
వేమన్న నిర్ణయము	40	నిర్వికల్పసమాధి	65
తృప్తీయాశ్వాసము		తత్సాధనక్రమము	67
వానప్రస్థుఁడు	42	సర్వాత్మభావప్రబోధము	68
వేమనకు శివయోగింగురిల సందర్శ		వైరాగ్యబోధోపరతులు	69
నము	46	శ్రీ గురుప్రసాదము	71
వేదాంత సాగోదారరూప గురు		చతుర్థాశ్వాసము	71
ప్రబోధము	48	సూక్ష్మోదయము	72
సూలదేహస్వరూపము	49	వేమన జీవన్ముక్తికిని	73
సూక్ష్మశరీరవివరణము	50	అభిరామయ్యవచ్చి గుర్తించి	74
ఆవరణ విక్షేపశ కులు	51	కొంపోవుట	76
కారణశరీరస్వరూపము	52	శ్రీ వేమబోధామృతసారము	86
ఆత్మస్వరూపనిరూపణము	52	ఉపసంహారము	88
కోశపంచక ప్రస్తావము	53	సమర్పణము	88

కృతిపతికలా సమృదయము కొండలయయాచిత సాదశోక్తము
'ఉభయకవి మిత్ర' 'పృథిభారవి' 'కవిశాకలానిధి' ప్రభృతి మిహదాంకిత

శ్రీ భువనగిరి విజయరామకవిగారు, గుంటూరు

కా. శ్రీ విద్య త్పురుషోత్తమార్య గురు పాత్రీభూతకవ్యత్వ పు
త్రా! తేదస్థిర నాదేశాన్వయజ మేధాదక్షిణామూర్తికా
శ్రీ! పరిణాచిరాయురున్నతుల, భక్తికళ్యాణలాప్సరు నీ
లేవకా దేంద్రినిదన్సువారలకుఁ దుష్టి న్దుష్టి నిష్టప్రియాన్॥

చ. నిలిపితి తండ్రిచాలు పరినిష్ఠిత తన్నిఖిల ప్రవర్తనా
వశుల విశేషపుష్టులఁ బ్రవర్తిలఁ జేయఁగ నాపస న్విరా
జిలి, యిపు డాత్మలబ్ధి సరిషేచనగాఁగఁ దదర్పణంబుగాఁ
గొలిపితి కీర్తికాయపితకు న్దుధన్యుడవైతి సోదరా ! 2

క. ప్రాణాహుతిగాఁ బితకు రవాణాఁ జేసితివి తత్ప్రపంచిత 'యాత్రా'
మాణవకృతి నింకెప్పు డపా నాహుతి వేమనీయ పాఠ్యంబయ్యెన్॥ 3

క. వ్యాసోదాససమాసము లైన నలఁతికాలముననె యర్పింపుమయా
పైని న్నడంగిసభోజన మో ! నింతువుగాని రససమాహితకృతితోన్, 4

క. కలషోదవోపచారవి ధులకగు నుద్యంభము న్మధురవాగ్రమ్యా
జ్వలత న్బదపడి తూర్చి స ఫలీకృత మహార్చనావిభాసివి కమ్మా. 5

తే. భర్తృహరియొక్క త్రిశతక ప్రాయమామఁ
గ్రమత శృంగార నీతి వైరాగ్య భాగ
కేవలంబగు 'వేమయోగీయ' మెలమి
నమరు నాచంద్రితారార్కమై ధరితి.

'శ్రీ మద్గురు భాగవత' 'శ్రీ మద్భాగవత మహి' మాద్యనేక గ్రంథ
కర్తలు 'సుభయభాషాప్రపిణ' 'వేదాంత పారిణ' 'కవిశేఖర'

శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మగారు, గుంటూరు.

తాము మిక్కిలిప్రేమతోఁబంపిన 'శ్రీ వేమయోగీయము' ను జదివితిని.
పండితకవులగు మీపాత్ర మును సాంతముచూడక వదలుదునెట్లు ? పదమెతిన
వృత్త్యనుప్రాసము, పాదమెతిన నోజస్సు, నింకయమకముల నెమకనో ?
కుప్పలుకుప్పలు. అందును సముద్రయమకము నెక్కువగావాడితిరి. ఒక్కొక్క
పాదమున శాలుగంతర్వాహసములతో నీసముల నిర్లహించితిరి. వర నాదులులోఁ

బూర్వకపులతోవలె దప్పరై తిరి. 'అలూనకిసలయముం' గొని నవీనరసమయముగాఁ బొసంగించుట మిక్కిలి పసుందుగానున్నది. ఎట్టి దుష్కరప్రాస గండశితయైనను మీయనర్థధారలో దొరలుకొనుచుఁ బోవలసినదే. అటువలెందులకుఁ బెక్కునడకఁ జేర్చితిరి. శివయోగి స్వరూపము ధరించితిరి. 'కామయాభిఖ్యాతి' పద్యము సాలంకృతమైనదై 'కమనీయవిఖ్యాతి' మీక చేతుచ్చును.

ముప్పది నలువది యేండ్లనాఁడే భవ 'ద్యశోవిహ' రాదిక సరణి నవభావ గంభీరముగను నానాశబ్దాలంకారాది శోభితముగను వ్యంగ్యస్ఫూర్తిగను విరాజిల్లినందులకు నే నాశ్చర్యచకితుఁడ నైతిని. పుట్టుకతోడనే మీరింతప్రాధికవితా పృథ్వీములరై నిరిగదా. అవునవును. శ్రీ పురుషోత్తములకుఁ బ్రద్యుమ్నలుడయించుటలో వింతలేదు.

'వేఘసందేశ' 'వమారకథామంజరి' ప్రముఖ గ్రంథకర్తలు

'విమర్శకాగ్రేసర' విద్వాన్

దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రిగారు, నెల్లూరు.

'శ్రీ వేమయోగీయము చదివి సంతోషించినాను. తాము వేమనను కవిగను యోగిగను చక్కగా తీర్చినారు. అంతియకాక, అతనిని ప్రబంధనాయకనిగా చిత్రించుట మీ రచనలో గల విశేషము. అటు శృంగారము, ఇటు వైరాగ్యమునూడ మీ కావ్యమున సముచితమార్గమున నడిపింపఁబడినవి.'

'శ్రీ వేమనబోధామృతసారము'తోపాటు మీరు లోకమున కందించిన తత్త్వసందేశము ప్రాజ్ఞప్రళంసార్థముగా నున్నది. ప్రాథమధురమగు మీ కవితాశైలి హృదయంగమమై యున్నది.

'యోగానంద రామాయ'ణా ద్యనేక గ్రంథ రచయితలు

శ్రీ చిల్లరిగె యోగానందయ్య పంతులు కవిగారు, అమలాపురము.

'పుత్రాకృతినున్న దోబుఁడ'వని ద్రాపది ద్రాణి న్వర్ణించి నమస్కరించినట్లు మీకిప్పు నమస్కరించుచున్నాను.

మీ 'వేమయోగీయ' మందలి యాధ్యాత్మికసారము పంచదశి జ్ఞానవాసీ షాదులవలె నెంతేని సమాదరణీయమై కాశ్యతామే యాత్మరాస్య పఠనీయమై వలెయఁగలదు. నే నద్దానిని నిమగ్ననైక్షణైకదీక్షతో భక్తిశ్రద్ధాసక్త బుద్ధితోఁ జదివినానా వార్ధక్యదుఃఖకంధి కిదే నావగా నెంచుచున్నాఁడ.

మ. ఆనందవ్యంబగు పాండితీగరిమ ముందాసంస్కృతాంధ్రద్వయిం

గన నభ్యాసమొనర్చి యాంగవిదుఁడై, కన్నయ్య కీకబ్బముకా

జన సమ్మోదదమిట్లాసంగి నిజవైశద్యమును న్నాహిరిం
చిన మేధానిధి నాదేశాన్వయవిధు స్ఫీరిమీఱ న్లాఘింపరే ?

మద్రాసు యూనివర్సిటీ, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయ
ముల తెలుగు రీడర్లు 'నాంధ్రభారత కవితా విమర్శ'నాది కృతికర్తలు నైన

శ్రీ కోరాడ రామకృష్ణయ్యగారు, ఎం. ఏ. చెన్నపట్టణము.

.....'శ్రీ వేమయోగీయ, 'సీతిభాస్కరము'లు మీతండ్రిగారి యొద్ద
నుండి సాధించి కృషిచేయుచున్న యాధ్యాత్మిక తత్త్వమునకుం బ్రబల నిదర్శ
నములు.....'ఉత్తమ జీవయాత్ర'లోని వివిధ క్షుణ్ణల యందలి మహా
త్తర గుణములు, సాధనలును జదివి మిక్కిలి యానందించితిని. మరలం జిన్న
నాటి బందరు నాదృశ్యమున నిలిచినట్లునది.

'శ్రీ శజ్జరవిజయ' 'హర్మపురాణ' 'ప్రసన్నరాఘ' వాంఛీకరణాదికర్త.

శ్రీ భమిడిపాటి వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు, మోపిదేవి.

ఉ. శ్రీగురువర్య పాద సరసీరుహయుగ్మమును స్పృశించి మే
ధాగరిమార్ది నై నతివితానము భక్తి మేయింబొనర్చి స
ర్వాగములకై త్సమించుచుఁ గృపామృతము స్పృశత న్వహించి నా
పైఁ గురియంగ వేడుచుఁ బ్రపన్నుడనై లిఖింతు నిమ్మెయిక్.

మ. కుశలం బోగురుజేవ ! మీదయను మాకుంగా, భవ ద్వివ్యభూ
రిశివంబుం దైలుపంగ సంతతము వరి స్వేదెద 'వేమయో
గి' శివాపాదక సచ్చరిత్రము లసద్ధీర్వభవం బొప్పు, స
ద్యశ మబ్బు న్రచించి పంచితిరి గాదా పట్టిచే బెన్దయక్

కా. వింటిస్మీకడ మున్నె దానిదగు పెన్విన్నాణము, స్నేహునేఁ
గంటిం గన్నులముద్గిరింబవుచుఁ జక్కంబొల్పు పాత్రమ్ము, వే
న్వెంటం బున్నెపులబంట తొంటిది ననుం జేరేపఁగా నోటితో
నంటిన్మంటిని దత్తుఁగో కిలహరీ యాంకాంశము ల్గొలుచుక్.

3

చ. గొనములకెల్లనిక్క దొసఁగు ల్లవమేనియులేని దిందిరే
కుని పదకంజముం దెసఁగుచుం బ్రవహించెడు జాహ్నువీ సుపా
వనతర మాధురీభరిత వంజాలధారకు నుద్ది, పూజ్యపా
ద నిహిత వేమయోగి చరితప్రథిమ న్నవిత న్నుతించెదన్.

4

తే. దక్షిణామూర్తి కర మేధావిలాసి
వర్ణమో వేమనాస్త్రిగి వరచరిత్ర
సేత కవిపూరుషో తమ భాగ్యతక్కిరి
రస మొలుకుఁ గోల్లెఁబడి వెన్నెరసివలార!

5

‘అంధ్ర’చరిత్ర ‘త్రాది గ్రంథకర్తలు, వీరేశలింగం హైస్కూలు పండితులు
శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారురా, జమహేంద్రం

తాము ప్రేమతో నంపిన ‘ఉత్తమజీవయాత్ర’ ను ‘వేమ యోగీయము’ను
నే నందుకొని కన్నుల కొత్తుకొన్నాను. మీ కబ్బములు మహాత్తమ కావ్య
భారణిలో రచింపఁబడినవి. అందలి పద్యములు ప్రాథములై రుచిరములై న
న్నానందముగ నొనర్చినవి ... ఛందోమూర్తులు కాశ్యపులు నగు శ్రీ పురుషోత్త
ముల పుణ్య చరితమును బద్యప్రబంధముగా రచించుటే మిక్కిలి మంచిని. తమరు
జనకులపట్ల అధమర్లతఁ బాపికొన్న ధన్యమూర్తులు. తమ శ్రీ చరణములకు నా
ప్రణతులు.

శ్రీ అప్పల వేంకటరావుగారు, పౌరాణికులు, సామర్లకోట.

మీ ‘వేమయోగీయము’ నామూలాగ్రిముగా మహాసక్తితోఁ జదివి పూర్తి
చేసినాను. మీయమూల్యభావములతోడను అఖండమేధాయుక్త భాషాజ్ఞాన
ముతోడను వెలియింపఁబడిన యీ పద్యకావ్యము సౌష్ఠవముతో సాఫీగా నడ
చినది. భావములకు భాష యలంకారము వెట్టుచున్నది. విషయమునుబట్టి
భాష అప్రయత్నముగా వచ్చుస్వభావమై శిష్టప్రబంధశైలిలో నున్నది- భాషా
ప్రమేయ మే మాత్రమున్న పాఠకులైన నందలి చెఱవడిన ననుభవింపఁగలరు.

గ మ ని క.

పుట.	పక్కి.	కూర్పు.	మార్పు.	పుట.	పక్కి.	కూర్పు.	మార్పు.
14	4	భవో	మానో	83	8	వేలఁ	వేలఁదలన్
22	17	యామా	యీమా	70	12	*ధాత్రోపేంద్ర	ధాత్రజ్ఞాత్
26	18	డెడు	డగుడు	71	2	చతురా	చతురా
29	24	తాత్మ	తాత్మత	76	6	మాత్ర	మాత్ర
30	6	దు, నో	దుఁబో	88	26	మద్య	మాద్య
82	18	రంభా	డంబా				

* స్థితస్యగతిః : — ధః (బ్రహ్మవిద్యాయం) + అత్రమ్ (పాఠ్యం) మితి.

శ్రీ మేఘాదక్షిణామూర్తయేనమః

శ్రీ వేమయోగీయము.

అవతారిక

ప్రార్థనాదికము.

వాణీశ్వర నిగ్జ శే శ్వినత స
 స్మిన్మూర్తి, కాత్యాయనీ
 భావాబ్జాయుః, భక్తవత్సలుఁడూ, జ్ఞం
 భద్రైత్య సారంగరా
 ఙ్గాన చ్ఛేదక వజ్రీ, నిర్జిత పుర
 క్రవ్యాద సహోదయుక్
 దేవాధీశ్వరుఁ గాలకాలు, నమసం
 ధితుస్తవ్నవజ్జంబునక.

ఉ. శశ్వ దనూ న కీర్తివిలసన్మహాసీయచరిత్రుఁ డథనా
 కీశ్వరుఁ డాలఁడౌట, హృదయేశ్వరి యీశ్వరి పార్శ్వమందుఁ గా
 మేశ్వరి తానయుండి హృదయేశ్వరము ల్లుపయుల్ల మాకు ముం
 దశ్వరధార్థ సంపదల, సంతట మోక్షునది మొగ్గుసంగెడుక 2

తా. ప్రానిభించుతెలి న్భువి స్మృతులు, లోపం బెద్దియు న్రామిక
 హేరంబుం దొలుదొల్త మ్రొక్కదురు కాదే, యట్టి యావేల్పు నీ
 హారాద్రీంద్ర సుతాంకపీఠి దగి నిధ్యానంబు ధ్యానింపమి
 స్వీరుం డాతఁ డొసంగె దీనఁ గృతి నిర్విఘ్నంబు గానయ్యెడున్ 3

ఉ. శ్రీయతమూర్తి భాస్వర చరిత్రుఁ డు మాధవు చేతనేతగుఁ
 సాయకహూట మాధవుఁడు, సన్నతిపాత్ర దివౌకసావధి
 ధ్యేయుఁడు, శార్ఙ్గచక్రధర దివ్యమహాపతిభాధ్యుఁ డట్టి తే
 జోయుత నీలదేహుఁడు, వశుండయి మ మృనిశమ్ముఁ బ్రోచెడుక 4

శా. క్షీరాంభోధిజనించీయ స్విజయలక్ష్మీనామముం తాల్చియున్
హేరాళ ప్రతిభావిశేష మహితాహీ డ్దివ్యపర్యంకగుం
డా రాజీవదళాయతాతు బుధగేయప్రాభవోన్మేషుని
జేర ద్దద్ధదయాబ్జపీఠిదగు నాశ్రీదేవి మమ్మొమెడున్ || 5

ఉ. ధాతయు వెంటవచ్చుగద, తాతనుగూడి వరప్రదాతగాఁ
ద్రాతయు నేత యాతఁడు నరాయణనాభిజలేజమందె, సం
పూతచరిత్రుఁ డుద్భవిలి, భూమి జనంబుల సృష్టిజేయు ని
శ్శేత విధాతనాఁ దనరి, నిచ్చలు వేదచతుష్క వాక్కులన్. 6

ఉ. కీరముఁ బుస్తకమ్ము నెసఁగెంగద వల్లకి చేతులందు, శో
భారతి భారతీరమణి, భాస్వర వా క్కులనప్రచారకున్
శ్రీరుచిరత్వముం దెలుపఁ జెన్నలరారెడు విద్యుఁ దెల్పు, నా
ధీర నిరంతరంబెటఁ బతి నివిడకే యిటు నాకుఁ దోడగున్. 7

చ. సరస చతుర్విధాంధ్ర విలస త్కవితావిభవాఢ్యు నెంతు, న
య్యురుతరపారసీక యవ నోత్తమ సంస్కృత హూణ కోవిదుం
బరమసుశాంతమూర్తి బుధవంద్యుని జ్యోతిష ధర్మశాస్త్ర బం
ధుర పతిమాభిరామ గుణధుర్యమహాత్తముఁ బూరుషోత్తమున్. 8

ఉ. ధారుణి నన్నుఁగన్నవనితామణి భవ్యపతివ్రతామణిన్
బారువచోన్విత స్నయవిచార ననారత మేదలంతు, శృం
గారసురూపిణి నృహితకాంచనతుల్యను, మాన్య ముక్తికాం
తారమణి నిరంతర సనాతనధర్మ పత్రైక గామినిన్. 9

ప. ఇ ట్లెవ్వదేవతా గురునమస్కారంబులం గావించినతఱి. 10

కృత్యారంభము.

క. బలుపాదవువాఁడె కోయం గలిగెడిఫలమంద బుడుతకడఁగినపగిడ్చి
దెలివిం గొఱవడనైనను బలుపుర కెటొ ముదముగదురఁబలుకఁ
దలంపన్ || 11

క. కోవిపుక్తుఁడఁగవినయ్యునుగవినరబుధవర్ణమార్గకలితాత్మఁడనై
భువిబుట్టియునొకకబ్బముఁబ్రవిమలమతివ్రాయకున్న భావ్యంశానే?

క. ఘనబుధుఁడుజనకుఁడొనరింపనుగృతులవికాంచినారుపండితపుత్రిం
డనరే ? నను, గావున మది నొనరుప నే దైనఁబూని యొకకృతిఁ
దొలుతన్. 18

క. శతకం బస్సన్నా మాతృస్తుతిరూపకమామనొప్పఁజొప్పడుఁజెప్పన్
గతియానని భావించుచు నతిముదమిడ ముందుకూర్చి నయ్యె
నలుండన్. 14

క. తోచెన్ ఖండకృతు ల్విడి వాచాతీతపృథాప భాస్వరుఁ డనన్
ప్రాచీన కవీంద్రయోగివగృతేఁబలుకన్. 15

ఆ. పద్యగద్యములఁబ్రబంధరూపంబునఁదనరఁజేయువూర్ణిఁగనినయంత
వేమనాఖ్య యోగివిరుండ కవియాచునీతిభాధసేయు భాతినంది.

క. రాయవరపుఁ గులదీపకుఁడైయొప్పిన పూర్ణయాఖ్యఁడస్మత్పితృమి
త్రాయతమతి గద్యమ్మున నీయు త్తము చరిత్రవ్రాయ నే నదికంటెన్.

చ. ఇపుడు పురాణగాధ యెదియేని రచించినఁ బ్రీతియేరికా ?
నుపకృతి తాఁ బ్రపంచమున కోపికఁ జేయు మహాత్ముఁ డౌట ని
క్కపుఁజరితం బనందగిన కాలపువాఁ డతఁ డౌటఁ జేసియున్
విపులముగానెఱుంగ నిటు వేద్యమొనర్చిన హృద్యమయ్యెడన్॥

ఉ. శ్రీయత వేమనాఖ్యఁడు తురీయగులుం డవుఁగాక తాను రా
ధేయుఁడు దానమందెఱులొ, ధ్యేయుఁ డితండునిదానమం దటుల్
జేయుఁడుగాఁ జెలంగె, మహానీయుఁడు, తచ్చరితంబు 'వేమధ్యా
గీయ' మన నృచింత, బుధగేయ మమేయ గరీయ మీయిలన్.

ఉ. ఆనయమార్గ వేది మహితాత్ముఁడు వేమనయోగివర్యుఁ డ
స్థానివరేణ్యనిష్ఠిత సమంజస సాధువత్తైకవ ర్తి స
స్థానితదివ్యకీర్తి కరుణామయమూర్తి, హతార్తియారవిన్
ధ్యాన మొనర్చి, తత్పుచరితమును జెప్పఁ దొడంగు వాఁడనై. 20

ఉ. భారతమాతకుం దొలుత భవ్యచరిత్రకు వీరమాతకుం
జేరిది నానమసక్తులు చె న్నలతారినవారి నెంతుఁ బ్రా
గ్భార యశోవిజేషులగు వ్యాసుని భామనిఁ గాఠిజానుని
నాథుని మాఘ హర్ష గణన స్థవభూతి మురారి ముఖ్యులన్. 21

- ఉ. భారత మాదిసేపలికి వన్నెను మిన్నపు నన్నపాద్య, ని
పాక బడేనుపర్వముల నయ్యయిముద్దుల దిద్దు తిక్కనం
బూరణ నెట్లనం బొగడి, పూజ్యుల భాసురసోమనాథుల
నానైకుం బోతనార్యు నెద, సన్నుతిసేయుదుఁబెద్దనాదులన్. 22
- క. అందఱ మాతృస్తుతి పర నిందలపాతాటఁ గుకవి నిరసనఘక్కిం
గండురె కాపునఁ గాటుక కుం దొరకరయిరి ధరణిని గుకవుల
నరయన్. 23
- ఆ. కాన నిద్ది ప్రీతిఁ గనువారి కెల్లఁగ కేనువినుచువాడ సీచరిత్ర
మనుచుఁ గావ్యకన్య కర్ణుఁడౌపతియెవ్వఁ డనికొనంగఁ దోచె
నరయ నిట్లు. 24

కృతిపత్యన్వేషణము.

- క. మున్నల నన్నయముఖులౌ మిన్నలు కృతులిచ్చినా రమేయప్రతిభం
గన్న నేందుగ్రికిల దాన న్నుతి సమ్మాన మంగినాగటులుండన్ ||
- క. పాతక మదియకా నంచునుబోతన తా నీయఁడయ్యె భూతలవిభులం
దేతనికిని భాగవతము చేతోముదమార వినిచె శ్రీరామునకున్ 26
- ఆ. లట్లు కొందఱిచ్చి గవసేవ్యులకెన్న నిట్లు లేరొ యిచ్చి నీవ్యరునకు
నేనుమాత్ర మిప్పు డి నెవ్వరికి నీయఁ జాలవైతి నద్దియేలయనఁగ||
- ఆ. భోజరాజుఁ బోలు భూకాంతులౌ లేరు, కృష్ణదేవరాయ కీర్తనీయ
మహితయశులు సరసమహిపులును న్లే రిం కాదరింతు లేరు భూ
దయితులు ? 28
- తే. కానఁ బురుషోత్తముఁడె కృష్ణుఁడౌ నటన్న
నికను బదియాటువేలు గోపికలు గాక
కొసరు కవిరాజు లొసంగిన కూతు లుండ
నేల యాదరమునఁ జూచు బేల దీని ? . 29
- శా. మాతోఁబుట్టువు లైనప్రాధసతుల న్మాన్యప్రబంధోత్తమ
వ్రాతంబుం బితృకర్తృకంబును భరింపంజాలు శంభుండనం
జేతఁప్రీతిని జూచునో ముగుడ నోచెంబో యశు ల్బుస్సనుం
బూత బ్ధురయు గంగ దేహమున నెప్పున్పెత్తిపై కెక్కఁగన్ || 30

వ. అవియట్టులుండ
క. కలలోఁగాన్పించెదరఁట యలహరిహరు లట్లునచ్చి యడిగినమీఁదం
గలిగినఁ జూతము నేత్రాక టలుసాఁ దనయంత నరుగ నంచుం
దోఁచెన్॥ 31

శా. ఏదోదయ్యము కానుపింపనిని లేనేలేదో! యున్నం గనం
గాదో! యట్టిదె యిష్టదంబపు నెటు ల్కప్పించి తాఁబెంచి, వి
ద్యాదాసం బొనరించి మంచు గురుని న్ధ్యానించి సేవింప నే
దేదైన వ్వుది నెంచుమాత్రమునఁ బ్రాప్తింపుంగదాయేరికిన్ 32

శా. 'ఆయేదో ఫలదంబటంచు వినలేదా'? యందురే స్విందురే
ధ్యేయంబా గురురూపమందు నదిలేదే స్వర్గం బెట్లగున్?
భూయఃకల్పిత వందనాదికముల న్బొందింపఁ దద్బుద్ధితో
డాయ న్నచ్చి తదాకృతి స్థలము రెంటం గూర్చు బ్రబంబాకో!

క. ఆదరమున నాకృతిఁ గనఁగాఁదగువతియెవ్వఁడన్న గురుశామయుఁడు
నోదారుఁడు మజ్జనకుఁడె కాదే గురుఁ డతఁడ నాకుఁ గనఁడే
ప్రీతిన్? 35

చ. తనయులపల్కుఁ తెన్నఁగను దప్పులకుప్పలె యానుగాక, యె
ట్లును ముదమిచ్చుచుండులగు, లోలతఁబెంచుసహించుఁగావునన్
జనకుఁడె ప్రీతిఁ గాంచఁగ నిజాత్మజ సికృతికన్యనిత్తు, నా
తనికిఁ గవీంద్రశేఖర బుధప్రవరోత్తమ వర్ణ్యబుద్ధికిన్॥ 36

తే. ఇప్పుడు కౌమాగదశయందు నెసఁగునతఁడు
నాదు జననియై, దివికేగ నాదుకొనుచు
మోద మిడ వార్ధకమ్మున నాదుహీతయై
తప్పు లేరేరు దరిఁజేరి మెప్పుఁగూర్చు॥ 39

క. సోదరులు లేరు నాకిక సాదంగా నతనిజేయ సానందాత్మున్
మోదంబిడ నిహపరముల నాదుకొన న్నన్ననమ్మె నాతఁడకాదే!

తే. కాన నాతనికి కృతి యే నొసంగ
ననుషమానండుఁ డతఁడౌట యట్లులుండ

వన్నె కెక్కును ముగ్ధయై యున్న నిద్రి
దాన నేనును దరియింప నాను గాదె.

39

క. గురుఁడౌ బ్రహ్మయు విష్ణువు గురుఁడెమ హే శుండటంచు గురుఁడే సాక్షా
త్పైదై వత మనియనరే? గురుఁడనఁగా నట్టిఁడౌట గురున కెయిత్తున్.

క. గురుభక్తి న్నెఱవ న్ధనరుఁ డెట్టిఁడుము క్తి నందు న్యాయ్యంబకదా
వరమాఁగద ప్రీతి మెయినినరు నాతనిఁజేయఁగా వ్యవరమునకిపుడేన్.

తే. కొండ తలక్రింద నుండంగ గులకఁజాల
కొఱకు నేడనొవెదకంగఁ గోరుకన్నఁ
దెలివితక్కువ వేఱుండఁ గలుగునొక్కొక్క !

అట్టిదేకాదె ! గురువీడి యరయుటయన.

42

తే. మఱియును బితృణ మెన్ని జన్మముల నెత్తి

యైనఁ దీర్చుఁగ శక్యము కానిదయ్యె

నట్టి దొక్కింత యేనిప్పు డిట్లుతీఱు

మార్గ ముగిసిన నెటు లపవర్గ మబ్బు ?

43

క. నరమాత్రులు నరపాలురు సుసులు గారెఱుఁగఁగృతుల సారస్యంబున్
హరిహరు లోమాటాడరు గురువరుఁడో బుధుఁడు తెలుపుగణ

దోషంబుల్ || 44

క. కావున సర్వవిధముల భూవిశ్రుతపుణ్యమూర్తి పురుషోత్తముఁడే
కావ న్నును, మత్కృతిక న్యానరుఁడై యేలనర్హుఁడౌ నెటులరయన్.

క. వేమనపదైము లన్నియు ధీమంతుఁడు మద్దురుండె దిద్దెనుగాదే
సీమమ్మున నేని పీటు లామహితు చరిత్ర వినుపనతనికి హితమా.

చ. అభినవదండి కేతనసమాహ్వయసత్కవి తిక్కయజ్ఞనా
మ భజనసేయఁగా దశకుమారచరిత్ర మొనర్చె నంకితం
బభినవతాప్తి నా కొదవదై నను దిక్కన సాటిమేటియా
నభినవ వేమ రంగగురుఁ డౌ పురుషోత్తముఁ డేలు సీకృతిన్. 47

స. అని కృతనిశ్చయమండనై నారచించు సీ వేమయోగీయము
న్పురుషోత్తముండా పురుషోత్తమునకీ యంకితంబుగా రచింపంబూని
లోలుత సస్మత్కృతినాథు వంశానత రాత్మప్రేమలంతుకెట్లన్న.

వంశావతారము.

మ. ధరణి నివృప్తికులీనులై విహిత వేదవ్యక్త సన్మార్గులై
హరితర్షీశ్వరగోత్ర) జాతులనఁ బ్రఖ్యాతాన్వవాయంబులన్
పటలంజాలిరి భారతావనిఁ గృతాపస్తంబసూతోక్త భా
స్వరకర్మాన్విత వైదికోత్తముల శశ్వత్కీర్తిపరిష్కృతైః 49

తే. వారలందగు వెలనాటివారి శాఖ
యందు 'నాచెండ్ల' యనుచేర నలరునూర
వరతపోధనుఁ డైనట్టి సగమపూర్వఁ
డనియ నగసింహభట్టన నెఱుఁగె నొకఁడు. 50

ఉ. ఆతఁడు నిత్యనిష్ఠును జపాచరిణుం బొనరింపఁ జేరఁ గృ
ష్ణాతటిసితటాంచల విశాలననావృత కీరశారికా
గీత మనోహరానిల వికీర్ణ తరువృజ పుష్పరాగ సం
ఘత జనాతపార్తిహా కమగ్రహేంద్ర్య వసప్రదేశమున్ 51

క. మహి సీతారామపురా గ్రహార నామంబున నది రాజ్యలై నట
నృహితనగసింహమునిచేయ హస్యకవ్యములతిథిజనాదరణంబున్ 52

క. నాగేశ్వరుఁ డుదయించెను భోగీశ్వరపర్వతీయ పుణ్యచరిత్రన్
ద్యాగీశ్వరుఁడనై నిగమాగమవేత్తృత్వమబ్బనసముఁడునాఁగాన్ 53

మ. దరహాసాంచితవక్త్రుఁ డత్రనయుని నైవజ్ఞచూడామణిం
జనసంపాదితసద్యశోధనుని భ స్తీభూతసర్వాఘ్న, ని
ర్జుతు ల్యాసనిపాల సేవిత పదాబ్రాతద్వయు స్వేంక టే
శ్వరసిద్ధాంతిని మించువా రలరిరే సర్వసహం జూడఁగన్? 54

శా. బ్రహ్మహ్య ల్గుతు లిద్వరాతనికి సభ్యస్తాగమజ్ఞానులై
బ్రహ్మద్విహ్ని నిరాకరింపనపు సత్వైగల్భముం గాంచుచున్
బ్రహ్మనందముఁ గూర్చి రాపితకు శంభుబాతు లటాప్పి, సు
బ్రహ్మణ్యహ్వయ కృష్ణనామ మహితపృజ్ఞాయుత్థియుతుల్.

క. అం దగ్గజుఁ డలభూమి బృందారక బుధవరేణ్య బృందామందా
నందద మందారము గురు వందాకుఁడు సుబ్బయార్య వరుఁ
డెన్నంగన్ 55

తే. కాలినడ నేగ నిరుమార్లు కాళి కలఁడు

నంత రామేశ్వరమ్మున కట్టులెచనఁ

బట్టుదలనెన్న నాతండ దిట్టసుండు

పట్టి కామార్కుఁ డుదయించెఁ బ్రభతయశుండు.

57

సీ. కామయాభి ఖ్యాతి కమనీయవిఖ్యాతి

సత్కు-వ్యలే ఖ్యాతిశయ విభూతి

స్తుత్యార్పితజ్యోతి నిత్యకర్మప్రీతి

హోమపన్న ధాతిధూమహేతి

నిగమాగమాధీతి సుగురుబోధ్యజ్యోతి

షామృతిసా రేతిఃసరీతి

ప్రాప్తాపవ గ్ధాతిపథిగమ్యనిరీతి

దివ్యప్రభావీతి ధీప్రసూతి

తే. నీతి సూరినృసింహ నియతవృత్తి

విత్తి వాచస్పతిజ్యోతి విప్రివృత్తి

వృత్తి వ్యావృత్తిపాత్ర ప్రసత్తి సత్తి

బత్తిని బ్రవత్తి వివివత్తి బుత్తి ముత్తి.

58

ఉ. కాంచిన మేరుధీరుని దిగంతర న్నొల కీర్తిచంద్రికా

కాంచనదేహకాంతి జిత కామ జయంత పసంతరూపుఁ గా

మించి వరించి మించె నలమించును మించినసుందరాంగి స్తు

త్యాంచితభావ సద్గుణకదంబ యనందగు సుబ్బమాంబ తా॥59

క. వారిర్వుర కుదియించిరి ధీరులు సూరులు తనయు లుద్దీర్ణప్రతిభుల్

శ్రీమచిరాకృతివిలసితనాకీమణు లైనసుతలు నన్యగుణాధ్యల్॥60

క. ధరఁ బట్టిన హరిహరులో నరనారాయణులొక్కోయనందగి రందు

న్వర సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర పురుషోత్తమనామవేద్య బుధజనగేయుల్

క. వా రిర్వురనెయ్యమ్మది శ్రీరామానుజులదైన చెలిమింబోలెన్

దీ రరయఁగ ధర్మజనర ఏరాభులు వార లనఁగ వెలిసిరి భువిలోన్

తే. అట్టివారల నగ్గజుఁ డైనయతఁడు

బుధవరేణ్య సుబ్రహ్మణ్య పుణ్యగణ్య

వర్ణచరితుండు మహితుండు పరగుణుండు
గురుఁడుఁ బ్రేమాకరుండు సోదరున కగుచు.

63

తే. దక్షిణామూర్తి సన్మంత్ర) దానమొసఁగె
దానఁ గవితావిధాన సంధానగరిమఁ
గాంచి, “పితృసమోత్కృష్ట” యటంచు నెంచి
యాజ్ఞ విూటక న్న రించె ననుజుఁ డితఁడు.

64

కృ తి ప త్య భి వ ర్ణ న ము

సీ. అంగేయపారసీ కాంధగీర్వాణ హిం
దూస్థానభాషా బుధుం డవుచును
వరచతుర్విధ కవిత్యప్రాణి సద్గ్రాహి
ములఁగూర్చి యవధానములను దవిలి
భవ్యహిందూస్థానభాష ముప్పవరెండు
నాటకములద్రాసి సాటిలేని
దైవజ్ఞఁ డననొప్పి శైవాలయము దీవి
నీను కోడూర నచించి మించి

తే. యాచిత మృగుఖ్యాతి గడించినాతఁ
డలరు నానెళ్లపుగుజోత్త మాన్యుఁ డనఁగ
చున్నుఁడు మహిమఁడు ధీమ ద్విత్తుండు
సజ్జన నుత్తుండు ససముండు శాంతుఁ డనని॥

65

సీ. రమ్యాద్భుతోత్త రరామాయణ గురుభ
క్తిప్రభావంబులుఁ గృష్ణమహిమ
మొదలొప్పబంధము ల్పదిరెండు నభినర
నావళి పదియాఱు నాంధ్రయవన
నాటకముల నెన్న నలుబదొక్కటి కబ్బ
ము ల్చిన్న వెన్నియో బుడుతలకును
బ్రకృతిరూపప్రకాశికయు వికృతిరూప
చంద్రిక తెలుఁగున సంస్కృతమున॥

తే. నన్యరూపదీపికయన నలరునదియు

వెరసి మూడునిఘంటువు ల్గురవి నింక

బుధవిధేయినిసంచిక ల్బుదిపడులును

వ్రాసినట్టి శతాధికగ్రంథకర్త॥

66

సీ. బాలకావళిఁ గూర్చి పాఠశాలను జేర్చి

నీతిబోధ లొనర్చు నిపుణతముఁడు

జాతకములఁగాంచి గోత్రక మ్మానట్లు

లాగామిఁ చెలివెడి జ్యోతిషగుఁధు

ధగ జనములలోని తగవులెన్నియొ మాని

తగవుఁ బెల్పఁగఁజాలు ధర్మవిరూఁడు

నిరుపాధికులు సూరు లరుదేవ రయమున

ధనమిచ్చి యిప్పించు దాతృనరుఁడు॥

తే. బుద్ధిగీష్ణతి యసదృశి బోధకుండు

శుద్ధవిజ్ఞాని నిరుపచుశోధకుండు

శ్రద్ధాధానుండు నసమానసా ధకుండు

నిద్రావలతుండు మహాసీయుఁ డీఘుచుండు॥

67

తే. ఓర్పు నోపిక యొద్దిక నేర్పుఁ దీర్పు

వినయము నయంబు సనయంబు వినుతములయి

ఘనతఁ బెంపొందఁ జేయంగఁ గనదనూన

శస్త్రకీర్తి నెసంగెడి సాధు వితఁడు॥

68

శా. భూతానాగత వర్తమాన విషయంబులెల్లు దైనజ్ఞుడై

జ్యోతిష్కృష్య కలాశలాపములఁ బ్రజ్ఞావేచుషీ శేముషీ

చాతుర్యముల వెల్లడించి వివి ధాశాస్త్రాప్త సత్కీర్తిని

ఖ్యాతుడయ్యెను బూరుసోత్తముఁ డనన్యప్రాప్త నైపుణ్యుడై॥

ఉ. ఇమ్మహి నాంధ్రకావ్యముల నెందును జూచిన సానిలేని ప

ద్యముల బంధగర్భకవితాదృతిఁ జూపుచు హిందిభాష లో

కమ్మున వన్నె కెక్కఁగ సఖిండుఁ డపూర్వపురూపకాళి రం

గముల నాడఁజేసి, కవిగాయక కీర్తిత సచ్చరితుఁడై॥

70

ఉ. చక్కని నాస్వితాలతను సాధు మృదుమాక్తులకూర్పు నేర్పున
 నైపుణ్యం అలంకృతు ల్భ్రవణపేయము లోగతి. జెప్పవోప్పు న
 నిక్కుపుభక్తియుక్తి ధరణీస్థలి నీతిఁ దనర్చువై ఖరిన్
 ధిక్కుతలిక్కుయజ్జగ సుధీనిరవర్ణ నమితఁడందఁడే? 71

మ. విపులప్రజ్ఞఁ డితండు పలుక-శృతు లుర్వి న్నాటిలేకుండు, న్య
 ర్థపదం బేడిను గానరాక బహుళార్థద్యోత కాచ్చప్రబం
 ధ మరీచూర సమన్వితంబులయి విద్యాప్రౌఢిమం జూపెడు
 నివసీ తో త్రమబంధగచ్ఛకవితా పిన్నూర్తి సంకీర్ణ ముల్ 72

శా. ఆపజ్ఞాంధపుఁ డీతఁ జాననగ వైద్యప్రక్రియ త్నైర్ని యే
 రాపన్ను త్తనుఁజేరి కోరిన, సహాయార్థంబుగా నేగుచు
 న్బ్రాత్రీ యావద మాపజ్ఞువెడిని లోపం బేరి కెందుండినన్
 దీపం బంధతఁ జానజ్ఞానులయల స్థిర్గుంగ నుంకించెనున్ 73

తే. ధరఁ “బరీహికారాధ్ధ త్తదంశరీక”
 మనోహసానోక్తి నైతిహిక నవతరించె
 దాను దానను బూరుషోత్తముఁడె యనగ
 సార్థశాస్త్రిను నెన్నొంగు నున్నగుచున్ 74

క. దేవనవరాత్ముల న్దా విద్య ద్విప్రపాదఁ దగునీతి న్నం
 భావన మొనరుచుచుండెను పాననుఁ డాతండు తానెపండితనరుఁడై॥

తే. గురుఁడు పురుషోత్తమ హితాచ్చగురుయశుండు
 ధర్మగుణకర్మ నిర్మాణ మర్చవిదుడు
 గురుఁడు పురుషోత్తమహితాచ్చ గురుయశుండు
 ధర్మగుణ కర్మ నిర్మాణ మర్చ విదుడు. 75

క. పురుషోత్తమ చరితమృనఁ బురుషోత్తమవర్ణనీయ పురుషార్థదమై
 పురుషోత్తమ చరితమృనఁ బురుషోత్తమవర్ణనీయ పురుషార్థదమై॥

శా. సారాచార నయప్రచారపథ సంచారైక చారుక్రియా
 సారోదార విచారసారుడు దశాశాస్త్రాప్త సతీకర్తి వి
 స్తారుం డాశ్రిత సూరివార బహుళోత్కంఠాఘసంధాన మం
 దారుండ్డై తగు పూరుషోత్తమకవీంద్రగ్రామణి నీమణి 76

ని జ మా త్మ దే వి

క. చేపట్టిన నారీమణి యోపనులను దాసిమంత్రి యోజించుతఱి
రూపమ్మునఁ దా రమ ఊమనై పుడమి జనని పెరిమ శయనరం
భయునై॥ 79

గ. ఘన జమ్మలమడకాన్వయమున సీతారామనామ భూసురున కిలన్
దనయుఁడు లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి యనంగ నొప్పనతఁ డల
రంగాన్॥ 80

క. ఆలలిత తత్త్వ విద్వన్మౌళికి సతి రాజ్యలక్ష్మమకు సుతయై ల
క్ష్మీలానాన్యాయచితయై కాల న్భువిఁబూత ముక్తికాం తామణి
నాన్॥ 81

సీ. తనతండ్రి సంతతాధ్యాపిత స్రస్థాన
భాష్యత్రయజ్ఞాన భవ్యసుమతి
తనతల్లి భర్తృసేవసలబ వేదాంత
విజ్ఞాన సంపూత వినులచరిత
తనయత్త లోకజ్ఞతా సాధుశీలతా
సంపూర్ణ కరుణార్ద్ర సత్స్వభావ
తనభర్త దక్షిణాస్య నిరంతర ధ్యాన
సంప్రాప్త బహుకలార్జన మనీషి

తే. తాను సార్థక ముక్తికాంతామతల్లి
తల్లి కెనయైన విద్యానిధాన మనఁగ
మనఁగలిగ నత్త చిత్తరంజన మెసంగ
సంగతోత్తమ పతిభక్తి సంయుతాత్మ॥ 82

క. పాతివ్రత్యమునందిల నాతన్ని నోబల రతిన లారయనేరుం
బ్రీతి స్నీతి స్ఫూతి స్థాతిసతు బ్రీటుగారు లావణ్యమునన్॥

క. ఉత్పేక్ష లే దొకింతయుఁ దత్ప్రాశస్త్యంబు నెన్నఁదరమే మనకున్
సత్ప్రాభవము గాంచెను దత్ప్రాగల్భ్యం బతీతధన్యతఁ గూర్చున్॥

తే. ధన్యమార్గైక వేదిని ధర్మ పత్ని

మర్మ మెఱుంగనియిల్లాలు మహితచరిత
కర్మములఁ దోడుపడు చెందు ఘనతఁబెంచి
నిర్మలంబైనహృదయంబు నెగడుసాధ్యి॥

85

క వి తా నం బోధ న ము

మ. తనరంగా, బురుజోత్తమాఖ్యకవి శాస్త్రా ముక్తికానామణీ
తనయుండం గవితాధురీణుడను మేధాదక్షిణామూర్తిశా
స్త్రిని, విద్వజ్జన పాదజీవనజ నర్తిం గీర్తిమన్ముఖ్య వే
మనయోగింద్రచరిత్ర మేను రచియింపంగాఁ గవిత్వాకృతి !
శా. సంభావించితి నన్నయాచితముగా సంపర్కము గోరుచున్
రంభోరూ! జితరంభ ! యెల్లయెడఁ బ్రారంభంబునం జూపునీ
గంభీరోత్తమవాక్రప్తచారములతోఁ గైసేసి యత్యంత సం
రంభోత్సాహ పరాక్రమస్ఫురణ దేగంజూచికో మీకృతిన్॥

షష్ఠ్యంతములు

- ఉ. శ్రీనియతానువర్తికి నశీకృతశైవకృపా కృపాణ ని
చ్చేనిత పూర్వజన్మకృతి శేష విశేష పితృగంప రో
త్సావిత దుర్భరార్తికిఁ బ్రబంధసునాటకకర్తృతాది సం
పాదితభూరిక్తిరికిఁ దపఃపరిపూరికి రమ్యమూర్తికిన్. 88
- ఉ. శాంతగుణైకమూర్తికి దిశాంతవిరాజిత దివ్యకీర్తికిన్
దాంతివిశేషభూషితనితాంతముదావహ దక్షిణాంగ దై
త్యాంతక పాదయుగ్మ విధృతాంతర నిర్మలసద్భృదబ్జ వే
దాంత రహస్యవేత్తకు ననంతపరోపకృతి ప్రశస్తికిన్ ॥ 89
- ఉ. ధీకవితాచమత్కృతి కుదీర్ణయశ శ్చరదిందుచందికా
శ్రీకమనీయ చంచదధరీకృత సత్కవిరాజకీర్తి క
స్తోకబుధోత్తమోత్తమ పచోవిలస త్పురుషోత్తమోత్తమా
ఖ్యాకునకు న్నమర్పణముగా రచియించెద నీప్రబంధమున్ 90

శ్రీ వేమయోగీయము

ప్రథమాశ్వాసము

క. శ్రీపురుషోత్తమనామా కాపురుషాధమవిరామ కామాపహ సే
వా పరతంత్ర కపి టాస్ మా పరమోత్కృష్టకామ భవ్యోద్ధామ! 92

పురవర్ణనము

మ. పరఁగు న్భారతభూమి నొక్కెడఁ గుభృ ద్వప్రప్రదేశించి తాం
బర చుంబి పృతిబింబి తామరసతీ నక్షోజసీమా నట
త్తరలోత్కిర్ణ మణిచ్చటాకటక సౌధవాగ్రత నిర్వాత సుం
దర నప్రాయత పట్టణం బది కుభృద్వ్యృష్ట ప్రభాధామమై 93

చ. తనరు ననేకభూయహవితాన ముదానహ మైనచోటఁ బా
రచమగు కృష్ణవేణిదరి వర్ణితమైన త్రిలింగమధ్యమం
బున శివలింగమోయన సభోమణిమండల మంటునట్టి కుం
డిన ధవళేశ్వరగుండు నిస్తుల రాజనివాస భాసమై 94

ఉ. భాసురకాంతి ధిక్కుత దివాకన వహ్ని సుధాకరేక్షణా
వాస విలాసలాసిత సవాసనధౌత సగాధిరాజ కై
లాస కలాకలాప విగళ స్పృణిమండిత మండలాంచిత
శ్రీసమ రాజితాగ్ర నగరీగరిమంబునఁ జెన్నుమీఱనై 95

తే. కొండఁ గట్టినవీడొటఁ గొండవీడుఁ
గుండినాగ్రమునందున్మిఁ గుండినంబు
ననెడిపేరుల నలరారునట్టిదాచు
నన్నెమీఱినదై యొప్పు వాసిచొప్పు 96

శే. వెండికొండనుమించిన దండికొండ
యండయైయుండ నట నేలుచుండు ప్రభులు
ప్రతిభ మించిరి కైలాసపతిని మతిని
మంతుఁగాంచినవార లమందగతిని 97

సీ. నువ్వర్థమయమైన యుద్విధర మదేల ?

యిది సువర్ణమయ మహీధరంబు

రావణుం డొకచేత లేవనెత్తెరుదాని

రావణం బిడు నిది లేవదాట

తద్రాజరాజాపు తలనెక్కె నొకరాజు

రాజాధిరాజులే రాజులీడ

నెక్క నెద్దొక్కచే యీసరునకుదిక్కు

గజ తురగసహస్ర గరిమ మిండు

బూనిఁ బూసి కపాలి ముష్టికెవెడలంగ

భూతి కిక్కలు పెక్కు దాతలిటను

బాణు వాకిటను గావలియుండ సాంబుడు

బాణహస్తలె ద్వారపాలు రిచట

నుమయుండ జటగంగ నోర్తుని నిల్వెను శంభుఁ

డేకసన్నవృత్తు లిందనఘలు

ముక్కన్నుఁదెలిచెడి ముక్కోపి చామారి

శాంతమూర్తు లి లేల శస్త్రగుఱులు

తే. తానె యొకమూల దూర నిశానుఁ డితఁడు

కుండినపురీశకీర్తి యఖండమాచు

దెసలకుంబ్రాకి యెల్లెడఁ దెల్లవాఁ

డనదు గిరివాహనంబులే కనబడమిని.

98

ఉ. భారతమాత కంచుకము పచ్చని దొండు ధరింప సందులోఁ

దోరపుగబ్బిగుబ్బయనఁ దోచెడి కుండినభూధరంబు శృం

గారవనానృతంబు పయిఁ గప్పిననీలదుకూల మట్టిదై

చారుతరాంబరంబు విలసన్నవశోభల నీనుచుండఁగన్ ||

99

ఉ. భూమికుచాగ్రమోయనఁగఁ బాల్వెసలారఁగ భాసమాన శో

భా మహితేంద్రనీల మణిమండిత సద్విభవాభిరామమై

ధామ కృత్రోత్తమావనిపధామ సుధామయ ధామమొప్పెడి

న్దామ సుధామ శత్రునసుధా మహిళాధమ ధామభీమమ్ || 100

మ. పరిభాభీలము భూధరోన్నత తర పాకారవారమ్ము గో
పుర మంటంగలగోపురమ్ము మహితమ్ము స్మృత దుశ్శాస్త్రవే
శ్వర దుర్భేద్యము దుర్గదార్గమముగాఁ బ్రాసాదశోభాయుతం
బురుతేజోయుత రాజధాని తగు సర్వోత్కృష్ట నిర్విప్లవై 101

ఉ. ఏనుఁగు లానగేంద్రమునకే జనియించిన కొండగట్టులో
నా నలరారుచున్నవి ఘనత్వ మహత్త్వ పటుత్వసంపదన్
మేచుల పొందికంగనంగ మేరువుఁ గేరడి లీ రెసంగు గం
గానదికై కరంబిడి పెనంగొని లాగ సువర్ణ కాండముల్ 102

ఉ. ఘోటక రాజసంతతు లకుంతిత బాహుపరాక్రమాఢ్య వా
చాట వరాటక ప్రకట శత్రువిదారణ దారుణాస్త్ర సం
స్ఫుట విశంకట స్ఫుటన భూభృ దశేషభటాధిరూఢముల్
వీట నెసంగెడు నృపనవేగము మించుచు వేగులం చనన్. 103

చ. సరసిజసంభవుండు కలుషం బొనరించుట నోలుసోయె దా
శిర మొకఁడంచు నాతనిఁ ద్యజించి సరస్వతి యేగువెంచి త
త్పుర భగణీసురాత్త గుణపుంజ వినిర్మల శివశాలుగం
నిరపు ఘటించికొన్న దననేర్పడె చ న్నిగమాగమజ్ఞతన్ 104

ఉ. చెన్నువహించి తత్ప్రభులు శిష్టజనావన దుష్టశత్రుల
న్వేన్నునికన్న మిన్నయపు విన్ననువుం గనియున్నవానిలో
సన్న నెఱింగి నారికిఁ బ్రసన్నమతి సుతీయయ్యె భూమి, ద
ర్పిన్నతి వార లంద మహిమోన్నతిఁ దాను నహించె ము
న్నిటన్ 105

చ. కలుములబోటి కాపురము కాపుర మర్యసతీజనావళి
నృలుపుర భర్తభూషణవిభాసిత సుందరవిగ్రహాఢ్య శో
భలఁ దనరారఁజేయుచు శుభప్రద కార్యపరత్వబుద్ధి నె
ఱ్ఱిల జను లొప్పఁజేసెడి నహీన సుదాన నిధానసంపదన్. 106

ఉ. భద్రద కార్యనిర్వహణ భద్ర మనో వినయప్రచార సౌ
భద్ర పరాక్రమాఢ్య బలభద్రసమాన సుబాహుశక్తులై

భద్రసమృద్ధులై తరిరి భద్రపదాంబుజ భక్తియుక్తులై
భద్రసురాహతి స్రుగన భద్రససూక్ష్మన భద్ర శూన్యతై॥ 107

సీ. 'భ'మము ల్వాలని పద్మము గను'మన్న
మొగముపై నివె లేవె ముంగురు లని
'కుందకుట్టలము లేడందగునొక్కొ' నా
మచ్చుఁ జూపఁగఁ బలువిచ్చి సగడి
'మంకెనపూవేడ మంజునాణి!' యన
'మంజు నాణి'కె' యరు మంజుళముగ
'మంజరీ ! యి' మృగమంజరీ స్వధియమ్ము
'మంజరి కు'మె కొనంజను' నను॥

తే. కలువ లకిగినఁ జూపెడి గన్నునొం
సంపెగ యడుగఁ జూపు నానాపుటమ్ము
బూవు లమ్మెడి యావీటి పూవుబోటి
సరసల్లాపముల బాంధ సంగుం గలిసి॥ 108

సీ. అల్లిక సిగఁబట్టి మల్లెపూవులఁబట్టి
సన్నచీరనుగట్టి సరవిఁబట్టి
తమ్మల మ్మిడనోటఁ దావి యత్తెరుచుట
గడసనే తరి బాటఁ గాచివీట
యువకు లే రరుదేర సవరించికొని చీఁ
జిలుసగవుల జేఁజెల్మిఁ చేర
నుచ్చురలనుజక్క మచ్చులోఁబడివక్క
నాకిట నొక కుక్క-వలెను స్రుక్క॥

తే. గర్వ మడఁగించి పొగ రెద సస్యమడఁచి
పీల్చి యొంటనింటనువానిఁ బిప్పిజేసి
జోగిజేసియుఁ దుదరు బైరాగిజేసి
విడుచు నచోఁబ్డ వేలబోటి వేలవి॥ 109

వ. ఇట్లు సుంప ద్విశేషాకరంబై యనననతకోభాకరం బై తత్తత్సమా
గతానూన శ్రీకరంబై కరంబుఁ జెన్నువహించు న ప్పరవరంబు.

వేమనబాల్యము.

- మ. ఒకనాఁ డాంధ్ర యశోవిశాలతను సర్వోత్కృష్ట నిర్విష్ట నా
యకతం గాంచిన రెడ్డిభూమిపులతావై వేమి స్కీలుటా
సకలైశ్వర్యనిధాన మద్ది యనునాసం జేర వార్వీరు నాఁ
టికినిన్నేటికి సాటిలేని దగువీటిం జెప్పఁగా నేటిదై॥ 111
- ఉ. రెడ్డికులీనులందు భళిరే ! ధనసంపద దానశీలత
సడ్డయు బత్తికల్కి గలుపాపహ సత్యవచఃప్రభాభ్యతన్
దొడ్డయశంబుఁ గాంచిన ఘను ల్గలవీడని యాడఁజేర నే
ర్పడ్డకుటుంబము ల్దనర, వారల నొక్కఁడు వేమనాఖ్యుండై॥ 112
- చ. జననము నందినన్నిడె ప్రజాతకుఁ బ్రీతకు మాత కాతటిక
జనకునకు సుమస్తజన సంతతికిం గన నేత్రపర్వహా
ననుపమరూపసంపదకు నాశగమై కర మింపుమీటు వి
న్ననువున నన్నయన్న విగతాత్మజ యెన్నఁగఁ గన్నదన్నమైన్॥
- తే. తల్లికన్న ను గారాముఁ దా నొనర్చె
ముద్దుమఱిదిని దరిఁజేర్చి మురియుచుండె
నెత్తికొని యెప్పు క్రిందఁ గా లిడఁగనీక
యేమికోరినఁ దెప్పించి యిచ్చుచుండె॥ 114
- తే. కనినమోహముకన్నఁ బెంచినదె యెక్కు
డన్నమై నన్నభార్య వేమన్న నెపుడుఁ
బెంపుడురుమారునట్టులఁ బ్రీతిఁగనుచు
నెత్తునను బొత్తునను బెంచె నెంతయు తమి॥ 115
- తే. కలిమికలిమినె చదువబ్బుఁ గలుగు టరుదు
గాఁగ గారాము జతపడఁగా నిఁకేమి ?
గాలిపటముల నాటలఁ గాల ముడిగె
సాములనుమేటి తానయ్యె సాములందు॥ 116
- క. తా నాడినదే యాటగఁ దా నెయ్యది పాడఁ బాట తందన
యనమిన్
జోనాడునొ యనపింపంగానా స్వాతంత్ర్యవీధిఁ గడలుచునుండెన్॥

- తే. కాని యన్నిటిఁ బరికించి కాంచుచుంటు
‘మకురుపా’ తైనను నిసగ్గమాద్దనమ్ము
కొంతయుంటయు, దుష్టులఁ గూడకుంట
సుగుణ మనుకోఁగ యావనశోభ తనర। 118
- ఉ. వేమన పాపదూరుఁడు సవిత్తపురాకృతపుణ్యశేష మిం
కేమియొయుండి తా ననుభవింపఁగ మాతృసుగర్భశక్తిము
క్రామణినా జనించె మహిత ప్రథిత ప్రణత స్రవీత్య లో
కామితసుందరాకృతి వికస్వర సుస్వర భాస్వరుండుగాన్. 119
- క. ఆగర్భ శ్రీమంతుఁడు త్యాగమ్మునఁ బేర్చిఁగాంచు నట్టిఁడు తానై
భోగమ్ముల కిరవొందన్ రాగమ్మున సఖులు వొగడ రంజిలు
నెడలన్॥ 120

వ సంతర్పు వ గ్ధ న ము

- ఉ॥ అల్ల వసంతకాలమున నల్లన నెల్లజగంబుఁ జూడ, సెం
పుల్లతఁగాంచి మించుచు నభోంతమంతయు వింతవింతకాం
తు ల్లలితమ్ములై మెసఁగ దోహలదామిత చారుపల్లె వ
ప్రోల్లసితమ్ములై తగఁ దరు, ల్లరుకేళిని జంతుపాళియున్. 121
- చ. వసంతరుశాఖలందు నవపల్ల వధక్షణముం బొనర్చుచుం
గనఁ గడుఁ బోతరించిన శుకంబులును న్నికశారికావళుల్
వినవిన నింపు నింపునన వీనులసాంపు దలిర్పఁ బాడుచున్
జనముల నెట్టివారికిని స్వాంతముల న్గరిగింపఁజాలెడున్. 122
- ఉ. కొమ్మలు పల్ల వాధరలు కోమలపల్ల వపాణులై తగన్
గమ్మనితావిఁజిమ్ము సుమగంధులు నౌచు లతాంగులై యిలం
గొమ్మలు పల్ల వాధరలు కోమలపల్ల వపాణులై తగన్
గమ్మనితావిఁ జిమ్ము సుమగంధులునౌచు లతాంగులై యిలన్॥
- ఉ. మాధవుఁడుక రమాధవకుమారుఁడు మారుఁడుఁ జేసి తారు.తా
రాధవుతోడినెయ్యము తిర మ్మల కొమ్మలపై వసించుచుక
సాధకులౌచు భూజనుల సాధువుల న్దయమాలి ప్రోథపు
నాభధల స్రుక్కఁజేయుదురు పంచశరమ్ముల నెక్కుఁజెల్పుచున్॥

క. వసతుల వసతుల వసతులు వసతులు గావని వసంతననవాటికలకా
నసినసి మేలని వసిగొని వసతు వసమున వసింప పచ్చెడి జంటల్
తే. వసరమాధన మాధన తనయులగును

దేరు తానన్న తీరెన్న బేరుసన్న

తగు వసంతదుమాఖ్య జాతమ్మ బికమె

సంగు బంటై యనంగ వసంతఘోషి॥

126

ఉ. భావముదానహం బఖిలభావవిభావము భావభావినీ

భావము, భావిభావుకము, భావితభావము, భావభాసుగం

బై వసుధాతలంబెన్నగు నంగజసంగతశృంగమో యనం

గా విషియన్ ద్విరేభగన కార్మకనాద విర్ణ తూర్ణమై॥ 127

వ. ఇట్లక్కాలపురుష యావనప్రాదుర్భావంబును జతపడిన యెడ

వేమన్నకు 'విశ్వదాభిరామ' సమాగమము.

మ. పృథలన్ గ్రక్కెడినుక్కల స్వదినె కూర్పంగోర నేర్పాటుగా

నభిరామాఖ్యుల స్వర్ణకారుడదిసేయం దేర దా నేగుడున్

శుభగాత్రి నత్రిన్నిభ న్యనతి నవోచ్చ గాంచె నొక్కర్తు సా

రభ మెచ్చ న్నసమెచ్చ ముక్కల గన న్గంజిల్లు చిత్తంబుగాన్

మ. నవలా కా దభిరామనిర్మిత మిదండంబైన యేబొమ్మయో

యపుచో నేమది వ్రాల దుమ్మెనలు గుంపై సదృశముజేరుటా?

యెదియో మీలెగ్రభావనయ్యెడినె? కానేకాదు, మీనాషీ తా

హవణించున్ రవణించు మించుమెయి బద్మాస్యాశిరోరత్నమై॥

చ. కనుగవ కింపునింపు నల కామినిసాంపు హారంగు రంగమీ

తిన నడల న్బడంగు కనుతెప్పలు వాల్చక యప్పళించి యొ

ప్పిన కనుగీటులం దిగిచి వేడబమందెడు కోడెగాండ్రకు

న్యనసులు చిన్నవోవ గనుమాటుగ దాను జరింపజూచెడున్.

మ. ఎవరో యీ యువతీశిరోమణికి నా కెంగుం గన న్నాటియై

న వధూరత్నమె కానరా దెవరు నంటంబోని దేవువ్వా! గో

టి వెతం గాంచని లేత దేచివుర! పాటింపంగ దీటననన్

సవరు న్నిటును గోటు దాటు నటు తెంచ న్నేటి దేబోటినేన్.

ఉ. సౌరు నిసర్గమై యిటు లెసంగిన నింపపుఁ గాని, లేని శృం
గారముఁ దెచ్చునే? యెరుపుగా బరు వెత్తిన, నెత్తు, నెత్తు బం
గారము, మెరుగ్తాలది నిగారిమొ కూర్చిన యంతమాత్ర నిం
పారునె? కేకియంద మెటు లందునె యెందును గూట స్మృత్యులన్॥

ఉ. నాచిననాటినుండియుఁ గనం గలిసెంగద వేనవేల నే
యేచిగురాకుఁబోడులనొ! యెన్నఁడు నామది కింత వింతగాఁ
దోఁచెనొ! యెంతచూచినను దోహలహూఁ గన నింకనింక, వా
చాచతురత్వ మింతయును జాలమగా సతిరూప మెన్నఁగాన్॥

చ. సుదతుల నేరి జూడ నవసుందరగాత్రులఁ గన్న తల్లినిన్
వదినను జూచినట్లకద న ర్తిలు నెమ్మది నే డిడేమియో
ముద మెదఁగోర్తులుంబొదల ముచ్చటలెచ్చుఁగ మ్రుచ్చిలింఁచెడుం
జెదరునె నామనం బొరులచేడియ తా నయియున్న నెన్నఁడేన్?

క. అడుగుదునా యభిరాముని? నడిగిన నీచానఁగొచ్చి యరయు
టిడేమం
చెడఁద నెటు ల్లలపోయురొ! బడిసిన నిజ మెట్లు శేలఁజాలెడునగుచున్॥

క థా నా య కా భి వ గ్ధ న ము

మ. అనుకొంచుం జనునంతలోఁ దనను డాయంజూచి యాలేమ ము
న్వినియున్నట్టిది రూప మిట్టిదవునే? వేచున్నరానున్నవాఁ
డని, రాఁగా నభిరాముస్వాగతము తా నందం దిగబయ్యెఁ గా
మిని, నేకామిని కాముఁడీతఁ డనునెమ్మిం గాంచదం చిట్లునన్॥

ఉ. కంతునిఁ బోలుసుందరుఁడు కాంచనసన్నిభదేహకాంతి న
త్యంత మనోహ రోత్తమ జయంత వసంత నితాంతశోభఁగ
ర్ణాంతవిశాలలోచన కనత్కరుణాకర దృక్ప్రసారముల్
సంతసమార మీఱ విలస న్నవయావనతేజ మీనఁగాన్॥ 138

క. కంబుగ్రీవం బెన్నం గంబును గంబువుననిల్పు కరణి నెసంగం
గంబులు భాసిలుబాహులు గంబువు తుండములనంగఁ గ్రాలుచు
నుండన్॥ 139

౬. నీసము యముఖంబునకు మేల్చి వీరేళము లబ్బితి భా
భాసముఁ గూర్చుజాలెడు ప్రభ న్నయనాబ్జములుం గళాబ్జ మ
జ్జానవవాక్రచారము కరాబ్జ పదాబ్జ సమోరితసితిన్
హా సుమభాషణఁడే యనగ హాసము లబ్జనిభాచ్ఛము ల్గదా॥ 140

చ. ధగధగలాడు కాంచన సుధామయవిగ్రహ నైజతేజము
న్నగుమొగము న్విశాలనయనంబులు గన్గవ కింపు నింపఁగా
నెగుభుజము ల్బలాతిశయ మెన్నఁగనొప్పు విశాలనయమున్
సాగసులుగులు వైఖరులు నొక్కములై తగు నిక్కనిక్కమాన్!

ఉ. ఇందునిఁబోల్చు గౌతమమునీశ్వరపత్ని వరించు పాపుఁడై
చందుఁడొ తారఁగూడిన నిశాచరుఁడై కన శాపలోపముల్
సాంద్రతగ్రహభావటల చారుసురూప వినిర్జితాంగజం
డించునిఁబోలు సంపదనె యిందునో మోమున హాసచంద్రికన్॥

న. ఇట్లాయవతి లోలోన నర్జించుకొంచున్న యనసగంబున నాతండు
డాయ నేగుడు నించుక మోము నంచి క్రింగంటం గనుంగొంచుం
దలంగం గాంచినవేచుయ్య యభిరామయ్య పుడ్డేకించినవాడై. 143

‘విశ్వ’దాభిధాన పూర్వోత్తరము

క. మాముక్కఁజఁ బరికించిన యామానిని యూరు బేరు నెఱింగింపు
మనన్

వేమారెడ్డికి నను నభి రామయ తద్వృత్త మతఁడు శ్రద్ధవినంగాన్॥

క. పుట్టెను రెడ్డికొలంబున గిట్టం దలి, రోవెలండ్డికిం దండ్రయిడక
బట్టినిగా బెంచె జేపట్టంగాలే దెవండు, వసియించు నిటన్॥ 145

క. తోలి నేయశోడ’ యనిరో! వెలయుం బిలువంగనేడు ‘విశ్వద’
నాఁగాఁ

గులనృత్తి నొల్లదాటను గలుషములువాయ, బల్కు గణికల
కెల్లన్. 146

క. విద్దెల నేర్చినదాచున్మృద్దులు పెద్దలకెచ్చె పోడిమిఁ గనన్
తద్దయ నీశుం గొలిచెడినుద్ది గుణంబున గణింప నొప్పు దదెందున్॥

- క. ఆపెంచిన పణ్యాంగన 'యేపురుషు వరింతువమ్మ యెజిఁగింపుచు' -
జేపట్టుదు నొకఁడైన నాపాలిటిదైన మతఁడెనాఁగొల్తునచు 148
- క. అన వినఁగా నాభాగ్యము తనకబ్బెఁగుఁగాత మంచు దారిగనఁగా
మనమున నదె చింతించుచుఁ జనె ముక్క-ఱఁ జేతఁగొంచు సంజ
వడఁగాన్ 149

సాయంసంధ్యాకాలము

- సీ. పగలెల్ల నేపాట్లా పడి కాళ్ళ లీడ్చికొం
చును గొంపలం జేరఁజను జనాభి
గ్రాస మేబీళ్లనో కావలసిన దేరి
కొనుచు గొట్టముల కేగు పశుపాళి
చెట్టులం బుట్టల నెట్టెట్టా పొట్టలఁ
బోసికో గూండ్లకై పో ద్విజాళి
యేడనేడనొ నూక లేరి బారులఁదీర్చి
బాట లోయకుఁ బట్టు కీటకాళి॥

- తే. సృష్టి నెల్లెడఁ బురుషు లా స్త్రీచయంబుఁ
జేరి గీముల సుకమందఁ గోరుచుంట
సహజ ధర్మముగాఁ దోఁప సాగె నాఁటి
చీకటి మనంబు నెట్లా చీకాకుపటప॥ 150

- క. వ్యాయామశాల కేగకయామెడ నేకాంతసీమ కాతఁడు నడచెన్
బాయక చీకట్లైతనకుఁ జేయూతగ వెంట నడచున్నేహితు
లనఁగాన్ 151

చంద్రోదయము

- ఆ. ఆతఁ డే మొనర్చునో తొంగిచూడ నాఁ దారకాళి చదలఁ దారు
చుండ
నెక్కఁదూర్పుకొండ రిక్కలతేడంత వేపవచ్చె నపుడు వేమననన్॥
ఆ. అననుభూతపూర్వ మాస్థితి యదియేమొ భీకరుండుగాసుధాకరుండ
నిజకరాళిఁ బటప నెత్తికక్క-న్నాగె నాతపం బదేమొయంచుఁ
దోప॥ 153

- ఉ. ఎల జగంబు నావలనె యెంచెడినో! మఱి యట్లుగాక, యా
చల్లవిరా నావయినె సా మొనరింపఁగనాగె నేమొకో!
యుల్లమునందు నాయువతియొప్పిద మొప్పుట ముప్పుఁ దెచ్చునే?
పెల్లుగఁ దేగి ఘృష్టులను వేచెడు, నాచెడు మార్గ మేయదో!
- ఉ. పోవుచునా సతి స్థరియఁ బోవఁగ నేవగకాండు సూతురో!
తా మో చీరఁబోయినకడంకకె విశ్వద యేవగించునో!
నే వెడఁ గైతినన్న వదినె న్నది నెవ్వధి నొన్వకుందునో!
యే వెఱఁగొన్న నన్నటకెయిఁజ్ఞేయఁగా మది యంచు నెంచుచున్
- ఉ. పోచునె రిక్తహస్తముల? బూవుల నేవియొ తావులీను జ
వ్వాది పునంగు సత్తువు వావిరిగాఁ జవిఁగూర్చు భక్ష్యముల్
స్వాదు ఫలాదికంబులు వెన న్ననఁ గొల్పెడు కత్నహణముల్
మోవదము ల్లుకూలచయము ల్లునకాంబుపాలి జేర్చెదన్. 156
- ఉ. ఏసతియైనఁ బ్రీతిఁగన నింపపు నాయవి కాన్క-వెట్ట సం
తోసిలి యాదగంబుమెయి దోసిలియెగ్గుచు నాననం బిడున్
గాసిల నేటికం చరిగితెకొని యన్నిటి గంపకెత్తి వి
శ్వాసముమీఱి విశ్వదనివాసముఁ జేరిచె నిచ్చ లీనఁగా॥ 157

ఆశ్వాసాంతము

- మ. శ్రీతరయోపన దక్షిణాస్య కరుణాశేషసృభావాత్త వి
శ్రుత దిగ్దేశ బుధేశవర్ణిత మహాశుప్రక్రియానిర్మిత
శ్రుతిపేయాంచిత సత్ప్రబంధ విలస తోసదార వాగ్దేవభి
నత విద్యతావి కాననాంతవిచర న్న్యాయపృభాభాసురా॥ 158
- మాలిని. వినుతహరితగోత్రా ! వేంకటేశప్రపాత్త్రా !
సునయవిబుధమిత్రా ! సుబ్బయాభిఖ్యపాత్త్రా !
ఘనకవినుతిపాత్త్రా ! కామయాభ్యాకపుత్త్రా !
మునిసదృశచరిత్రా ! ముక్తికాంతాకళిత్రా ! 159

గద్య. ఇది శ్రీ కథాదక్షిణామూర్తిశ్చ రాక్షస కరుణాకటాక్ష పితృపాత్ర
నాద్యైః పునః పునః కథితపుత్త్ర మేధాదక్షిణామూర్తిశ్చ నామధేయ
గద్యద్విధేయ రత్నక శ్రీకమయోగీయంబునందుఁ బ్రథమోవాసము. 160

శ్రీ వేమయోగీయము:

ద్వి తీ య శ్వా స ము.

క. శ్రీదక్షిణాస్య కరుణా సాదిత కవితావిలాస శశ్వత్కీర్తి !
నాదెళ్ల పూరుషోత్తమ భూదేవోత్తమవరేణ్య ! పూజ్యస్ఫూర్తి !
వ. ఆపై నా పొత్తుటాల్తో నీ పల్లవుం చుల్లాసంబు వెల్లి విరి
యించిన తెఱం గెట్టిదనిన.

వే శ్వా వా టి క

సీ. కావేరులప్రతోళి కామలులకుబాళి

వగలమారి పిసాళి తొగలహాళి

యెలుమాడ విటపాళి యింపైననటకే?

వాకిళ్ల మందాళి నటల

కేలనుబ్రసవాళి గీలింపఁ గంకేళి

సిగవాటులవిరాళి జిగుల

వలపింప నారాళి కులభక్ష్యములు పోళి

యులుష లిం కేపాళియో నివాళి.

తే. కాగఁ గామంపు టావళి గాజురవళి

వీనువిందైన జావళి వినఁగనోలి

యువకపల్ల వరింఘోళి యూర్పుమాలి

నెగడ నౌధామ మచటి గాణిక్యసీమ.

3

శా. ఆ సీమంతిత మైనవాటికను డాయంబోవ నేవారికే

నాసీమంతము లాప్రసన్న ముఖిరమ్యత్వంబు లాతఘ్న బె

శ్వాసీమంతిను లూనుతావులును డామై స్వాగతంబీయఁగా

‘నాసీమాంతము’ చల్లఁగానొడిసి సన్యాసంబుఁ జేపూర్పరే ? 4

వేమారెడ్డికాలక్షేపము

- క. అచ్చోటికి మచ్చికపడి విచ్చేసెడు వేడకాండ్ర వేమన యొక్కఁడై
విచ్చలవిడి విశ్వదకుండెచ్చుచుఁదానిచ్చుచుండెడివురువిభూషల్.
- క. వారిర్వుర నెయ్యమ్మది యేరికి దంపతులఁగూడ నెందుం గనమిన్
వారాంగన లబ్బురపడి పేరిమితమకొలమునందువిశ్వదగొనునాన్.
- క. వేమనయె తనకుజీవము వేమనయే తనకుభర్త వేమనకంటెన్
భూమిస లే రిక నాపులు వేమనయే దైవమంచువిశ్వదయెంచున్.
- క. వే, మధురభాషణంబుల వేమన్న మనంబువొంగ, వేటొనవరేన్
వే, మనఁగనయ్యలేమకు వే, మనఁగనిహనఁబరము వేమనయేనాన్.
- క. అడుగులకు మడుగులొత్తును నడయాడం దడయఁదెందు నాడెపు
మడుపులే
తడియారఁజేసి విడమిడి చిడిముడిపడదేమియడుగఁజిత్తంబుడుకన్.
- క. అగపడనే చిటునగవున మొగ మింపుఁదలిర్పఁజేసి ముందిడిపాద్యం
బాగి నార్చినమర్చనములకగుసర్వమమర్చికూర్చునర్హాసనమున్.
- క. కావలెనో పానీయం బేవితమున సేవఁదేర్ప నేర్పడునంచున్
వీవన చేకొని వీచుం దావులుఘలుఘలురవమ్మతనుపమనమ్మున్.
- క. తీయములేయవొపలుఁచుడాయంజిటునగవులొలుక తాకున్ తీకున్
బాయంగఁ బ్రసన్నుఁ డాడుఁ బ్రేయసి సవరించు నుత్తరీయపు
టంచున్. 12
- క. యోగక్షేమము లరయును రాగముపెంపొందసత్వరంబుగఁజాంపే
యాగరు తైలాభ్యంగము తాఁ గరముల నంటు నలఁదుఁ దనువున
నల్పున్. 13
- క. మున్నే కాచినసీటను జన్నిళ్ల నుగలిపి రుద్ది స్నాతుంజేయుం
బన్నిట జలకమార్చెడు నెన్నో ముచ్చటలుపలుకు నింపులుగు
లుకన్. 14

క. తడియార్పును ముడివైచును వడి నిడి సాంబ్రాణిపాగల నలువ
లోసంగుకా

జెడుగుడి యాడినవడుపున నడుచుం దిలకంబుదిద్దు ననుపుగవీచుకా.

క. పరిమళగంధద్రవ్యము లురపుగ నవియివియలంది యువ్విల్లూరకా
దరిఁజేరెడుఁ గరమింపా విరిపాన్పునఁ జేర్చి కూర్చి విడెమిడు
నొడిగోన్. 16

క. మధురఫలా బృహ్మమ్ములు మధురసభరితంబులెన్నె మదవతి
యిడుడున్.

మధులిహఘ్నముఖపద్మపుటధరామృతమన్మథూలికాసించుతఱిన్.

క. తానంద స్మంజరులననూనంబా నాసఁగొలుపనూల్కొనుకోర్కిన్
జానఁపునికం దార్చెడునానందామృతపయోధియవధికనుగోన్.

క. ఒడలెఱుంగని యొడికారపుఁ గడిమిమెయిం దడయ కెందుఁగడఁగి
పెనంగన్

వడివడి నెడయు న్నుడినడు నొడువ న్నుడుఁగక యుడుగమి నొడి
యుచు బడిగాన్. 19

క. అరమరిక యరయ కురమున కరమున నురమునులగించి యాప్య
యముగా

నిరవొప్ప నురవడించుచుఁ బురుషాయితమున భుజివ్య పురికొలు
పంగాన్. 20

క. రేకత్తిసయాకలనము వేరకమా ధాక జోక వీకఁగొనంగా
నాకంబదె లోకంబెది నాకింకను లేదటంచు నానదొంగన్. 21

వేరున నాతని వడినెగారు మందలించుట

ఉ. చామసపర్యలందు చలసానులవాడకె ప్పాతకాపు కా
నై మసలగ, రెడ్డికొల మంతకతండిటు మచ్చదెచ్చు, 'న
త్యా! మనువైన, మాననప్రనో!' యనునూహనునన్న భార్య, 'యో
యీ. మఱి! కులీనఁ గన నేగుద, మీయిగ వచ్చి'రంచనన్.

- ఉ. వేమన పల్కు నాయమకు 'వేశ్యలలోననె కా ద్మికెందు నీ భూమిని గల్గులేమలను, బోలికకు స్థూణరూపసంపదన్ దా మెవరైన విశ్వదకుఁ దాళరు, చూడ నికేమొగమ్ము నా కై మననంబుసల్పు నలకామిని వీడుట నాడెమానె?' నాన్. 23
- ఉ. 'ఏ మిటునంటివెట్టి కలదే? భువినెయ్యెడ సానులెవ్వ రే వో మటుమాయలం గొలుపుచుందురు వానికి లోగిపోయెదే? వేమయ! చెప్ప సిగ్గిలక, పెండిలియేటి కటన్నగీతి నం దేమయ? యీమెయి న్మెలఁగ నీగునుమీ, కులగౌరవంబయో!
- ఉ. ఎందును లయ్య లొయ్యన నెదే న్నమకందిన యంతపట్టు గో కందగు వీల్లె చూచుచు, నిగారమొనర్ప నిగారమందురే? మందులమారిగుబ్బెతలమాటలు నమ్మి కులమ్ము గౌరవ మ్ముం దలఁగం జెలంగుటను, మోసమపు స్మృతి! విసంగదే. 25
- ఉ. పిన్నటనాటినుండి నినుఁ జెంచినదానను గన్నవానిగా నెన్నుట విన్ననం గనసహింతు నెటు? త్వల నన్నెలాండ్రలోఁ గన్నెతనంబు నెవ్వరికిఁగానియు జన్నియపట్టనానె? వే మన్న! సమీహితం బిడెడియన్నుఁ గొనన్వినమెన్న కన్నియున్.
- మ. ధన మెంతేనియుఁ గొల్లకొట్టి, కులనిందం దెచ్చుచుం, బీల్చి పి ప్పిని జేయంగల తొత్తుపోత్తులకు నువ్విష్టారగా రాదు, నీ జనియు న్మున్నల తాతతండ్రుల సమాచారప్రకారంబు, గీ ర్తిని బాటించి, చరింపజూడవలె, దండ్రీ! వీడుమామార్గముల్॥
- ఉ. ఏవెలయాలుగాని ధన మెట్టుల లాగుదమన్న చింతతో నే వగలాడిచేష్టల నెవే స్థలుపంగనె మచ్చుచల్లిన నై వెడగు ల్వితాకుపడి యర్థముఁ బ్రాణము దానికర్పణం బొ వెడదోవఁ దొక్కుదురయా? మఱియటుమోసపోకుమీ॥
- ఉ. ఏవిధమైనయున్నతి యొకించుకగన్న ధనాప్తి మిన్నకా నై వెలయంగ జవ్వనపుటానును బాటవ మున్నయంత, కీ వేవో సవర్యల న్సలిపి, యుచ్చకమారఁగ మచ్చుఁగొల్చి, యా యావిధవంబులఱుఁ దుద కవ్వలికీడ్వర, వారకామినుల్? 26

- చ. 'అతుకులమారిబొంతలకు' నాసఁగొనం దలపోసి గాసిగా
 'గతజలసేతుబంధసమె' కానగు నప్పుడు చింతిలంగ, నీ
 హితమునుగోరి చెప్పన దొకింత మనంబునఁ బట్టనిత్తువేన్
 జతకవు నింతిఁ గూర్చెదము శాశ్వతకీర్తి సుఖాప్తి యేర్పడన్.
- ఆ. సంఘనియమబద్ధు సంఘమే పాలించుధర్మపత్నియైసఁదలగఁజనదు
 'వడ్లతోడి తట్ట'వలె నెండి తడియుచుఁ గట్టస్థుఖములందుఁగాదె
 తోడు ? 31

మ. ఘనులై నట్టి తపఃప్రభావులు జగత్కల్యాణముంగోరి, సం
 ఘ నయాధ్వం బెది నిర్ణయించి రచెత్తోక్తకంజకనానికలన్
 మనపూర్వు త్వలయించికోగలిగి రామార్గంబై శ్రేయస్కరం
 బని దూఢంబయియున్న దీ వెఱిఁగి వేమా! సాగు మీ వింతటన్.

వేమన తన నది నెగారి పూనిక మానఁజేయుట.

మ. అనునీమాదిరిబోధల స్థలుపఁగా నాలించియాలించి, వే
 మన తాఁబల్కు నిజాగ్రజాంగనకు, 'నమ్మా! ధర్మమీనన్నదా
 నని ముమ్మాటికి నేనెఱుంగనిదికా, దాగాక, నీవల్ల సా
 ని నితాంతోత్తమసచ్చరిత్ర మెఱుంగ న్ని టెంచు లేదందుసూ. 33

మ. అకలంకంబవు రెడ్డివంగడపుదై, పొరబడ్డముజేసి, త
 ల్లికిఁ దా నోమనిదాట, నోమ మసురాళి న్నర్థిలం గల్గినన్
 వికటం బింతయు లేనిదానినెనుమీ! వేమన్న పేమించి యం
 దుకొనె, న్నిదుపదంబులాన, యిఁక నెందుం బొందునేగందునే?

శా. ఈవే విశ్వదచర్య యంతయును గాంతే న్నంత యి ట్లెంతువే?
 యేవో బిత్తరి పొత్తుటాండ్ర నడత ల్హీనంబుతాఁగా కెటన్
 ద్యావాపృథ్వల సద్గుణాకృతుల విద్యాసంపద న్నాటిగా
 రేవారైనను, మోహితాత్మను గా, దే నిట్లు వర్ణించుటల్. 35

చ. వెలయెలనాగయం చిటులఁ 'బేడయు బెల్లము నొక్కరీతి' గాఁ
 దలఁచుచు నెంచుట ల్లగదు, తద్గుణరత్న పయోధి నెవ్వరేన్
 జలకనసేసి యేమనిన శ్రోత్రములం బడసియనొల్ల, నిం
 దల నను బందుగుల్ఫలుప, దానికి నామది కుండ దెందునున్.

ఉ. అని తేగ బాప లెదో యర్థముగానిది పాటపాడ, 'మం
త్రాలకుఁ జింతకాయ లెవిరాలవు, దాననె బంధ మెట్లవున్ ?
గ్రాలవె సోరు లెన్నో ? కులకాంతల నెందఱు తప్పదోవలం
దొలఁ జరింపఁజూడ, మిలనాత్మకు నాత్మక మైత్రిగావలెన్. 37

చ. అవిరళబంధ మందితి మిహమ్మున నద్ది యభేద్య మమ్మ ! త
ల్లి నలె ననుం గన న్విడువలేకకదా యిలుసేచుచుందు, నో
యి వదినె యింకనెన్నఁడు నిఁ కిట్టిప్రసంగ మొనర్పఁ గంటికే
యవుదును దూరమంచు మదినారసి యెత్తకు పెండ్లిముచ్చటల్.

వేమన వదినెగారి మహలోదారత.

మ. అని వారించిన 'రానె రాఁడొకొ'యటం చొనెద్ది కానున్న ద
ద్దనితా నంతట మిన్నకుండె, నెవరేమన్న న్గురే యంచు, వే
మనయు స్వచ్ఛుచు నందినంత కొనిపో న్మానం డతం డెద్దికో
రునుగా కీయకమాన దేమన కటాప్రాయాలు, వేయేటికి. 39

మ. ఇలలో లేరె వధూనికల్ ? 'నిజసుతుండే యానో!' యన్నంత ని
శ్చలకారుణ్యపు దృష్టి దేవరు గన జ్ఞానాతకే చెల్లె, నే
డలఘుశ్రీనరసాంబికా గుణగణేద్య ప్రాభవోన్మేషకే
కలిగె, స్వేమన లక్ష్మణప్రథితి కెక్కం గన్తి తా నందమిన్. 40

మ. అతిలోకోత్తమసచ్చరిత్రుడు సుమిత్రావత్య మానాఁడు, వ
ర్జితనిద్రాభ్యవహరదీక్షను నిరర్థభూతదై త్యేంద్ర జ
న్నుతినార్జించె, వధూని కాంఘ్రియుగళి నూబజించి, వేమన్న సం
చితపుణ్యుండు సుఖానమించె వదినె స్నేవించి శ్రీగాంచఁగాన్. 41

మ. అకలంకంబుగ సూర్మిశాధవుఁ డనన్యంబైనసద్భక్తి, సీ
తకు సేవ ల్పదునాలుగేండ్లు సలువం దా నొక్కనాఁడైన గ
ర్జకతోరోక్తులు వలక నావదినె, కుందంగలె, వేమన్న యిం
తకుఁ దాఁ గల్పితనష్టఁడేయయిన నిందల్పందఁ డేమందునో! 42

వేళా మా త

మ. ఇదికా సానరసాంబ సద్గుణగణంబేకాక వేతమి ? ఏ

శ్వద యైన స్పృఖ నవ్వి యివ్వి యడుగ న్వాంఛింప దాఁగాక, తా
నదనైనప్పుడు మాన దెన్నఁడును, వేశ్యామాత 'గొంతెమ్మకో
ర్క' వనం దోచినదెల్ల సాగుకొలఁది న్నేకేత్ర నిష్కారముల్. 43

ఉ. కాదన కేదికోరినను గామితమారగఁ దెచ్చి యిచ్చి యా
హ్లాదముఁ గొల్పనా ముదిరుఁ డబ్బినలిబ్బుల నుబ్బకుండ్రె? సం
పాదన జవ్వనంబుతటి వా రలవాటును గన్నవారలై
చీదట దోచుదన్కఁ దమచెయ్యము లేరును మాననేర్తురే? 44

ఉ. మంతనము ల్పదా సలుపమానదు, విశ్వదఁబిల్చి 'దీపము
న్నంతకే చక్కఁబెట్టుకొన' నయ్యయిరీతులఁ బల్కమాన, దా
వంత చెవింజూరం గలుగదంచు మనంబునఁ గిన్నఁబూని వే
దాంత మిదేటిదంచుఁ దనయంత వ్యశీకము లాడమానదే ! 45

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు నిద్రలేచుతటి కెంతోహాయిగా విశ్వదా
వికచాబ్జేక్షణ వీణమీట విని యువ్విహార వేశ్యాంబ 'పా
నకమందుం బుడు' కట్లు పల్కెఁ గన నానందం బెటఁన్నిల్చుదోఁ
పు' కదా యీవలె, నర్పమాంబనగల న్బుద్ధిం దగ న్నిల్చితే. 46

క. మీనదినెవి, నగలన్నియు మావిశ్వదయే ధరించి మాదేవివలె
దా నెలయఁ జూడకుందునె? మీవంటి రసజ్ఞులెంచ మేమనవలెనె?

క. అని యనవుడుఁ దమయింకికిఁ జని వేమన నరసమాంబ
చరణంబులనున్

దనశీరమంట న్నాప్తాం గనమస్కృతిచేసి పరముకై కొనియడిగెన్.

ఉ. ఓవదినే! మనోహర మహా! యనిపించిన దివ్యగాన వి
ద్యా విభవంబు నామది కనంతసుఖావహమైనయంత, సం
భావితమా రసజ్ఞులను బట్టి యొడ ల్బులకింప 'నిల్చుదోఁ' *
పీవలెనంటి సీనగల నిచ్చి ననుం గృతకృత్యుఁ జేయవే. 49

క. అని సిగ్గువిడిచి యడిగిన తనచిన్నయనుంగుమఱచి తానీయనిచోఁ
జని సాహస మెదిసేయునొ! యనియెంచి సమర్పణంబు నాయమ

- ఉ. ఏనుగునెక్కినట్లయి సమీహితమార్గగఁ దోడుతోడ వే
శ్యానిలయంబుఁ జేరఁజని యాభరణంబులనెల్ల విశ్వదా
ధీన మొనర్ప నాయమమది న్నడునుబ్బి ధరించి తత్పదం
బానఁగ నీదుదాది కివియన్నియుఁ జూపుము తుష్టిసందునాన్. 51
- క. ఆయింతి యింతలోననె డాయంగావచ్చి చూచి డాచినదానిన్
వాఁడొడు దేల యడుగ నే్వ యున్న బులాకిలేమివెలితియకాదే?
- ఆ. ముక్కుఁ గోసినట్టై ముక్కఱకొద్దవైనఁ జందు గోరుమోము
నందమీదు
పొందుఁగోరురసికపుంగవులెఱుంగఁ లే? నోరుబయట వేసినారుగాక.
- క. ఆనాఁడు ముక్కఱంగని యేనాటికినై న దాని నీయకయున్నే ?
కాని మృతంచు నెంచిన దానికిఁదానిట్లు కొఱతఁదలఁపందగునే?
- క. ఆయమ్మ యీయనన్నను నాయమ్మే? యన్ని యిచ్చినాసాభరణం
బీయమి యెఱుఁగఁ గొఱత యే యానని పల్కఁజాల కేటికి
విడువన్? 55
- క. మోమోట మంచెననుకో కామిత మిదితీర్పకున్నఁ గాదనఁగా నా
శ్రీమంతురా లొసంగదే? వేమారెడ్డయ్యగారె వెనుకాడునుమీ.
- క. సంబరపడి యదియిడికొని బింబాధర గజ్జె గట్టిభేషనిపింపన్
రంభానృత్యముసలుపన్ సంబాళింపంగఁగనక జా శేమిటికో! 57
- క. అన నాడనిలువ నేకయునుగలయదియెల్ల దుడిచియోరుపుమీఱం
గ నొసంగు వదినెగారిని యనుపమ మది విలువగలది యడుగ
వెఱచియున్. 58
- క. తలఁగట్టి యొక్కఁగదిలో పలిసెజ్జను బండి తిండి వల దన్నంతన్
నలినాక్షివదినెయటుసనియలుకేటికినిక? బలుక వదియేమిటికో!
- క. నీ వేదియడుగఁ గాదన కేవస్తువునైన వెంటనే యిచ్చితిఁగా
యోవేమనరావేమిటి? కాభిశ్వద కింకఁగొఱతయయ్యెనయేదేన్?
- క. మీయన్న యేమియన్నను నీయడిగెడి దింకదైన నిత్తునులేవో
యీ! యింక లేచిరావలె మాయన్నా! పలుకుమయ్య మఱుఁ గే
దుడుగన్. 61

క. అని బుజ్జగించువదినెకు ననలే కనలేక యున్నయది వెలువటపం
గనె యామెశిరము కంపంబు నొనర్చుచు బదులువలుకు బుద్ధి
మరల్చన్. 62

వేమన పదినెగారివలని వైరాగ్య బీజావాపము.

మ. 'సరె నీ కిత్తుచు బాసచేసిననె, యేచందాన నందాల బం
ధుర కందింపఁగనొనొ ముక్కఱ, యొనర్తుం జెప్పినట్లన్న, గి
క్కురు నా కాతలఁ ద్రిప్పనే పదినెపల్కున్, 'స్తాత వీతాంబరా
భరణన్, వేలఁ గురుల్, తనువు సంపం గ్రింది కందింపుమా!' 63

మ. అని నాసాభరణంబుఁ జేతనిడనే సానందుడై మ్రొక్కి, బా
సను లో నెంచుచు, సగ్నదగ్గనవిశేషం బేము! యట్లే యొన
ర్తును శృంగారవిశేషచేష్టయని సంతోషింపఁగా విశ్వదా
వనజాతేక్షణ వంగి తీసికొను నబ్బంగిం గన నొద్దమా. 64

వేమన ముక్కఱఁగొని తనప్రియురాలి డాయనేగుట.

చ. కులుకుమిటారి, యందములకోన, విలాసపుటాటపట్టు, చం .
చలనలినాయతాక్షి విలసన్ననపల్ల సకోమలాంగి, రా
చిలుక, కడానిబొమ్మ, కలశీకృతరమ్యపయోధగప్రభా
కలిత విశాలవత్స, నొడికంబునఁ గాంతు దిగంబగమ్యతిన్. 65

వ. అని తలచిన యాశం యెంతయు నువ్విట్లారుమం బోన నానని
తామణి తానే యెదురై. 66

సీ. ముంగురు ల్బుఖిపద్మమున వ్రాలు తుమ్మెదల్
గా గాలి కిటునటు కదలియాడఁ

జిటునవ్వు వెన్నెల ల్బురువారఁ జేయంగఁ
గస్తూరితిలకంబు కౌరుదేరఁ

దన తనూలతకు విస్తారమ్ములై యాడు
మంజరీద్వితయమ్ము మరులుకొలుపఁ

గింపికి జీరాడుచుం దగు కుచ్చెల్లు
ముందర నటునిటు చిందుద్రొక్కఁ

తే. రత్నకాంతులు నెమ్మేన రంగులీనఁ
బరిమళద్రవ్య ఘమఘమల్ స్వాగత మిడఁ
గింకిణీరవ మడుగడ్డు కెరలి వలలఁ
గరములంజూచు విశ్వద కౌగిలింప॥

67

చ. పులకర మార, రెడ్డిమనముం గలఁగించుడుఁ జేతనున్న ల
క్షులవిలుచైనముంగట నొసంగుతలంపును నంతలోనె స
చలిత నిజప్రమాణవివశత్వముఁ దోఁప వచింపకున్నచోఁ
గలికి కలంగి, దాది యొడికారముగా నెది పల్కఁ దప్పదుక. 68

శా. మీ రిచ్చంగొని యేదొసంగిన నదే మేలొను నోనాడుచుం
గారింప న్నహియింప ముంగటను సింగారింపకున్నంతనే
తీతెంబో ముఖసాష్టవం బటను ధాత్రి స్వృద్ధ బాటింప కా
ధారం బీవయి నన్నుఁ బ్రోవవలదే తప్పెల్ల మన్నించుచుక? 69

మ. అని పాదంబుల నంటఁబోవ నగుచు న్వాస్యలోలచిత్తంబుతో
'వనజాక్షి! కలకోర్కెఁ జెప్పుదును దీర్ప న్బాస, ము జ్జేయఁగా'
ననుడు న్విశ్వద 'నీమపాద మిదెయానం జేయువాగ్దానముం
గొనుమా, నీ వేదికోరఁగాదనను సంకోచింప కేఁజేయుదుక.' 70

మ. అన విన్నంతనె, రెడ్డి పల్కు సతితో, 'నైన న్సరే, యొల్చి భూ
షణవస్త్రాల, విదల్చుచు న్జ్ఞఁ గృతస్నానస్థితి స్వచ్ఛి, యి
చ్చినరీతిం గయికొమ్ము ముక్కట యిదే, సిగ్గెల్ల బోనాడి, నా
మనముం దుప్పిని గొల్పుదే స్ఫరమగమ్యం బందనొనాకికక. 71

చ. అనవుడు నవ్వి యాసుదతి, 'హాస్యమిదేటిది ? లేనిపోని వి
న్ననఁ గనఁజేయ నెంచు టది నాయమె? నీకు స్మరస్వరూప! నా
తనువును మాన మిచ్చి, పదదాస్య మనన్యముగా నొనర్చుదా
నను, నను నీపరీక్ష యగునా? తగునా? సుగుణా కర ప్రియా! 72

చ. ఎఱుంగవె ధర్మశాస్త్రముల నెట్లులఁ బల్కి-రొ పెత్తలందఱుం
దరుణులనగ్నదర్శనము తగ్గదికాదని యేటి కెంచికో!

యరయ విజేటికోరి, కపహస్యముచా ల్నును, జేయనెంచుటల్
వరు వపువయ్య నీకుఁ? బరువంబున బంధములందు దిండనే? 73

ప. అని యాయుదీవరాక్షి సందిగ్ధమనంబుం గన్న చందంబుఁగాంచి,
యడుగుదమన్నం డాఁజేసియున్న బాసం దాఁట నెందేనయితిగా
మిం దా నాసుందరాంగి నమందానందంబుచిందులాడం గంద
మన్న డెందంబుతోనే ముం దొప్పింపందలకొన్నయట్లు మంద
మందంబుగాఁ బలికె యస్పందంబు నందించువాడై. 74

శా. 'ము న్నేసప్తను విన్ననంగొలిపి గోముం గూర్చుగానాయెనే?
విన్ను న్నన్ను నెదెన్న నాటులుగ నుర్వి నిన్నుఁగా కన్నులం
దెన్నం డేరి నెటుంగనాట నిపుడాయెం గోరఁ బొన్నారిదా
విన్నాణంబు నిసర్గముం గనక, నే విన్నాణి నెట్లెదునో! 75

మ. ఎరువు లొమ్ము లె వెన్నియున్న బరువే, యేనాటికైన నన్ననో
హరమైనట్టి నిసర్గరూప మదె యాహ్లాదంబుఁ గల్పించు, సుం
దర మీరూపము నబ్జసూతి యెటుసంధానించె, నమ్ముల మే
నరయం గోరిక మీఱుఁ దీర్చగదవే యజ్ఞాతపత్రేక్షణ! 76

శా. నీసౌందర్యవిలాసవీచికలలో నేనెప్పు డోలాడ, నా
యాసం బీతయుఁ దోవనీయని యనన్యచ్ఛాప్త దివ్యోపధ
వ్యాసంగంబు ఖుటించె దేన, నెటుంగ న్వాప్యవృత్త చిత్తస్థితి
బాసం గోరితి నాసఁ గొల్పితివి, తీర్చ న్శృంక లింకేటికే? 77

మ. అని వాగ్బంధము సంధిలం బలుక, నాయ త్రంబుకానై యనుక
'మనము స్నివ హరించినాడ వపుట న్గాట న్గొనంజాలితి
వనఘా! నే నెపు డాడి తప్పనుసుమీ, యాఁగా కదైన న్గురే
తనువే యర్పితమయ్యె నీకెపుడొ, న్వాతంత్ర్యంబు నా కేటిదో! 78

ఉ. ఏ మొనరింపుమన్న నిదె, యే నొనరించెదఁ గ్కొత్తవాడవా?
కామితమారఁ గన్గొనుదుగా కని, చెప్పినయట్లచేసి, రాఁ
గా ముసినవృత్త, న్వెనుకగాఁ జని, వంగిన నేనె ముక్కటా
నీముకుఁ జేరనుంచెద ననె, ననె, మో మెటొ విన్నబోవఁగాక!

మ. తలక్రిందై, మొల మొడిగాఁగ, ముకుంద్రంబు ల్బయింజూడఁ, సం
కులతం జెంది శిరోజము ల్విరియ, నిగ్గు ల్వాయ వక్షోజముల్
మలభూయిష్ఠపుఁ గూపము ల్వికృతము ల్లాఱుంచు పెన్నుతనూ
కులతం జెందఁగఁ జేయు నట్లగుడు నెగ్గుల్లోప సిగ్గుటయున్ 80

వేమన్నకు వైరాగ్య ఫలావాప్తి.

శా. ఏపాపంబున నిట్టికూపముల కాసింపంగఁ దా నయ్యెనో!
గోపృష్ఠాభము గాఁగఁ దోప, మది సంకోచంబుగా నయ్యెయో!
యాపాదిల్లిన లోప మేగతిని బాంబుజులుదంబోయ టం
చేపునాయఁగఁ దాపమెచ్చ నపు యెఱే నింతితాంతస్థితిన్. 81

మ. అవురా! నేనిటు లెడమాపులకునై యాసించి దుర్గంధపం
క వికారంబగు కూపమందుఁ బడి సింగారం బివం చెంచి, పై
నపురుం గాంచి భ్రమించి మించి విగతస్వాంతంబున న్నంచితా
ఘ విశేషం బానరించినట్లు తెలియంగానయ్యె నేఁ డియ్యడన్ 82

మ. ధనమా! యెంతయె కొల్లవెట్టితిని, నిందల్నేయఁగా నెందఱో
కనులంగక్కినచందమై మెరుగితిం గల్కాణము ల్వాయ, దం
దన దౌర్భాగ్య సింధపదతిని జెంద న్నానమున్నందె, నో
మనమా! దుర్భరగంధిలంబు మలసంపగ్గం బిఁక స్వీకృతమా! 83

మ. ఉదయం బందినదాది జల్లినలె నెంతో ప్రేమ నన్నోనునౌ
సుదతీరత్నము 'మోహ మిందుఁ దగ'దంచు న్నితిబోధించు మా
వదిసెం గాదని నిల్వదోపుగను సగ్వంబొల్పి బాధించు దు
ర్గమనిం బాపునిఁ బాపు మింతట మనంబా! వీడ దుర్భాగముల్ ॥

వ. అని యాతండు దనలోదాననుకొంచున్నట్లువిన్నంతనే యాదిగం
బరురాలు దిగ్భ్రాంతి జెందినట్లె యంతలోనొక్కచీనాంశుకంబు
నందుకొని యొక్కంత మటుంగువలసికొం చాలనిదెసం గనం
బోవునప్పుటికి. 85

ఉ. ముక్కట నాడనే విడిచె, మూసెను గన్నుల వ్రాలె వెనుకన్
.....

స్వేక్క-సపాటు, దెల్పు, వెచువెంటసె విశ్వద కాఁగిలిందికో
నొక్కదెసం దెమల్చికొని యుండుము నన్నిఁకముట్టఁబోకనున్॥

మ. విని యమ్మానిని గుండె జల్లుమన 'న స్వేధించి సాధించి, నం
చనసేయందగ' దంచు నేడ్చెను, హతాశాబాష్పసందోహముల్
దొనలై చిందఁ బయోధరంబులపయిం, దోడ్తో కుహూకంఠ ని
స్వస నిష్క్యంద మరందబిందు లహరీ సంధాన మందం గనన్. 87

మ. అవుఁగా కాలనినెమ్మొగమ్ము విరసమై మట్టనుభ్యాన్న మం
దు, నడ న్మబ్బులుగ్రమ్ముమై జెవుల సందుం జేయఁగాఁజాలమి
న్వివశుండై పెడదోనఁబట్టి పలికె స్వేశ్వాలలామంబుతో
నినె నాయీకడసారిమాట లిఁకఁ దలీ ! నన్నుఁ బోసెఁగదే!

శా. సీమైచందము కాదు నీ వెఱుఁగ సంతేవాసికి న్నాకగుం
గామోదేక రసప్రభూత మహితౌకః ప్రాప్నోద్యోగినై
యామూర్తించిన దగ్ధపృతినిధి న్వాన్యలోలచిత్తు స్తత
వ్యామోహత్వ సముద్భృతిం గొలిపి తగబా! నీ కిదే మ్రొక్కగన్.

మ. బహుకాలం బిటు లంధకారమున నీపాదంబులందుండ న
స్వహము న్రేయి యనన్యమైతగు శరణ్యత్వంబు నేనెంచి, నీ
సహవాసమ్మును సల్పినందునఁ గటాక్షమ్ముం బ్రసాదించి, యి
మ్మిహికాహార్యము నీవ కూర్చితివి సుమ్మా! నా కుపాస్యంబుగాఁ.

మ. ఎఱుఁగంజేసితి వైహికానుభవ మెంతే స్నేడు నీవే యిటుల్
పరమంచుం గలదంచు నెంచుటకునై వైరాగ్యమార్గంబుఁ ద్రొ
క్కి, రహింపంగలయిచ్చు దీర్ఘటయుఁ గల్గెం గాన నాకియ్యలఁ
గురు వైతంచు మది న్భజించెదను లగ్గులల్ల నె గ్గుడువే! 91

వేశ్యావేమనల సంవాదము

క. అనలేమ'వలదటన్నను ననుబాస యొనర్పజేసి నమ్మించియుటుల్
నినునమ్మియున్నదీననుజను నేనవు బాటుసేయ, నాయక! యచుడుఁ.

శా. మోసం బింతయు నీదెసం దలఁప, సమ్మోహత్వతంజేసి, వి
శాంసు శాంజును నీకుఁదోడఁ బులికొలుంగఁజె. నశంక నూ

యాసం బిచ్చిన నీడుడాసునెడ నన్యాయంబుగా నాగ్రహణో
త్పాసనవ్యావృత్తి దాకొనం గొలుప కంటా! తప్పు పైరిపవే. 93
మ. అరుదైనట్టిది నీకొలంబున నిటు ల్వాప్యసక్త చిత్తంబుతోఁ
బరునిం జూడక, ధర్మచారిణివిగా వర్తిల్ల నిం దైహికం
బురుసాఖ్యోన్నతి సంధిల న్మెలఁగి యెట్లో పూర్వపుణ్యంబునం
బరముంజేరు పథంబుఁ గంటి మనుచున్నావింపుచుమ్మా! యికా.

ఉ. అంబరమా చిదంబర రహస్యము గప్పఁగ నంబరంబు లో
కంబు గన 'స్థతానుగతిక' స్పృహదూరమునుండి వచ్చు మో
హంబు ధనంబు నూడ్చుగతియై వెతఁ గొల్చెడు నారహస్య మీ
వంబ! దిగంబరత్వమున నారయఁజేసితి ముక్తి యబ్బఁగా. 95

మ. అహులై బుస్సును శత్రువట్కవుది తావై యొప్పు వల్మీకపు
స్థహనంబందుఁ జరిప నీశ్వరకటాక్షం బబ్బు చందంబుగా
విహరింపంగల నెందునైన నీక, నిర్భీకంబుగా నిండ నా
దహరాకాశము దీన నీపయిఁ బరంధామప్రదీప్తంబుగాన్. 96

క. అన్న నివిని యాచిన్నది 'యెన్నం డిటుసేయఁదగునె? యేమను
కొందో!

తెన్నెఱుంగని తెఱఁ గియ్యదిమిన్నరసజ్ఞతనెదెన్న మెప్పుంగనునే?

ఉ. పంబినవేడ్క నెట్లు మధుపంబులు గైకొను నాసవంబు లో
కంబు రసస్మృతిలుబ్ధమతిఁ గాంచఁగ జెల్లెడు నంతెకాని, రా
గం బెడల స్మరంద మెటఁ గల్గనివృంతము నల్పిచూచి, శు
ష్కంబులు వల్క నేమిసరసం బనిపించునో! రెడ్డిపుంగవా! 98

ఉ. కుండము లందము ల్లనఁగఁ గోమలనవ్యపరీమళంబుఁ జిం
దం దనియించు నాసికలఁ దన్నికరంబును వేచి మ్రింగనా
చందముగా నొనర్చు విరసంబుల నేరు సహింపనేర్తురో!
సుందరత స్త్రీహింపమి వసుంధర చిందరవందకాఁగదా॥ 99

మ. పరలోకానఁ దిలోత్రమోత్వసుల రంభామేనకాముఖ్యసుం
దరులం గూడు సురాధిపప్రముఖు లీధాత్రిఫలి న్మౌనిరా

ద్వరుడై కీరితికెక్కినట్టి ఘనవిశ్వామిత్రుఁ డింకం బరా
శరముఖ్య స్మృతికర్త లింతటి రసజ్ఞత్వంబుఁ దా రంచరే ! 100

మ. రవియే న్గాననిదెల్లఁ గాంచగలమేర న్గాంతదర్శిత్వ వై
భవముం గాంచి సమస్తశాస్త్రవిదులై భాసిల్లు నానారస
ప్రవణు ల్భావ్యతకావ్యస్మప్తి కలనారంభ ప్రకృష్టాధ్వగుల్
కవు లీమాత్ర మెఱుంగలేమి నొకొ! శృంగారంబులంగొల్పుటల్.

శా. శ్రీలం బెంచుఁ బరార్థము న్నినుచు నక్షీణప్రభావోదయ
వ్యాలీఢంబుగఁ బూర్ణదీక్షఁ గొను విద్యద్వయ్య లర్పించు న
మూలాధారమహత్త్వ మేమెఱిగితో! మూఢప్రలాపంపు జం
బాలం బేయదొ యొచ కింక సుషమావల్లభ్యముంగంచుమా.

మ. సకలాంతఃపరిశోధనైకవిపుణు ల్పూరీర సర్వాంగ శో
ధక తోపార్జిత వైద్యశాస్త్ర విహితోద్యత్పండితీ దక్షులె
న్న కసహ్యం బెటఁ దా ర్చికిత్సకులె, కాంతాచింతనోదంతమం
తకులై వర్తిల నింత కే మెఱిగితో! తన్మూల విట్లాడ'నాక.

మ. అకటా 'మంత్రము పిడుబి య్యమున కొండొనే?' యనునెడ్డి'కే
తకి నెందైనను వ్రీల్చి పంచి తునుప న్ధార్యత్వముంగంచుఁ బూ
జ కెఱు ల్గా దటె లోకమందెటులగున్నామ్యం బొకంజొంటికి?
'ముకుముందుండఁగసాక్ష్యమేమిటి?' కదేన్మాచూడ కెల్లయ్యెగున్?

చ. అనుభవమంది తాత యెదియైనను బోధన మెంతసల్పిన
స్మనుమఁడు పాటు నందమినిమానునే? తారుమహర్షు లెన్నివా
సిన మతభేదము ల్గనరే? చేయఁగ సాగునె ధర్మపద్ధతిం
గనినను సూటిగా నవునే? 'కానగు నెద్దది కాకమానునే?' 105

మ. కృతికర్త ల్లిత మబ్బుజేయుట కెటం గీలింప శృంగారముల్
ప్రతిపాద్యంబవు నీతిగాక పరమార్థం బద్ది కానేర్చునే?
'మెతు కెట్లెనను సైఁపఁజేయుటకునై మేలైనయే వ్యంజనాల్
జతగా, నన్నముగా కవే మెసవనే? చాలు నృసింగ్రాహముల్,

మ. తెరువున్నాని యెవండా నీచుఁ డవిసీతింగొల్పుఁగా వ్రాయ శు
దురె వానింగవియంచుఁగావ్యమదె? యేదుర్మార్గుఁడోవెజ్జో తాఁ
జరియిఁపంగ వరాహమట్టుల నిరస్తాబానె ధైషజ్యవృ
త్తి? రిరంసంగొన గర్వ్యమా, నెవరు సంధీభూతత ల్పాయనాన్."

వేమన్ననిర్గమము

మ. అని సన్యస్తమనస్కృతం దెలుప, వేశ్యారత్నముం దా నను
న్వెనువెంటం జననెంచుట, ల్లగదన స్వేమన్న, రత్నంబు నూ
తీన నావిశ్వద; 'తప్ప త'ప్పచుచు బాతె స్వేమనార్యుం డెటో
మన మోదేన్ స్థితంగనంగ, దొలఁగింపన్నేర్తురే యెవ్వరేన్?

ఆశ్వాసాంతము.

మ. బుధలోకావన దుష్టదైత్యహర శాంభోజాతపత్రేక్షణే
ద్విధిముఖ్యస్తుత దక్షిణాస్య మననావిర్భూత భాస్వచ్ఛతు
ర్విధ విఖ్యాత కవిత్వతత్త్వ గరిమో ద్విస్ఫూర్జితానన్యల
బ్ధ ధరామండల పండితేంద్ర విమతిశ్రాగ్భరకావ్యావళి! 109

మాలిని: ప్రభమకుల లలామా ' భవ్య విద్యాభిరామా!
పుంధుల సుపదహేమా! భీతి దాఘాళిభీమా!
ప్రథిత సుసునోమా! రమ్య సత్కీర్తికామా!
బుధకవిమతి ధామా! పూరుషోత్తంస నామా! 110

గద్యము

ఇది శ్రీమధాదక్షిణామూర్తిశ్య రాక్షస కరుణాకటాక్ష విమలాత్మ
నాదర్శ పురుషోత్తమ కవీంద్ర పుత్రి మేధా దక్షిణామూర్తికాశ్రీ
నామధేయ విద్యార్థిధేయ కర్తృక శ్రీకమ యోగీయంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ వేమయోగీయము.

తృతీయాశ్వాసము

క. రఘోర్థి సుజనమిత్రా! శిష్యో ర్హ దిత్తీడవిప్ర శిష్టచ్ఛాత్రా!
మో యోభ్యుపగమ పాత్రా! దక్షిణలనుత పవిత్రా! ధన్య
చరిత్రా! 1

వ. విశ్వదాగారంబునుండి యట్లు నిగ్గమించిన శాశ్వతాపవర్గమార్గార్థా
స్వేషియు మనసి తైకసంతోషియు నో వేమూఖ్య విజ్ఞానాభిలాషి
యై పై నే మాయెనన్న, 2

శా. శ్రీమత్త స్థదమత్తత స్థనము నిస్సేమంబుగా దోచి వే
శ్యామోహోద్ధతి వెచ్చపుచ్చితిని నిస్సారం బిదం చెంచు, నిం
కేమంచు న్నదినెంచునో! పిదపఁ దా నేమార్గముం ద్రొక్కునో!
ధామంబుం దరియం జనం డతనికై తాపంబు స్వీయు ల్గనన్ ॥ 3

చ. నదినె, మఱిందొయింత యిలుపట్టక మానెనె? యుంచుఁగుండి, మే
లొదవునెదోయటంచు నొక యూహననుబోవ నుఱొక్కటయ్యెనే
మిది? యని యాడ నెడ వెదికింప నిజాధిపుఁడొడ జెప్పి 'యెం
దు దొరకదయ్యె జాడ' యని దుఃఖియై కృశియింపఁ జూచ్చె
దాన్ ॥ 4

సీ. కడగొట్టు బిడ్డండు వెడలిపోవఁగఁ దల్లి
మల్లంబ తినమాలి మంచ మెక్కఁ
దనతమ్ముఁ డిలుదోచికొని పోవ పైచిన
యన్న గృహచ్చిద్ర మంది పొగుల
నాబాల్య మెఱిగిన యాపు లాతని యోగ్య
తాధిక్య మెంచుచు నరయుచుండఁ
జట్టాలు వేఱొక్క సుందరాంగినిగొంచు
లేచిపోయెనొ యంచు లేపడియన్ ॥

తే. దాసదాసీజను లోగిని తలడిల
విన్నవారెల్ల ముక్కులవేళ్ల నిడంగ
నంతుచిక్కిమి నందటు నాస లుడుగ
వితయెడయంగ నేండేగ, వంత యడంగ॥

5

వా న పృ స్థుఁ డు

సీ॥ భూమీరుహస్తామ పుంజీభవల్లతా
బహువిధ ఫలపుష్ప భరితమాచు
స్వేచ్ఛావిహరైక జీవితాశయభూత
ధారాశ జంతుసంతాన మాచు
నిర్మిత శాఖకా నిజకుల యోద్ధమ
శ్రవణీయ రుత వక్షిజాల మాచుఁ
గ్రీమికిటకానీక కృతస్పృహమూలోత్త
తేలిక నా త్రవల్గిక మాచు॥

తే॥ నిర్మల జలాశ్రయోద్ధాన నిలయమాచు
భ్రష్టతరువర్ణ సంకీర్ణ వసుధమాచుఁ
గందరాంతస్థ యోగిశ కలితమాచు
నుండఁ గుండినపరిసరం బొండువనము॥

6

మ. తనయి లేగంగ మోముచెల్లమిని యుద్రాక్షుద్రాక్షోద్ధాన హృ
న్నినదంబేబడి కాళులీడ్వ నెటకే నిర్ధార్యుడై న్యోన్నతిన్
శనిదాసమ్మును గొన్నమై వెనుకకు న్నారింపకే దృష్టి, వే
మన దా నావనభూమిఁ జేరి కనె వేమధ్యాన చింతారతిన్॥ 7

చ. అనితరగమ్య మెద్దియని యారసి యారసి చేర నాతఁడ
వ్వనమున మాటుమూలఁ దగునాని నెవండును గానఁడయ్యెదా
పుననె గుహాంతరమ్మునఁ దపోమహిమాధ్యుఁ డొకం డెసంగ, న
య్యనిలముఁ బీల్చు సత్త్వములు నయ్యెను సత్త్వమయమ్ము
లెమ్మెయిన్॥ 8

- చ. వనములుకల్లు నిట్లు నిగపాయము లెట్లవు? భీతిఁగొల్పుతా
వన, ములుకంప లున్నత మహాతరుజాలము క్రూరజంతు జీ
వనములుగా మృగావళి యవార్యపు హింసకు నాకరంబ, పా
వనములుగా నహింసకు నివాసములై యిటు లేడఁ గాననా? 9
- చ. ఎద నెదొ చింతతోఁ గదలనేమిది? బాటనుదప్పినట్లులై
పదము లిటీడ్వనేమిటికి ? నచ్చెనుబో యటసుస్థిరంబుగా
నొదిగి వసింప నేమిటి కష్టా! యిల నేరికి గల్లు సంపదా
పదలెవి పూర్వకర్మపరిపాకమునంగద ప్రాప్త మయ్యెడున్. 10
- ఉ. ఏవిషయాతురుల్లనఁగ నింతకె మంతన మెంతో మాఱి, సం
భావితమానిమార్గులయి వర్తిలఁజూతురె? పూర్వపుణ్య వి
ద్రావిత మోహపాశుడయి తా నిలువ్రొక్కఁగఁ జాలె గాక, వి
ద్యావినయాడు లేవయిన నబ్బెనె? నిబ్బర మింత యుబ్బఁగాన్.
- ఉ. కాననియిప్పు జన్వనుల గచ్చులు మచ్చులు నుచ్చులైన, లో
కాన, నిటు ల్వీరాగితను గన్న, మఱెన్నఁ డెన్నకున్న నీ
కాన, నివాస మందఱకుఁ గల్లునె? కానని దేదో వెనకం
కాననియ ట్లానర్చిన నహంకృతి వీడినఁగా కదందునే? 12
- ఉ. సంస్మృతిలో మునింగి విరస మ్మదిగా మదిరోసి పాసి యే
పాంసులతోఁజివాత్తులకుఁ బాంసనుడై గహనాంతపాంసులన్
బాంసువు గప్పియున్న రతన మ్మననొప్పిన వానిచంద మే
హంసుల కందమిం బగమహంసలముం దెదిడఁగ నేర్చునే? 13
- మ. అవుఁగా కెందును విత్తు భూమిఁ బడనే యబ్బ న్బలంబెట్లవున్?
మివులన్తాఁగి నవాంకురోదయము, నామిఁదం దగ న్నొక్కఁగా
నవు సంలేంతకు పృథ్వు మయ్యదియె య్హంబైన కాలంబునం
బువులుం బిందెలుఁగాయలీ? ఫలములంబొందించునిం దెయ్యెడన్.
- ఉ. చేరినమాత్ర) నేరి కిల సిద్ధి లభించునె ? యేడనైన సాం
సారికబంధము లైగి, యసార మిదంచు ధృఢంబుగాఁగ ముఖ

గూరునవిద్య మాయ నడఁగుం దనుపాత్త కృత్రిప్రకృత్యుదా
హారము బ్రహ్మయక్తి సన, నాత్మవిభేదము కర్తృభోక్తృతత్.

మ. కరము న్దుస్రగ మింతవట్టు సని దుఃఖంబౌట నాచార్యుల
బి రికతాప్తి వినఱ్ఱితోల్లసము సంధిల్లం గదా యబ్బెడున్
బరమానంద రసస్వరూప విలస ద్భ్రహ్మనుసంధాన, మా
పరిపక్వత్వముఁ గూర్చు సద్గురులు లభ్యుజౌట లెవ్వారికో! 16

శా. తత్కర్మోద్ధిత పూర్వసంచితమునం దా నిష్ఠ విప్రీత్యము
స్యత్కించిత్సుకృతమునం గనిననే యబ్బుం దుద స్మృహ్మసా
తాత్కారంబని యెంచనేల, సమమై జన్మానః? దత్త స్మిదా
కుత్కిలములు కల్పితము లవియేగు నిద్ధవజ్రస్మృతిన్ 17

మ. వెతక న్నాబ్ధి కనగాధలం దెవఁడో చెప్పె న్ధర్మలోపంబు శూ
ద్ర తపోనర్థక మార్చె రాముఁ డనుటల్ తథ్యంబుగానైన, సు
చితపుణ్యాప్తి గురూపదేశ మొదనం జిన్మూర్తి సాత్కాత్కృతి
న్వతమైపోక కులంబు లడ్డెశినె ? మిథ్యాభూత మిద్ధాత్రిలోన్

ఉ. భూతలనుండు స్వాధుఁడు పొట్ట కనేకుల హింససేసినం
జేతమునూటి యెప్పటికో చింతితన్వత్తి 'మ' గోపదేశమే,
జాతసుహత్త్వ ముత్థిత లసత్కృతితత్త్వము కాదె మున్ను ప్రా
చేతసునందు నట్లె నరిసె న్గనవేము ప్రసిద్ధిహేతువున్. 19

శా. ఎంతోకాలము చితచేసిననె ప్పాప్తిండు న్కునీట్సుత్కృతపల్
శాంతి న్దాంతిని మంత కానయిన సశ్రాంతం బటు ల్నిల్వఁగా
సంతేవాసి నొనర్చికోఁ గను కటాక్షాయత్తచిత్తంబునం
గాంతంబెట్లు లయస్సు నట్లులనె యాక్షరింతు యోగీశ్వరుల్ 20

ఉ. జ్ఞానదమైనబోధము నొసంగి సముద్భృతిఁ గూర్పజాలు వి
జ్ఞానులు లభ్యమాకొఱకుఁ జాతకపాళి ఘనాగమార్గ మె
టూను నిరీక్షణంబు నటు లోపిక దీపితమైనవట్టు కాఁ
గ నిధిలభ్యమాకరణిఁ గల్గెడుజ్ఞానుల దర్శనంబిలన్.

తే. ఓటునందమి నెందైన నీ టడగునె ?
 పాటుసేయమిఁ దగురీతి నాటుకొనునె ?
 యర్హ తవ్వత నందమి నడుకువడునె ?
 'యేపుచచ్చిననే కాని'కా పొదవునె'?

22

సీ. పంచభక్త్యాన్నాల వర్షిల్లినాతండ్
 దొరకిన యేపండా కొఱికి బ్రదికెఁ
 జీనాంబరాల్గట్టి చెన్నొందినాతండ్
 కట్టఁ బుట్టమె లేక యట్టె యుండెఁ
 బునుగు జవ్వాదులఁ బూసినయాతండ్
 మైని జెక్కలుగట్ట మాసియుండెఁ
 బరిమళశైలాలఁ గురులదిద్దు నతండ్
 జడలయి వేల్చాడఁ గడలఁ దొడఁగె.

తే. తురికముట్టమి శృంగుపు తైరిఁగిపోయెఁ
 గండ లన్నియుఁ గరిగి బికారియయ్యె
 మేలిపఱపుల నుడిగి యా నేల నొరిగి
 భోగి యిట్టలఁ దుదకు బైరాగి కాఁగ॥

23

సీ. అనవరతం బపక్వాహార భక్షణ
 నంటు నీడఁగఁ గోశ మన్నమయము
 ననతిదూరస్థ గుహాయోగి సంస్పృష్ట
 వాతపూతముగాఁగఁ బ్రాణమయము
 తదగోచ రోత్పృష్ట ధామదీప్తి నితాంత
 సౌమనస్యముగ మనోమయమ్ము
 తిమిరాపనోదక ధీధితిప్రదవిద్య
 తానకం బంద విజ్ఞానమయము॥

తే॥ ననువ్రవడఁగ నానందమయమ్ము నెనయ
 నెప్పు డానంచు నుంకించు చెంచుకొంచుఁ

బట్టుకొమ్మకు వెదకెడు పట్టునందు

నరయఁ బొడకట్టఁ దెరువు వేమన్న కిట్టు॥

24

శా. ఘోరారణ్యనివాస మేండ్లుసలుపక గూరత్వ మేసత్త్వమం
దేసీతిం గనరా దిదేటిమహిమం ? బెవ్వారి దైయుండు? నె
ట్లో రానై తిని, వ్యర్థమయ్యె నిటు లంతకాల మెందైన, నా
ధారంబై, నను నుద్ధరింపఁగల మేధావంతుకై చూడనే ! 25

చ. కలరు మహానుభావు లెటఁ గానన సీమ గుహంతరంబుల
న్నెలవులుగాఁగ నంచు విననేర్చి ప్రశాంతమహాస్థలిం గనం
గలిగి నసించుచు న్మహితు గహ్వరమం దెటనైన నారయం
దలఁపనే? యేటిమాంద్యమొకదా! యిప్పుడైనను గాంతు నేడనేక॥
వేమనకు శివయోగీందుల సందర్శనము

చ. అని బహుభార్తిఁ బోనఁ గననయ్యె నొకానొక కందరంబుఁ జొ
చ్చిన యభిరాముఁ డేగుటను, జెచ్చెగ నచ్చొటు డాయనేగి,యం
దును జొరఁబోవనే యమితోష మదేమొకొ హృద్వికాసముం
గనఁగ నిజాంగము స్తగురుఁ గంపము నిండఁగ హర్ష బాష్పముల్.

మ. చనఁగా లోనికిఁ గాననయ్యె నచట స్పృహమై మూర్తిభవిం
చినచందంబున నున్నవాని జటిలున్ జీర్ణాంగుఁ బూర్ణుండు కాం
తి నిధాను, న్నుమనోమనోజ్ఞ నిల యోగ్గణ ప్రభోద్ధూర్ణుని
గనదుత్తేజిత వాతపూత నిఖిలొక స్సస్థియ దుత్తీర్ణుని 28

మ. అవురా ! యేమిమహోవిశేష మిది డాయ న్మక్యమెవ్వారికో !
రవిచంద్రోడునిభం బిదన్యనభమై క్రాల నివంబేటికి ?
దివురంగల్గినతావు నేటి కిదె యందె నెంద నుత్తీరత
న్మివయోగీందులు వీరకావలఁ గటాక్షింపం బదం బందుదున్.

మ. అని సాష్టాంగసమస్త్రి-యాన్విత గురువ్యాసక్త చిత్తస్థితి
న్ముని రాజేంద్రుని పాదసన్నిధిని వేముం డట్లు ధ్యానించుచుం
దన కేదారిఁ దరింపఁ జూపు నదె యందంగోరి యర్థించు నీ
వినుతి న్నల్ప నిమిలితాక్షుఁ డవుచు నివృజ్ఞాన సిద్ధిం గనక. 30

కుమారలలిత : అహో దళితకామా ! మహావిదితధామా !

ప్రహృష్ట నతలోకా ! మహత్తర వివేకా !

స్వస్తిని : వామదేవుండవో ! వాసుదేవుండవో !

స్తేమభావుండవో ! దిన్యభావుండవో !

ధీమనోజ్ఞుండవో ! దేవదేవుండవో !

నామదిన్నిండవో ! నారమై యుండవో !

32

దోదకము : నీ విజృంభించును నే మనినెంచన్

భావజుఁ ద్రుంపవె భవ్యతఁ గాంచన్

సేవకునై దరిఁ జేరిన వారిన్

బ్రోవవె యూర్చిని బొందిన యేరిన్

33

భుజంగప్రయాతము : చరీమధ్య సంచార ! ధగ్మప్రచారా !

చిరాభ్యస్త నిస్తార ! చిత్రప్రకారా !

పరాస్త ప్రజానీక ! వశ్యప్రళీకా !

పరీరబ్ధ మోక్షైక భాస్వద్వివేకా !

34

మత్తకోకిల : ఓమహాత్మ ! జి తార్క-పక్ష చ రోడుమండలసీధితీ !

సోమశేఖుతా సమంచిత సుంద రోపచి తాకృతీ !

నీమహాత్మ్య మెఱుంగ నియ్యెడ నిష్ఠలుం బొనరింపవే !

వేమనం చెరు వేమనన్ దరి వే మనం గరుణింపవే! 35

వ. అని యివ్విధంబున సిద్ధసందగ్ధనారబ్ధ వాక్సిద్ధి ప్రచారంబు కొంత యైనంతనే.

సీ. అజ్ఞానతమమున కబౌష్ఠిగణము

శ్రేష్ఠమోక్షైక నిశ్చేణిపథము

నననుభూతఫలము లందురసాలము

నపరోక్షసిద్ధికి సంజనము

నణిమాదిసిద్ధుల కాధారభూతము

నాధిబాధలకు దివ్యోపధము

మహితవేదాంతార్థ మంఘాయమానమ్ము
భవమహాంభోనిధి ప్లవరమ్ము,

తే. సకలపాపేభు పంకిల జల కతకము

భేదదృష్టి సమూల విచ్ఛేదకమ్ము

‘తత్త్వమసి’ భావ సిద్ధి సంఘాయకమ్ము

హస్తమస్తక సంయోగ నుయ్యెనపుడు.

37

శా. అంత స్వంతగ మంతనం బెనయ వేదాంతంబు స్వాంతంబునం
దంతర్వాహినిగాఁ బ్రసాదమొదవ న్ధ్యాతవ్య తేజోమయ
స్వాంతర్యామి పృథ్వాన్తిఁ గాంచ, విగతభ్రాంతిం బ్రశాంతా
త్తుడై

యంతేవాసి తగ, న్మనీశుఁ డిడెడు న్వాన్యకోశ మభ్యాశమై. 38

వ. అప్పు డేర్పడిన యాత్మప్రబోధ స్వరూప మ్మెట్టిదనిన,
వేదాంత సారోద్ధార రూప గమనప్రబోధము. 39

ఆ. నిత్య మెది యనిత్య మత్యంత మారసి

యిందు నందు ఫలములందరక్తిఁ

గనఁగ శమదమాదులను ముముక్షుత నందు

విశ్వతోభి రామ వినుర వేమ.

40

ఆ. బ్రహ్మసత్యతా ప్రపంచమిభ్యాత్వముల్

కినుచు విషయ తత్తులఁ గాంక్షలుడుగు

మిందియోపరామ మెనసి తితిక్షయున్ విశ్వ....

41

ఆ. శాస్త్రసద్గురూక్తి సత్యత్వమెంచి బ్ర

హ్మమున హృది నిలుప నహంకృతి సన

భక్తి నందఁ గందు స్వాత్మతత్త్వంబును విశ్వ.....

42

ఆ. కన నవిద్యఁ గామకర్మాదిబంధముల్

సనపు కర్మయోగ సాంఖ్య విద్య

లందఁ జనెడు బ్రహ్మ మాను దాననుబోధవిశ్వ.....

43

- ఆ. కనమి, దత్త్వ మాగమ నిరంతరాభ్యాస
వాదపటిమలెల్ల భ్రమముఁగొలుప
నాను మందు జ్ఞాన మజ్ఞానరుజఁ బాపవిశ్వ... .. 44
- ఆ. మందిదంచు నెన్నిమార్లన్నఁ దినమిని
వ్యాధివాయ దల్లె 'బ్రహ్మ' పతన
వ్యర్థ మందకున్న నపరోక్షదృష్టినివిశ్వ... .. 45
- ఆ. తానె టేడ నన్నఁ గానానె జితకాశి?
'బ్రహ్మమ'నన ముక్తి పొస్తమానె?
యాత్మతత్త్వ మల్లె యగపడునది వోమి ! విశ్వ..... 46
- ఆ. స్థలవిదుండు తెల్పఁ ద్రవ్విన నిధియబ్బుఁ
దత్త్వవేత్తృబోధ భ్యాసగరిమఁ
బాయకున్న మాయఁ, బరతత్త్వ మందునే? విశ్వ..... 47
- ఆ. తొలి విరక్తి భోగ్యముల, శమదమతి తి
క్షులయి, శ్రవణమననములను భ్యాస
నిర్వికల్పతాప్తి, నిర్వాణ మిందబ్బువిశ్వ... .. 48
- స్థూలదేహస్వరూపము
- ఆ. పాంచభౌతికముగ, బ్రభవిల్లు స్థూలదే
హమున సుఖము దుఃఖ మమరఁజేయుఁ
బంచవిషయము లిలఁ బంచతన్మాత్రలైవిశ్వ..... 49
- ఆ. రాగములను దుఃఖ రా కింద్రియార్థముల్
కర్మమందుఁ దోడుగా నడవఁగ
జడులు దొరలుచుండు సుస్థితి లోనికేవిశ్వ..... 50
- ఆ. వినఁగ నంటఁ గనఁగఁ గొన రసంబుం దావి
మెకము నేనుఁ గీఁగ మీనుఁ దేటి
యీల్గ నరుఁ డివన్ని యెనసి నశింపఁడే ? | విశ్వ... .. 51

- ఆ. విషము మ్రింగఁ జచ్చు, విషయంబూ కన్న నే
యడఁచి విడువనీయ దుడుగ ముక్తి
కామిఁ జదువు లెన్ని కావుపరానకువిశ్వ... .. 52
- ఆ. ఆసమొసలి ముంచు నడఁపమి విషయాభి
హితమువినమి మ్రంద కెనయ ముక్తి
హర్ష శాంతిదయల నందుకుమార్జవాలవిశ్వ... .. 53
- ఆ. విడ కపిద్య కొడలి కిడుటాత్మహతి, నక్క
మంది యేటి దాట నరయునట
దారసుతుల మోహ మారీతిదేసుమ్మువిశ్వ... .. 54
- ఆ. జీవుగృహము దేహ మీ వసుభ్రాంతిచే
బారయు దిందియాళి భోగతతులఁ
గుల మవస్థ స్తుతియు నులకనఁ గనునిదావిశ్వ... .. 55
- సూక్ష్మశరీర వివరణము
- ఆ. కలవు గదవె జ్ఞాన కర్మేంద్రియావళి
యంతరింద్రియం బదన నోకటె, ప్ర
వృత్తి, మనము బుద్ధి చిత్త మహంకృతివిశ్వ... .. 56
- ఆ. 'మనము' సంశయయుతిఁ, గన నిశ్చయము 'బుద్ధి'
యా 'సహంకృతి' తను వాత్మగఁ గొనఁ
బ్రత్యభిజ్ఞఁ జిత్తవైషయికం బండుగివిశ్వ... .. 57
- ఆ. ప్రాణపంచకంబు జ్ఞానకర్మేంద్రి యా
కాశముఖ్య కామకర్మములు న
పున్ద్రన మృవిద్య పుర్యష్టకాఖ్యములవిశ్వ... .. 58
- ఆ. దేహి సూక్ష్మతను విడే యపంచీకృత
భూతవాసనోత్థ భోగకర,మ
నాద్యుపాధి కాత్మ స్వాధ్యాసమునఁ గలఁవిశ్వ... .. 59
- ఆ. జీవుడొ స్వమాత్రకేషుఁ డీలింగానఁ
గర్వభోక్తృ భావగ మిటబుద్ధి
గాఁ బరాత్మ స్వప్రకాశ మిందు వెలుంగువిశ్వ... .. 60

- ఆ. చిత్స్వరూపుడైన జీవుం డసంగుడే
తా సశేషసాక్షిగా నుపాధి
కర్మమంట దాత్మేధర్మ మిం దెదికామివిశ్వ... 61
- ఆ. అంతరింద్రియము చిదాభాసతేజమ్ము
నంది తనదన, నె దహంకృతిదగు
ద్వంద్వరహితమా సదానందమయ మాత్మవిశ్వ..... 62
- ఆ. విషయతతులకంఠఁ బ్రియతరం బాత్మయే
యివి లయింప నిద్రయే సుఖంబు
గదవె ప్రాణికోట్ల కుదితానుభూతినివిశ్వ..... 63
- ఆ. కల దనాద్యవిద్యగా జగత్కారణ
వ్యక్త మనంగమాయ, పాము కామి,
ద్రాటి యెఱుక నట్ల తగుఁ ద్రిగుణాత్మతా విశ్వ..... 64
ఆవరణ విఠేన శక్తులు
- ఆ. కామమాత రజము గాఁగ విఠేపశ
క్తిని బ్రవృత్తికీడ్చు దీన జగము
రాగదుఃఖ బద్ధతా గతి లోఁగెడువిశ్వ..... 65
- ఆ. పొరపడంగ జడతఁ బొరయఁ దమోవృత్తి
వస్తుశంకఁ గొలుప భ్రాంతి దాని
విడమి సంస్కృతిదగు విఠేపశక్తి చేవిశ్వ..... 66
- ఆ. ఆత్మ ప్రతిఫలింపనా శుద్ధసత్త్వంబు
శాంతిహర్షములుఁ బ్రసత్తిదృప్తి
కాత్మనిష్ఠ కిర విదానందసుధఁ గ్రకటవిశ్వ..... 67
- ఆ. సాధకతను మిశ్రసత్త్వానను, యమాభ
యాదిక మృమానితాదు లింద్రి
యార్థవిరతి, మోక్షమం దపేక్షయు శ్రద్ధవిశ్వ..... 68

కారణశరీర స్వరూపము.

- ఆ. ఔను ద్రిగుణయుక్త మవ్యక్తమే కారణతను వాత్మ కింద్రియతతి బుద్ధి
వృత్తు లడఁగు నిద్ర పృథగవస్థ య దిందు! విశ్వ... 69
- ఆ. వీడఁ బ్రమితి బుద్ధిబీజాత్మతన యుని-
గా 'సుషుప్తి' నిద్రఁ గంటి సుఖము
నెఱుంగ నేమి యంట యెల్లర యనుభూతి! విశ్వ... 70
- ఁ ఔ ననాత్మ యలమహత్త్వ తత్కార్య
తను హృషీక భూతతతి వికృతులు
విషయసమితి మాయ విశ్వ మ్మిదెల్లను! విశ్వ... 71

ఆత్మస్వరూప నిరూపణము

- చ. అనవుడుఁ గేలుమోడ్చి యమితాస్థ విన స్మనమందు మున్నుగూ
రిన ఖసుమంబులు స్మరుమకీచిక లారఁగ, బంధమోక్షమై
కన నమృతత్వ మెట్లొ యెఱుఁగం గడు సంభ్రమ మందువేళ న
మ్మునివరుఁ డిట్లు వేసునక మోఘముఁ దెల్పెడు నాత్మతత్త్వమున్
- సీ. వ్యాప్తుఁడై యెవఁడు తా నఖివిశ్వంబున
వెలుఁగిచ్చి సర్వంబు వెలయఁజేయుఁ
జేతనత్వ మివండు చేకూర్చి బుద్ధిలో
వృత్త్యపి నాస్తుల వెర వొరసెడు
నెగఁడెడు నెవ్వండు నిత్యబోధాకృతి
నవికలముగ విషయములనెందు
సాక్షియై యెవఁ డవస్థాత్రయమ్మున నిత్యఁ
ఁడౌ తా నహంప్రత్య యాశ్చర్యముండు.

- ఆ. పరఁగు నాత్మ నాఁగఁ బంచకో శాతీత్మఁ
డతఁడ దేహ మింద్రియములు మనము
బుద్ధి స్వస్వవిషయములఁ బ్రవృత్తికిఁ గొల్పి! విశ్వ... 73

- ఆ. సత్తు చిత్తై సంగు సత్త్వాత్కథీకంఠ
రమునఁ బురుషుఁడు న్మృరాణుఁ డతఁడు
సవ్య తేజమిచ్చు సవ్యాకృతస్థితివిశ్వ..... 74
- ఆ. ఇనుము సనల మెనసి యేసమ్మెటమ నొచ్చు
నట్ల యాత్ముఁడిందిరియాళి మెలఁగి
కాంచఁ డేవికృతియుఁ గనఁ డేవిచేష్టయున్|విశ్వ..... 75
- ఆ. సృష్టి స్థితియు లయముఁ జెందఁడే వికృతియుఁ
గుండ పగుల మారకుండు మింటి
వడుపుననె యెసంగు పృకృతిభిన్నుఁడు తాను| విశ్వ..... 76
- ఆ. 'అహ' మటన్న భిమము నాత్మసంస్పృతి తంతు
వులను గీటకంబు వలెను జెంచు
బంధ మద్రిత్రెంప బ్రహ్మత్వమబ్బెడు|విశ్వ... .. 77
- ఆ. అర్కు రాహు వట్ల 'యావృతి'య న్నమో
మయి యఖండబోధు మాప నాత్మ
వెతలఁబుచ్చుఁ గామ 'విత్తే'ప' బంధముల్|విశ్వ..... 78
- ఆ. గౌహమట్లు మ్రింగ మోహం బసద్గౌహ
బుద్ధ్యవస్థ జలధి మునిఁగి తేలు
వితమె యింద్రియార్థ విషపూర సంస్పృతివిశ్వ..... 79
- అ. ఇనునివలనఁబుట్టి ఘనుడఁగు యినుఁగప్ప
నాత్మ నుదితమా సహంకృతియులు
లాత్తనే గ్రసించి యార్చెడుఁ దొగలూఁద|విశ్వ... .. 80
- చ. భవతరుబీజహూఁ దమము, పైమెయి తాననుబుద్ధి మొల్క,రా
గవికచమే దళంబు, నుదకంబవుఁ గర్మము, మేనెబోదె, వా
యువుతె ప్రలంబము,ల్పిరము లొప్పు హృషీకములు,స్పృమాళీకాఁ
గ విషయము ల్ఫలంబుగఁ దొగం గొను జీవఖగంబు వేమయా 81
- ఉ. ఏది యనాత్మబంధ మెది యెంచ నవిద్య యనాద్యనంతని
తోడయ నుత్పత్తిప్రభృతి దుఃఖతరంగ నిబంధన మ్మోట

నాదది మాప వాతహతి, గాల్చినఁగోసిన నుగ్గుసేసినం
బోదగు జ్ఞానఖడ్గమున బోధక దివ్యకటాక్ష లబ్ధి చేన్॥ 82

ఆ. ఆగమోక్త కర్మ మాచరింప స్వధర్మ
నిష్ఠ నాత్మశుద్ధి నెగడ నబ్బుఁ
దత్త్వ మడఁగిపోవ దాననే సంసృతివిశ్వ..... 83

కోశపంచకప్రస్తావము

ఆ. ఆత్మశక్తిఁ గలుగు నన్నమయాదులు
ప్రాచి నూత నీతిఁ బగిదిఁ గప్పఁ
బాపఁ దృష్ట నడఁపఁ బ్రత్యగాత్మ వెలుంగువిశ్వ.... 84

ఆ. ముంజ నెడవు దర్భ మొగిఁ బ్రత్యగాత్మ న
నాత్మ నుడిపి తా నదంచుఁ గనన
సంగు నక్రియునిఁగ, సచ్చిదానందమావిశ్వ..... 85

అన్నమయకోశము

శా. అన్నాధారముఁ గశ్యలంబవుచు దేహం బెందు మారొందెడుకా
మున్నా లే దదిప్రచందఁ, జూడ జడ, మాత్ము డేవికారంబులే
నెన్నం డందని తన్నియంత కనుఁ దా నీధర్మ కర్మంబులం
చెన్న నిభన్నవిలక్షణస్థితి, నదీదే బ్రహ్మసర్వాత్మతన్. 86

శా. నీనీడ స్రుతిబింబ మం దెటుల స్వప్నీభూత మామూర్తిలో
లో నూహించు నిజస్వరూపమున నెటుం గాంతె 'నే' నంచు, న
ట్లే నీమనను నాత్మబుద్ధి కనవే, నేలీల నొక్కింత మో
హనక, జన్మము నీకులే దిఁకను మోక్షావాప్తియా వేమనా. 87

ప్రాణమయకోశము

శా. ప్రాణం బన్నమయంబుఁ జేతనమొనర్పం గల్గఁ గర్మేంద్రియా
ధీనంబై వెలి లోఁజరించు నెటుం గ న్దేని న్దన న్దానిదా
దాని న్వాయుమయంబు మంచిచెడుగు ల్దానింత గుర్తింపఁగా
నూనం జాలని దాని నాత్మయని యే రూహింతురో! వేమయా॥

మనోమయకోశము

సీ. మనము జ్ఞానేంద్రియా లెనయ మనోమయం
 బేను నా దను వికల్పానుగతిని
 బలిమిమై నామరూపములఁ గల్పించి, ప్రా
 ణమయమున విజృంభణంపుద్రాక్షిను
 వ్రేల్చున దింద్రియా ల్విషయమ్ములె ఘృతమ్ము
 గాఁ దొంటి తలఁపులఁ గట్టెలచితిఁ
 గాల్ప లోకా ల్జన్మకారణం బ వవిద్య
 యడఁగ విజృంభింప నడఁగు నెచ్చు॥

ఆ. నేదిలేనికలనె యెన్నో కల్పించుమై
 మెలఁకువనగు, నిద్రఁ దొలఁగు నన్ని
 లీన మైనమనము లేనలేదు భవంబువిశ్వ..... 89

ఆ. కృష్ణ నూడ్వ మబ్బు గాలి యాగతి మనం
 జెనయ మోహ రజ్జవునను గట్టు
 విషయవిషతఁ గొల్పి వెతలార్చు ముక్తిగావిశ్వ..... 90

ఆ. హృది రజఃప్రవృత్తి నెనయు బంధంబును
 దానిఁ దమము నుడుగఁ దార్చుముక్తి
 విషయ వనతరస్వి విలయంబుఁ గూర్చురావిశ్వ..... 91

ఆ. స్థూల సూక్ష్మ విషయ జాలంబు దేహ వ
 స్థాశ్రమములు జాతు లనువిభేద
 ము, గుణ కర్మ హేతు ముఖఫలా హ్లాది సృష్టివిశ్వ..... 92

తే. ఎదియు నంటని చిత్తుమోహింపఁ గట్టి
 కూర్చి దేహేంద్రియప్రాణ గుణతతులను
 మనమె తనసృష్టి ఫలభుక్తి నెనయఁజేసి
 'నేను' 'నాయది' యనిపింప నాను వేమ. 93

తే. జనుని సంసృతి యధ్యాస సంఘటితమ
 యట్టి బంధముఁ గొల్పునడా, మనంబె

నాదది మాప వాతహతి, గాల్చినఁగోసిన నుగ్గుసేసినం
బోదగు జ్ఞానఖడ్గమున బోధక దివ్యకటాక్ష లబ్ధి చేన్॥ 82

ఆ. ఆగమోక్త కర్మ మాచరింప స్వధర్మ
నిష్ఠ నాత్మశుద్ధి నెగడ నబ్బు
దత్త్వ మడఁగిపోవ దాననే సంస్మృతివిశ్వ..... 83

కోశపంచకప్రస్తావము

ఆ. ఆత్మశక్తిఁ గలుగు నన్నమయాదులు
ప్రాచి నూత నీటిఁ బగిదిఁ గప్పు
బావఁ దృష్ట నడఁపఁ బ్రత్యగాత్మ వెలుంగువిశ్వ..... 84

ఆ. ముంజ నెడపు దర్భ మొగిఁ బ్రత్యగాత్మ న
నాత్మ నుడిపి తా నదంచుఁ గనన
సంగు నక్రియనిఁగ, సచ్చిదానందమావిశ్వ.... 85

అన్నమయకోశము

శా. అన్నాధారముఁ గశ్యలంబవుచు దేహం బెందు మార్పొందెడుక
మున్నా లే దదిప్రపంచం, జూడ జడ, మాత్ము డేవికారంబులే
నెన్నం డందని తన్నియంత కనుఁ దా నీధర్మ కర్మాబులం
చెన్న నిన్నవిలక్షణస్థితి, నదీదే బ్రహ్మసర్వాత్మతన్. 86

శా. నీనీడ స్మృతిబింబ మం దెటుల స్వప్నీభూత మామూర్తిలో
లో నూహించు నిజస్వరూపమున నెటుం గాంతె 'నే' నంచు, న
ట్లే నీమేనను నాత్మబుద్ధి కనవే, నేలీల నొక్కింత మో
హనక, జన్మము నీకులే దిఁకను మోక్షవాప్తియా వేమనా. 87

ప్రాణమయకోశము

శా. ప్రాణం బన్నమయంబుఁ జేతనమొనర్పం గల్గఁ గర్మోద్రియా
ధీనంబై వెలి లోఁజరించు నెఱుంగ న్దేవి న్దన స్థానిచా
దాని న్వాయుమయంబు మంచిచెడుగు ల్లానింత గుర్తింపఁగా
నూనం జాలని దాని నాత్మయని యే రూహింతురో! వేమయా॥

మనోమయకోశము

సీ. మనము జ్ఞానేంద్రియా లెనయ మనోమయం
 బేను నా దను వికల్పానుగతిని
 బలిమిమై నామరూపములఁ గల్పించి, ప్రా
 ణమయమున విజృంభణంపుద్రాగ్ని
 వ్రేల్చున దింద్రియా ల్విషయమ్ములె ఘృతమ్ము
 గాఁ దొంటి తలఁపులఁ గట్టెలచితి,
 గాల్ప లోకా ల్జన్మకారణం బ వవిద్య
 యడఁగ విజృంభింప నడఁగు నెచ్చు॥

ఆ. నేదిలేనికలనె యెన్నో కల్పించుమై
 మెలఁకువనగు, నిద్రఁ దొలఁగు నన్ని
 లీన మైనమనము లేనెలేదు భవంబువిశ్వ.... 89

ఆ. కృష్ణ నూడ్వ మబ్బు గాలి యశాగతి మనం
 జనయ మోహ రజ్జవునను గట్టు
 విషయవిషయఁ గొల్పి వెతలార్చు ముక్తిగావిశ్వ..... 90

ఆ. హృది రజఃప్రవృత్తి నెనయు బంధంబును
 దానిఁ దమము నుడుగఁ దార్చుముక్తి
 విషయ వనతరస్వి విలయంబుఁ గూర్చురావిశ్వ..... 91

ఆ. స్థూల సూక్ష్మ విషయ జాలంబు దేహ వ
 స్థాశ్రమములు జాతు లనువిభేద
 ము, గుణ కర్మ హేతు ముఖఫలా ల్లొంది సృష్టివిశ్వ..... 92

తే. ఎదియు నంటని చిత్తుమోహింపఁ గట్టి
 కూర్చి దేహేంద్రియప్రాణ గుణతతులను
 మనమె తనసృష్టి ఫలభుక్తి నెనయఁజేసి
 'నేను' 'నాయది' యనిపింప నొను వేమ. 93

తే. జనుని సంసృతి యధ్యాస సంఘటితమ
 యట్టి బంధముఁ గొల్పునదా, మనంబె

వెడఁ గవు రజ స్రమో దోష పీడితునకు
జననమరణాది దుఃఖసంజనక మదియె.

94

తే. గాలి మబ్బులమై దిగ్విప్రుఁ గాన జగతిఁ
దత్త్వవేత్త, 'లవిద్య'గా దాని నెంత్రు
ముక్తిఁ గోరినఁ డచ్చుద్ధి ముం దొనరిచి
విడిచి విషయాళిఁ గర్మముల్, వినుమి శృద్ధ.

95

క. తుది మొదలుఁ గలది మాత్రెడి యది దుఃఖదహూట దృశ్య
మాత్మ యెటు ల్గా
నొదవు, రజస్సేహయతము సదమలచిద్దీప్తితో నెసంగంజను నే?

విజ్ఞానమయకోశము

క. జ్ఞానేంద్రియములు వృత్తులుఁ దానే కర్తగఁ దలంచు తద్వృద్ధియు 'వి
జ్ఞానమయకోశ'మందు రిడే ననుసంస్మృతికి నిందు హేతువు వేమా!

తే. అది చిదాభాసశక్తి నే యనుగమించి
తను హృషీక మనంబులం దెనసి, ప్రకృతి
వికృతు లెఱిగి దేహేంద్రియాదికములేన
యను 'నహంబుద్ధి' పెంపొందఁగ నొనరించు॥

98

ఉ. జీవుఁడనా 'నహంప్రకృతి'ఁజేసి యనాదిగ నెల్లకార్యముల్
పోవని పూర్వవాసనలఁ బొందుచు నయ్యయి పుణ్యపాపముల్
భావిత సంచితాప్తిని భవంబుల నందుచు నుచ్ఛనీచముల్
గా విహరించుచుం గను సుఖంబును దుఃఖము జాగ్రదాదులన్.

ఉ. దేవ నుపాధి తాననుచు దేహ కులాశ్రమ ధర్మ కర్మ సం
తాన గుణాప్తి బ్రహ్మముగఁ దన్నికటస్థితిఁ దా వెలుంగ 'వి
జ్ఞానమయం' బడిందుఁ బ్రముఖంబయి సంస్మృతి డిందు నాభ్రమన్
ప్రాణముల స్త్రవి న్దగు పరాత్మ తలంచెడుఁ గర్మభోక్తృతల్.

మ. అన్యతంబయ్యదె తానుగా బ్రమసి సర్వాత్ముండుఁ గూటస్థుడ
య్యను మృదాభండము మృత్తు వేటనెడుమై నూహించి
తాదాత్మ్య మొం

- దినదై వహ్ని యయో వికారముల ప్రాప్తిం దద్గుణాధీనతా
గనున ట్లందెడు, బుద్ధ్యపాధి కృత యోగంజా సనాదిసితిత్. 101
- మ. వియదుత్పాదిత సీలతాభ మేవో ప్రాప్తించెం గదా భ్రాంతి ని
ష్క్రియఁడు ద్విష్టయు నిర్గుణుండు విలస చ్చిన్మాత్రమాప్రత్యగా
త్మ యనాద్యంతవికాసభాసి కది డింద న్బయ జీవత్వ మెం
తో యసాధ్యంబాకొ వస్తుభావ మెపుడే నొందం గనన్గామిచేత్.
- మ. అలసత్పంబు స్ఫురించుఁ ద్రాటను సవిద్యాపృథ్వి; విన్యోధృతిత్
గల మేల్కాంచిన మాయ షూనటు లెఱుంగ నాబ్ధిగభావంబిదై
నిలువంబో దది యాత్మబ్రహ్మయునొకండేయన్న సమ్యక్జ్ఞ తా
జలపంకంబు హరించు నక్కతకపు న్నామ్యంబుగా వేమనా! 103
- ఉ. తా నహమాద్యసద్విరతి, ధామమయంబవు సత్తుగాన, 'వి
జ్ఞానమయం' బదిట్లు వ్యభిచారి, జడంబు, వికారి, భిన్నతా
గా నఁబడంగ, నీదృశగుణంబులు చెల్లునె ప్రత్యగాత్మ, కిం
తేనియు సందియంబు నల, నె ష్టదికాను పరాత్మ, వేమనా! 104

ఆ నం ద మ య కో శ ము

- శా. ఆనంద ప్రతిబింబ మాత్రము తమోన్యాప్తం బదౌ వృత్తియే
'యానం' దాహ్వయ కోశమయ్యె, సా స్వేష్టార్థప్రియోల్లాసితా
గానంజేసెడు దేహధారులకు సౌఖ్యం బప్రయత్నంబుగా
నానాపుణ్య ఫలానుభూతులను సంతానించుచు, న్వేమనా! 105

- తే. కలనుమెలచువ నిష్టాప్తి గన నొకింతె
యందఁ బరిపూర్ణ మానంద మా నిదురనె
యిట్టి సోపాధికతను బ్రకృతి వికృతుల
సుకృత ఫలమాట నాత్మ కాదుకద వేమ.

106

కో శా తీ త స్థి తి.

- చ. ఎవఁడు స్వయంప్రకాశుడవు నెవ్వఁడు కోశవిలక్షణుండు గా
నవు నిల మూడవస్థలకు సాక్షి యెవండగు నిర్వికారుఁడో

యెవఁడు నిరంజనుండో ముదమే నిలయంబుగ నెవ్వఁడోప్పు, న
య్యవిహితబోధరూప మిటులైన యభిన్నత గుర్తెఱుంగుమా !
మ. అన, వేముండనుఁ గోశము ల్విడ మహాత్మా ! యింక నేముండు నం
చన, యోగీంద్రుఁ డహంప్రభృతులౌ నాయీవికారంబులం
గనవే నీవని, యవ్వితేమి యిటు కల్గ న్నీవ గుర్తింపవా?
యనుభూతిం గన సాక్షితాప్తి యవుఁ గాదా, సాక్షి వెట్లదనున్.
మ. ఇనబింబంబు ఘటోదకస్థిత మినుం డెట్లా? జిదాభాసు, భాం
తి, నుపాధిస్థితఁ డాన యంట యటులే; నీటి స్థితి న్నీడఁ దాఁ
గనిపించు నృవి, యట్ల యాత్మ మెలపం, గాయంబుఁ జిచ్చాయ బు
ద్ధిని దీపించెడి దృష్ట సర్వగుని గుర్తింప న్మృతిం బాయవే? 109
ఉ. బంధము శోకము స్థయముఁ బాయ నెఱింగిన నిన్ను నీవె యా
నందఘనుండ వద్వయ మనంతము సత్యము నిర్మలంబుఁ గా
నందగు దీవ బ్రహ్మముగ, జ్ఞానముఁ బ్రత్యగభిన్నముం బరం
బెందును సంస్మృతిం బొరయ నిందలి పొందెడి యంద కేయెడక.

జగన్విభ్యాత్వ నిరూపణము.

ఉ. మృత్తుననే ఘటాకృతి యమేయముగా నది మృద్విభిన్నమే?
సత్తగు బ్రహ్మకార్యమగు సత్తై, మతేదన నిద్రమత్తుదే
చిత్తమునం దిచెన్నమినిజేసి జగమ్ము విభిన్నరూపమా
మొత్తముగాఁ గనుబడుట మోహవశంబునఁ గా కదన్యమే? 111
తే. అనుడు వేమన ప్రశ్నించు మునివరేణ్య!
'జగతి బ్రహ్మముమై నిత్య మగునె?' యంచు
దాని కారఁడు వల్కు- 'వేదమున నేమి,
గీత యందేమి లే' దని 'భూతవిలతి' 112
తే. జగము సత్యమైన సుషుప్తి నగవడవలె
లేమి స్వప్నముమై నిద్రి లేనిదె సుమి
కావునఁ బరాత్మ కంటె జగమ్ము విడిగ
లేదు, భ్రమఁ దోచుఁ గాక గుణాదులట్ల 113

తే. భ్రామ నధిష్ఠాన మారోపిత మదియానా?
 శుక్తి రజతంబునట తోచునది నిజమె?
 భ్రాంతి నెదఁ దోచనా నెది బ్రహ్మమనుమి
 జగతి నేపేర్ల వెలసిన, సత్తదొకటె 114

తే. ఔనె దద్విత్తి యాచ్చ విజ్ఞానఘనము
 సక్రియాద్యంత హీన నిరంజన ప్ర
 శమ నిరంతరానంద రసస్వరూప
 మప్రమేయ నిరస్త మాయావిభేద 115

నిత్య నామరూప రహిత నిష్కళంబు
 నిర్వికల్ప త్రిపుటిశూన్య నిశ్చలంబ
 ఖండితాసంగ చిన్మాత్ర కాంతియుతము
 నై యనాద్యంత మెటువీడ నందరాక 116

మనసునకు మాటకందని మానదూర
 మైన తత్త్వ మ్మటను వ్యవహార మెసఁగ
 నవ్యయం బైనదివ్య స్వయంప్రభాభ్య
 మదియ బ్రహ్మంబు పరిపూర్ణ మాత్మ వేమ! 117

చ. ఇనుఁడు మిఁబంగు, రాడ్ఫటు లహీనమహాజలరాశి కూపమున్,
 గన నిల, మేరు వేయఁబహు కైవడి భేదము బ్రహ్మ కాత్మకుం
 దనరు నుపాధికల్పితము తథ్యమే? యీగ్మహదాదికారణం
 బననవు మాయ, జీవునకు నైదవు. కోశముల స్పృశించెడిన్. 118

ఆ. పోవ నయ్యుపాధి జీవాత్మఁ బరమాత్మ
 భటునిపల్లె ప్రభునిప్రభుత వలెన
 యదియె నీవు కాఁగ నవిలేవు లేవివ్వి | విశ్వ..... 119

ఆ స్థూలముడిగి వ్యోమతుల్యం బతర్క్యంబుఁ |
 బూర్ణబోధ బ్రహ్మమును దెలిసిన
 నీవ బ్రహ్మవాదు జీవత్వ మదెపాయు | విశ్వ..... 120

మ. కల నెట్టటులె దేశకాల విషయజ్ఞాతాది సర్వవిటన్
గలిగె నేమి, నిజాజ్ఞత స్వగము జాగ్రద్వృత్తదేహేంద్రియం
బులు ప్రాణంబు లహంప్రభృతికంబుం దోచు నంచెంచి, కే
వల తత్త్వోద్భృతి, శాంత నిర్మలపక బ్రహ్మంబవే, వేమనా! 121

మహావాక్యోపదేశాష్టకము.

ఆ. జాతి నీతి కులము చన గోత్ర నామ రూ
పములు గుణ మగుణము ప్రాంగకాల
విషయతతుల మించి వెలయు బ్రహ్మంబవే! విశ్వ..... 122

ఆ. వాగగోచరమ్ము, పగము, విమలబోధ
దృష్టిగమ్యమైచది, యది చిద్ధ
స, మృనాది, వాస్తవమ్ము, బ్రహ్మంబవే! విశ్వ..... 123

ఆ. ప్రాప్తిఁ గనదు టుత్తిపాసాగు తెది, బుద్ధి
కరణ భావితమ్ము గా దదె, యన
వద్యభూతి, యోగి వేద్య బ్రహ్మంబవే! విశ్వ..... 124

ఆ. ఉండి తనఁ దాన, యున్నట్టు తోచునీ
జగము నెలనయి, సదస ద్విలక్ష
ణ, మకల నిరుపమ, మన మతి, బ్రహ్మంబవే! విశ్వ..... 125

ఆ. పుట్టనెదుగ మాటిపో, జిక్క రోగిగా
గిట్ట నెఱుంగకే యశులముసేయఁ
బెంపఁ ద్రెంప శక్తి వెలయు బ్రహ్మంబవే! విశ్వ..... 126

ఆ. భేదరహిత మిదని పెట్టగు రైదికామి
నిస్తరంగ జలధి నిశ్చలం, బ
భక్త నిత్యముక్త పదము బ్రహ్మంబవే! విశ్వ..... 127

ఆ. ఎన్నియైన సతై యేకారణములేక
కార్యకారణములుగాక క్షరము
నక్షరంబు నవ్యయ మపు బ్రహ్మంబవే, విశ్వ... .. 128

ఆ. కొలుపు నామ రూప గుణవిక్రియలు భ్రమన్
గనక మట్టల నవికారి సత్తు
ప్రత్య కేకరసము పరము బ్రహ్మంబవే విశ్వ 129

తాదాత్మ్యము

తే. ఇట్లు తత్త్వము గుర్తించి యీ నదియయి
బుద్ధిగుహనున్న దేహమ్ముఁ బొందనొనె?
సోపఁ బ్రాగ్వాసన లగ్నభోక్తృతలవె
యాత్మ మంద ప్రత్యక్షిష్ట నందు వేమ. 130

తే. లోకభీతిని దానికే లొంగబోక
దేహ మేమవు నన్నప్పత్తిని దవులక
విధులఁ దప్ప వెఱచి చేయు నెఱిఁ గనక
వాస నాధ్యాసములఁ బాప నలయు వేమ 131

శా. ఏసంపర్కమునల్ గల్గినను ఘరింపంగ దుర్గంధము
న్వాసిం జందనమందు చందమున నార్ప న్వాసనాఘాళి పృ
జ్జాసంఘ ర్షణ నాత్మనిష్ఠనె యెసంగ న్యోగి వీవౌదువో
యీ! సత్త్వోద్భృతి సీపుగానియది నీవే యంచ భావింపమిన్. 132

శా. ప్రారబ్ధం బదె దేహసోపకము జీవంబౌదునే? బ్రహ్మమన్
జేర నేసను స్వప్నమియదియకా న్నిద్రం గన న్విస్మృతిం
గోర న్లోకికశబ్దజాతమని దుష్కాపోత్థిం బిట్టిశా
రీరం బంట కఖండ చిన్మయ కృతార్థ భావ మీ వెంచుమా. 133

మ. ఎది చిత్సత్య మరూప మక్రియ మదై యీ 'వీతనూభ్రాంతి వీ
డుదు సూక్ష్మంగము, దర్పణంపుఁ బురి యట్టుల్దోచు నాయంద స
ర్వదిగంతప్రతిబింబితంబు లవు సీబ్రహ్మాండ పిండాండముల్
గద' నా మానముఁదాల్చుమీ ఘటపుటాకాశం బఖండంబుగాన్.

మ. కనునిద్దెలచు గల్ల యట్లె యహముం గానౌ ననిత్యం, 'బెఱుం
గనె నే'నంటలు సర్వసాక్షిక యగుంగా, నిద్రనున్వెల్లు స

త్తు ససద్వస్తువుగాని నిత్యమజ మెందున్నట్ల గాత్మంబవై
కన వీవెట్టివికార మద్దికలుగంగా వానిఁ గాంతెప్పుడున్. 135

ఉ. ఏనని మాంసపిండమున నే, నిదినే ననుబుద్ధి కల్పితం
గాని తలంప కెయ్యెడ నఖండసుబోధమ, వార్ద్రమా శవం
జానిని గోత్రముం గులము నంకము రూపము నాశ్రమంబు లిం
గానుగతం బెదే ని్యకృతిఁ గర్తృత వీడు సుఖంబ వీవెకాన్ 136

‘అహం’ బంధమూలనిరూపణము.

చ. తమమున మూఢచిత్తతను దానను దేహము, రాహుముక్తుడౌ
నమృతకరుండువోలెను స్వయంప్రభమైన నిధి స్ఫుఖంబు మ
స్తముల గుణాత్మకంబుల భుజంగము గాచెడు, దాని జ్ఞానఖ
ద్గముననె తుంప లభ్యమవుఁ గాన నహంబు నడంపు వేమనా !

మ. భవదుఃఖాశరమకా నహంకృత వికల్పశ్రేణి మర్దించి, వా
నివిషం బెల్ల నడంచి సాక్షియగు దాని న్నీవకాఁ గాంచి తే
ని వికారానిఁ గంతకంటకనిభం జెండాడినట్లెనఁ బు
ట్టవుఁ గాంచు నృనమింతయే నైదర నెట్లు ల్దాని గిట్టెంతువో! 138

ఉ. కారణ మద్ది కాంక్షకు వికల్పవిభేద భవోద్భవంబు జం
బీరము వారిచేరికను బెంపవునట్లవుఁ దుంపి యుంచినన్
వారిధరాళి వర్షమున వాయుహతి స్థర ముంచుకైవడిం
జేరి మనం బహం బమితచింతల పా లొనరించు, వేమనా! 139

చింతాక్రియా వాస నావకర్షణము.

ఆ. విషయ వాంఛ యహ మవియె కార్యకారణ
తొఁ బరస్ప రాశ్రయములు క్రియలు
వాసనలను ద్రెంపవలె బాయ సంస్మృతిన్ ! విశ్వ..... 140

క. ఇదియది యన కెందెందును వదలక మది కదిసి కార్య కర్తృతఁ
గొల్పన్

జెదరక ముదర న్వాసన సదమలమా బ్రహ్మనిష్ఠ సకల మడంచున్.

మ. క్రియ మాన నిష్ఠయైకచింత యడఁగం గిందయ్యెడు న్వాసనల్
భయదాంధం బరుణప్రభా ప్రసృతిమై బ్రహ్మైకనిష్ఠాప్తిచే
న్యాయమైపో నహమాది వాసనలు జీవన్ముక్తి యింద్రప్రపంచం
తయు నానందరుచిం గొన న్నమయు బాధంబెల్ల దుఃఖంబిలన్. 142

బ్రహ్మనిష్ఠావశ్యకత

ఉ. ముం దెదియున్న నాదెసకె పోవఁగనీయక యెంచు దృష్టి నా
నందఘనమ్ము నిశ్చల మనంతము తానవు నానిరూఢితో
డం దగ కింతయేమట నెట స్మృతియా నదె మోహ ముచ్చనం
బంద నహమ్ము బంధము రయమ్మునఁ గుడును డిందఁజేయఁగాన్.

ఆ బుద్ధుడ యేని విషయములఁజేర విస్మృతి
ముదిత ముదిరునట్ల బుద్ధిఁ దిగిచి
మాయ గప్పివైచుమై మరు ల్లోల్పెడు, విశ్వ 144

అ. చెదర గుఱి నొకింత చిత్తంబు మెట్లను
దొరలు బంతి వలెనె తుంగుఁ గాని
యెగయదాటఁ దలఁపు నెనయాగఁ దగదెంచు విశ్వ 145

క. ఉడిగి యస త్రస్థిమని కడఁ ద్రోయుచు బ్రహ్మనిష్ఠఁ గడలుకొని
యెట
నెడఁద న్నగుడం దడఁబడఁ బడఁగొట్టుమఁ దానె కొమ్మపై
కెక్కుటదాన్ ... 146

తే. ముక్తి సున్న దేహాదిక సక్తిఁ గన్న
ముక్తిఁ గన్న దేహాదిక సక్తి సున్న
కలనె యున్న మెలంకువ గలుగ దెన్న
మెలంకువం గల యేనాఁడుఁ గలుగదన్న! 147

అ. అలర లోను బైట నాధారమై చరా
చరములఁ దనను గని నర్వగుం డ
ఖండుడై యుపాధి కాకుండు ముక్తుండు విశ్వ 148

చ. ఎడఁద నిదెల్లఁ దానె యని యెంచుచు భిన్న మె దెన్నకున్న నే
యుడుపఁగఁజాలు బంధ మెదియు న్నృతీమార్గము కాసరా దిలుల్
విడువక చింతసేయ నగు వీక్షితమెల్ల నుపేక్షితం బిఁకం
దడయక యాత్మనిష్ఠఁ బరతత్త్వ మెఱింగి మెలంగు వేమనా! 149

చ. అనుభవమబ్బ యోగికి సమాధియె తక్క- మఱొక్క- మార్గముం
గన మనె వేద చోదితము;గా దడఁపంగ నహమ్ము దేన, వా
సనలు భవాగతగులు దొసంగు నహమ్మురు మోహ మావృతిం
గొనఁ గదిలించుఁ దద్గుణముఁ గూర్చి యిహమ్మున డిందవేమనా!
నిర్వికల్ప సమాధి

తే. ఆవృతి సనమి విశ్లేప మడఁగ దంచ
క్షీరనీరములట్ల దృద్ధవృత్తములుగ
సేయ నదివో మృషార్థ వాంఛితము లెడల
మోహబాధము తెగ మాయ ముక్తినిగను. 151

తే. ఆత్మ పరమాత్మయు నభేద మరుననలము
కాల్ప స్వాజ్ఞాన వనమెల్లఁ గమలిపోవె?
యావృతియును మిథ్యాజ్ఞాన మంతరించి
సకల విశ్లేప దుఃఖము ల్బుచుసిపోవె? 152

మ. ఎరుస న్భాగింతిద గజ్జహువ మెఱుంగ న్వ్యక్తం బివై యబ్బువోఁ
బరతత్త్వ స్థిరదృష్టి యావగణ సూక్షమన్వ హ్నితో నిర్ముమై
స్వరసత్త్వస్థి నిద్రియాదిసరణి న్వాప్తింబుగా బుద్ధి స
త్వర మీమాడు భ్రమాప్తినో కలఁ దలంపనల్లుమెఁగల్గయాక.

సీ. ప్రకృతివికృతు లహంభావ ప్రభృతి తత్త్వ
దేహంత విషయము లీలుపడఁగ
నెనలేని తిరమైన యేకచిద్రూపంబు
నక్షిణ సదస ద్విలక్షణంబు
బుద్ధ్యాదిసాక్షిగాఁ బొదలి 'నే' ననుదాన
జ్ఞేయమై తనకుఁ దానే యలరెడు

ననుపమ ప్రత్య కృదానంద ఘనమెద్ది
యద్దానినే పరమాత్మ యనుచు.

తే. గనుచు సదసద్వివేచనంబున నెవండు
తత్త్వ నిశ్చయ నిజబోధఁ దన నఖండ
బోధమే కాఁగ గుర్తించుచో ధరితి
నెల్ల వికృతులు వో శాంతి నెనయువేమ.

154

తే. ఒకట నిర్వికల్పసమాధి నుడుగువేళ
నెవ్వఁ డాత్మసాక్షాత్కృతి నెనయు నపుడ
వాని యజ్ఞాన హృద్గ్రంథి తోనెవీడి
మతి వికల్పము లడఁగ బ్రహ్మము స్ఫురించు.

155

చ. ఎపు డెటశాంతిదాంతిఁ గొనియేనును 'నీ' 'విడి'వో, సమాధిలో
నుపరితయుఁ దితిక్ష తగుయోగి సమస్తము తానయై యవి
ద్య పనుచు నేవికారములనైన దహించుచు నిష్క్రమింపడయై
యపగతభేదభావమున నాట నుపాధి, స్థులుచు బ్రహ్మమై

156

క. ఏవిధమునఁ గీటక మిల భావించుటభ్రమరమదియై భ్రమరంజామై
నీ వెయ్యెడ 'సత్' చింతన కావించినసాదు'స'త్రైకదవేమన్నా!
మ. పుటపాకంబున శోధితంబయి మలాబు శాయ స్వర్ణంబుమైన్
ఘటితానంతసమాధినిష్ఠఁ ద్రిగుణగ్రంథి ప్రభిన్నస్థితిన్

బటుతత్త్వం బతిసూక్ష్మస్మృతి నెనయ స్పృశ్యంబుగా మానసం
బెటనే న్దానయి యుట గోచరముగా నేవాసన ల్యాసెడిక॥158

చ. శ్రవణముకంటెమే ల్మననసంయుతి, ధ్యానము దానిమించ, నె
చ్చపుసుమి నిర్వికల్పక మనంత మెఱుంగఁగ బ్రహ్మతత్త్వమున్
దవలిన నద్ది మానసముచం జలనంబు నడంచి, యింద్రియ
వ్యవహృతి మాన్చి సత్తున ననాది తమంబపు మాయనొంచెడున్.

త త్సా ధ న కృ మ ము

ః. మానము, దేనిని గొనమి, మానుట నాస, నిరీహ, యెంటిదా
స్థానము, నింద్రియోపరతిఁ దార్పఁ దమంబునఁ జిత్తనిగ్రహం

బాను శమం బహంకృతి రయంబునఁ బాపఁగ బ్రహ్మమోదమా
గాన సతంబుఁ జిత్తమును గట్టుట సిద్ధికి సాధనంబగున్. 160

ఆ. వాకు నాత్మ, నాత్మ చేకొన బుద్ధిని
బుద్ధి బుద్ధి సాక్షి, బాదల సాక్షి
నిర్వికల్ప పూర్ణ నిచితంబుగా శాంతి! విశ్వ... 161

క. తనువునఁ బ్రాణేంద్రియముల మనమున బుద్ధ్యా ద్యుపాధి
మయమా స్మృత్తిం
గన ముని తానదెకా నెది యెనయమి నానందరసమె యెదనొద
వదకో॥

చ. వెలి, విషయాదిసంగమును వీడఁగ లోని యహంక్రియాదికం
బుల నపు బ్రహ్మనిష్ఠునికె, ముత్తివటారున నెక్కఁ బక్కితె
క్కలుగ విరాగ మొక్కటియు జ్ఞాన మిఁకొండు సమాధిబోధలన్
వెలయ, భవంబునాయ, వినువీధిఁ జరితు సుఖానుభూతితో॥

చ. విరతి మునీన్ముదప్రదము పెంపఁబ్రబోధము బ్రహ్మరాజ్య సుం
దరమపు, ముక్తికాంత కదెదారి, విడ స్మృతి దేంద్రియార్థముల్
తఱిగిన జాతిసీతి కులధర్మయుతాశ్రమకర్మముల్, జడా
దరణ మడంగి బ్రహ్మమునఁ దాఁకొను సాక్షిత, నద్వయాత్మతన్

మ. మనము ప్రబ్రహ్మమునంద నిల్చి స్థిరతా బ్రాహ్మిం బాహ్మేంద్రియా
లనువు, స్వేహ మిదేమి యానోయచుచింతం బోక, బ్రహ్మంబ వీ
వను తాదాత్మ్యము నంది వేర్పడని భావంబొప్పు నానందమే
తనియంజేయు రసానుభూతిగను జెంద న్నాదె శూన్యం బెదేన్.

మ. అరయం గశ్మల దుఃఖములము ననాత్మాయ త్తముం జిత్తమున్
మరల న్నాక్షిగ స్వప్రకాశతను మించంజాలు విజ్ఞాన కో
శ రమ తూర్ణ సుఖ స్వరూపుని దేసన్ సారించుచు స్పృష్టియే
మఱి కీవారఁడె కా నెఱింగి కను వేమా! దేహమున్నిస్సృహన్॥

సర్వాత్మభావ ప్రబోధము

మ. ఘటముఖ్యము లుపాధు లజ్ఞ తవి యేగ దేహ మీయిందియా
లలులే ప్రాణ మనోహమాదు లడఁగ న్వాప్యవృత్త నానాత్వమై
యెటనే న్నీవయి, పాము త్రాకిగతి నాయీభ్రాంతిలో బ్రహ్మమై
క్కటి విశ్వంబుగ లోన బైటను జిదాకాశంబుగాఁ గాంచుమా.

మ. అలలే న్నుర్గులు సుళ్లు బుగ్గులు జలం బాదేహ మటేయహం
బలము న్నిర్మల చిద్విలోలత, నవిద్యైరేయ మత్తోక్తిఁ బా
టిలుభేదంబు లడంగ నచ్చమవు మింటి న్నిర్వికారస్థితిన్
మెలప న్నించినరీతి జేవు నెట బ్రహ్మభూతతం గాంచుమా. 168

ఉ. ఈమలకోశ మేననకుమీ యనిలాభము లింగదేహమే
నామెయి నెంచ, మైలగ 'శవాకృతి' జన్మజరాదుఃఖదం
బా, మఱి పూతమైనది 'శివాకృతి'ఁ దాఁ దగు చిత్తవృత్తి మి
థ్యామతిఁ బ్రామ, నిల్చెడు స్వయం పరిపూర్ణ సుఖస్వరూపమై
మ. అనయం బిట్లయి యేవికల్పముల, బాయన్నీవయా నిర్వికా
ర నిరాకారపు నిర్విశేషము పగబ్రహ్మంబె కా, ప్రప్రృథ
ర్శన దృశ్యాదిక ధర్మశూన్య పరిపూర్ణం బేకమా నస్తువై
న నిక స్పేద మదెందు నెట్లులపు నెన్న న్జల్ప మేదేటికిన్ || 170

చ. తలచిన నెట్లు సప్తమును ద్రాట, మరీచిక నీటిబొట్టు నె
వ్వరుఁ గన రట్టె నిత్యమవు బ్రహ్మమునందు జగమ్మై లేదు, భ్రాం
తిరహితమాఁ బరాత్మనె స్థితింగనఁ జిత్తము నిర్వికల్ప మం
బరనిభ నిష్కళం బజము భన్యనిరీహ సుఖస్వరూపమాన్. 171

చ. శమితగుణాత్రయోల్బాణము శాశ్వతశాంత సుఖస్వరూపము
స్థిమితసముద్రహా నిరవధి స్థగు నేక మఖండవై భవం
బమరము నిత్యముక్త సతతాద్వయబోధ మతీందియం బనా
ఖ్యము నజరం బజసము సమాధిని గాంచుచునుండు మెయ్యెడన్ ||

మ. పరసౌఖ్యంబున లీనమైన యెడలన్ బ్రాగ్భసూత్రోక్తితం
బరయ న్నెై, మెడ దండగోవునకుమై, నంతర్బహిర్నిత్యచి

బాను శమం బహంకృతి రయంబునఁ బాపఁగ బ్రహ్మమోదమా
గాన సతంబుఁ జిత్తమును గట్టుట సిద్ధికి సాధనంబగున్. 160

ఆ. వాకు నాత్మ, నాత్మ చేకొన బుద్ధిని
బుద్ధి బుద్ధి సాక్షి, బాదల సాక్షి
నిర్వికల్ప పూర్వ నిచితంబుగా శాంతి! విశ్వ... 161

క. తనువునఁ బ్రాణేంద్రియముల మనమున బుద్ధ్యా ద్యుపాధి
మయమా సృష్టిం
గన ముని తానదెకా నెది యెనయమి నానందరసమె యెదనొద
వదకో॥

చ. వెలి, విషయాదిసంగమును వీడఁగ లోని యహంక్రియాదికం
బుల నపు బ్రహ్మనిష్ఠునికె, ముత్తినటారున నెక్కఁ బక్కితె
క్కలుగ విరాగ మొక్కటియు జ్ఞాన మిఁకొండు సమాధిబోధలన్
వెలయ, భవబునాయ, వినువీధిఁ జరితు సుఖానుభూతితో॥

చ. విరతి మునీశ్వరప్రదము పెంపఁబ్రోబోధము బ్రహ్మరాజ్య సుం
దరమపు, ముక్తికాంత కదెదారి, విడ న్నృతి దేంద్రియార్థముల్
తఱిగిన జాతినీతి కులధర్మయుతాశ్రమకర్మముల్, జడా
దరణ మడంగి బ్రహ్మమునఁ దాఁగొను సాక్షిత, నద్వయాత్మతన్

మ. మనము ద్రష్టామునంద నిల్చి స్థిరతా బ్రాపింప బాహ్యేంద్రియా
లనువు, స్వేహ మిదేమి యానోయచుచింత బోక, బ్రహ్మంబ వీ
వను తాదాత్మ్యము నంది వేర్పడని భావంబొప్పు నానందమే
తనియంజేయు రసానుభూతిగను జెంద న్నావె శూన్యం బెదేన్.

మ. అరయం గశ్మల దుఃఖమూలము ననాత్మాయత్తముం జిత్తమున్
మరల న్నాక్షిగ స్వప్రకాశతను మించంజాలు విజ్ఞాన కో
శ రమ తూర్ణ సుఖ స్వరూపుని దేసన్ సారించుచు స్తృప్తియే
మఱి కీవారఁడె కా నెఱింగి కను వేమాదేహమున్నిస్సృహన్॥

సర్వాత్మభావ ప్రబోధము

మ. ఘటముఖ్యము లుపాధు లజ్ఞతవి యేగ ద్దేహ మీయిందియా
లలులే ప్రాణ మనోహమాదు లడంగ న్వాప్యవృత్త నానాత్వమై
యెటనే న్నివయి, పాము త్రాకిగతి నాయీభ్రాంతిలో బ్రహ్మమై
క్కటి విశ్వంబుగ లోన బైటను జిదాకాశంబుగాఁ గాంచుమా.

మ. అలలే న్నుర్గులు సుల్లు బుగ్గులు జలం బాదేహ మటేయహం
బలము న్నిర్మల చిద్విలోలత, నవిద్యైరేయ మత్తోక్తిఁ బా
టిలుభేదంబు లడంగ నచ్చమపు మింటి నిర్వికారస్థితిన్
మెలప న్నించినరీతి జీవు నెట బ్రహ్మభూతతం గాంచుమా. 168

ఉ. ఈమలకోశ మేననకుమీ యనిలాభము లింగదేహమే
నామెయి నెంచ, మైలగ 'శవాకృతి' జన్మజరాదుఃఖదం
బా, మఱి పూతమైనది 'శివాకృతి' దాఁ దగు చిత్తవృత్తి మి
థ్యామతిఁ బ్రామ, నిల్చెడు స్వయం పరిపూర్ణ సుఖస్వరూపమై
మ. అనయం బిట్లయి యేవికల్పముల, బాయన్నీవయా నిర్వికా
ర నిరాకారపు నిర్విశేషము పగబ్రహ్మంబె కా, ప్రప్రృథ
ర్భున దృశ్యాదిక ధర్మశూన్య పరిపూర్ణం బేకమా నస్తువై
న నిక న్నేద మదెందు నెట్లులపు నెన్న న్జల్ప మేదేటికిన్॥ 170

చ. తలచిన నెట్లు సప్తమును ద్రాట, మరీచిక నీటిబొట్టు నె
వ్వరుఁ గన రట్టె నిత్యమపు బ్రహ్మమునందు జగమ్మై లేదు, భ్రాం
తిరహితమాఁ బరాత్మనె స్థితింగనఁ జిత్తము నిర్వికల్ప మం
బరనిభ నమ్మశం బజము భవ్యనిరీహ సుఖస్వరూపమాన్. 171

చ. శమితగుణత్రయోల్బాణము శాశ్వతశాంత సుఖస్వరూపముఁ
స్థిమితసముద్రీమా నిరవధి న్దగు నేక మఖండవై భవం
బమరము నిత్యముక్త సతతాద్వయబోధ మతీందియం బనా
ఖ్యము నజరం బజస్రము సమాధిని గాంచుచునుండు మెయ్యెడన్॥

మ. పరసౌఖ్యంబున లీనమైన యెడలన్ బ్రార్థిబ్రహ్మత్రోత్థితం
బరయ న్నై, మెడ దండగోవునకుమై, సంతర్భహిర్నిత్యచి

ద్భరి తానంద రసానుభూతిః గను జీవన్ముక్తత స్వేమయో
గి ! రహింపంగనుమింక, బ్రహ్మమహితాగ్ని న్నాల్చియూదేహమున్

వై రా గ్య బో ధో ప ర తు లు

శా. వైరాగ్యమునబోధ మయ్యుపరతి న్నాన్వనందమై శాంతియా
నీరీతిం గనకున్న వ్యర్థములు కావే పూర్వముల్, బంధమో
క్షారంభంబును దృష్టి సౌఖ్య మెదఁబాయ న్బ్రాప్తదుఃఖాళి, వి
ద్యార్థికారణ నేమరీచికల కిం కాసింతె? రిక్తజ్ఞమైన్॥ 174

చ. ఎద ముడివీడ నజ్ఞతది యిచ్చలెవాయఁ బ్రవృత్తి కీడ్చునే ?
యుదయము భోగ్యవాసనల నొందమి మేర విరాగికెం దహం
త దగమి జ్ఞానగమ్యముగదా లయమై పునరుద్గతంబు గా
నిది యుపరత్యవస్థితి, కనె న్గలనాఁ గన నీ ప్రపంచమున్. 175

మ. మన మాత్మ స్థయమంద నిష్క్రియత బ్రహ్మత్వైకభావంబు నీ
వెనయం బ్రజ్ఞ తిగంబుగా హతవికల్పేహ వికారస్థితిన్
గనువిశ్వంబున వాసనం గనక జాగ్రద్ధగ్మమే లేక, శాం
తిని నిశ్చింత మమత్వమందమినిబ్రాప్తిం దృష్టి వ్యాప్తం బవున్.

మ. గతపురాణంత యనాగత వ్యసనముం గాంచం డుదాసీనమా
స్థితి బంధముల డిందకెందు సమదర్శిత్యమునే పొందు, దు
ష్టతిరస్కారము శిష్టభూషణము పట్లన్, వార్ధి నానాధునీ
ప్రతతు లొచ్చినమైఁ బరేరీశము లగ్ధముల్లయం బందఁగాన్.

శా. ఏనాడే నెట బ్రహ్మత త్వవిదుఁ డయ్యెంబో యెవండైనఁ బూ
ర్ణానందైక రసానుభూతిః గని యన్యం బింక మూఁచూచునే ?
తా నేకామునుండైన దల్లిదెస డిందంగన్నమై వాసనా
ధీనత్వంబును గాంచఁ డయ్యెడ ననగీ భూతత స్మృందఁగాన్. 178

శా. ప్రారబ్ధంబు ఫలాప్తిహేతు వెది ద్వంద్వాత్మితమా నంతకే
యేరీతి న్గల నేమిసల్పిన దివంబే న్నారకం బబ్బుదా
తీరై సంచితమార, నాకసముభాతిం గోర కేదంటమిం
దా రేయోగు లెఱుంగ వార లిఁక నందంబోవ రాగామినేన్.

మ కలు దుర్గంధము నంద దెట్లుల ఘటాకాశం బుపాధిస్థితి
 స్థలుగంబో దట వానిధర్మముల కిక్కన్పుహ్లామం చెంచఁగాఁ
 బులిగా నెక్కిడి వీడఁ బాడిమొదవ న్బుద్ధి స్థన న్వెన్మనె
 ట్లుల నిర్జంపమి? తెల్వికల్పి మునుపట్టు లోభగ్య మారబ్ధమాన్.

మ. కలలోవార్తల నూఁకొనంజనునె జాగ్రద్ధర్మముంబొంది? యే
 రిలలో ము స్థలఁగన్నదెల్ల మృషగానేయెంచరే? కామి సు
 పుతె కారే?యటె బ్రహ్మనిష్ఠులకుఁ గుడ్పున్విడ్పు స్వప్నంబె, వా
 రలదేహాలకె కర్మనిర్మితిని బ్రౌరబ్ధంబు, గా దాత్మకున్. 181

మ. అదియు న్భ్రాంతియకాక, యున్మి యెటు దేహంబందు? జన్మంబె కూ

రదు నాశంబటె లేనిదాని కెటఁ బ్రారబ్ధంబు నాఁజెల్లునే?
 యెద నస్త్రిత్యము నెంచు నజ్ఞు లిటుప్రశ్నింప న్నమాధానమా
 నిది యజ్ఞాన వికల్పమింతయును గాదే జ్ఞానదగ్ధంబిలన్॥ 182

ధృవ. అనుచుఁ బల్కి యనంత మవ్యయ మప్రమేయ మవిక్రయం
 బనుపమాన నిరస్తరాగ నిరంజ నాద్వయ నిర్గుణం
 బనితరాశ్రయ నిత్యపూర్ణ నిరస్త భోగ నిరామయం
 బని సమాధి నెఱింగి సర్వము నందు టైక్యమె ముక్తి నాన్॥ 183

చ. కనుగవ చెమ్మగిల్ల వడగల్లు మహోదధి నీరమైనమై
 మనము కరంగిపోవఁ గనుమాటయినట్లు జగంబె కాఁగ, వా
 కొన నెదియూఁకొన న్నిలువఁ గూడని జూడ నఖండసౌఖ్యలే
 హ్య నిబిడ నీరధి న్మునిగి నట్లయి మానికి సాఁగిలంబడెన్. 184

శ్రీ గు రు ప్ర సా ద ము

ఉ. లేదెట దేహభానము చలింపక కట్టెగ నట్టెయుండె, మా
 యా దమనాత్మ నిష్క్రియత నగురువద్యులు గురైఱింగి, జ్ఞా
 నోదయ మైనయందులకు నుత్థితతత్త్వము సుస్థిత్య సం
 పాదనమంది లోకమున వ్యాప్తముగా నిటు దీవనం బిడెన్. 185

చ. ఘన సయ వాఙ్మణములు జగమున శక్తినిపాతములై
మనముల కింపులీను నవమాణికజాలపు టక్షరత్నముం
గన జనము ల్లహింపనపు కైవడి వేమన వాక్ప్రచారముల్
సన నిలఁ దేటమాటలను శాశ్వతమై విలసిల్లుఁ గావుతన్. 186

ఆ. ఆటవెలది వలననై నందులకు నిట్టలాటవెలఁదిఁబలుకుతేటమాట
లూట లూర మాటిమాటికి నీనోటవాటమైనసూటిబాటఁగనుత.

మ. అనిదీవించి మహాదృతి న్నిమిరి మాయంబయ్యె నేరికమ్మై
విరునీధి నివహరింపనో ! మఱియు నేవేమన్నఁ దా నుద్ధరిం
పనో ! దీపం బారుదీపముంగొలిపి పెంపంగాంతి యాగ్ధం దమం
బు, నికిం కెయ్యెడ వెల్లనో ! యనఁగఁ బోవు న్యోగి చిద్దీప్తితోన్॥

ఆ శ్వా సాంతము.

శా. ధాత్రోపేంద్ర మహేంద్రముఖ్య నుత మేధాదక్షిణామూర్తిదే
వ త్రైకాలిక చింతనాత్త విలస ద్వైదు వ్య సంభావనీ
య త్రైవర్గిక వర్తనాచరణ సమ్యక్జ్ఞేయ నామాంకిత
ద్వాత్రింశ ద్యవసీయనాటకముఖ త్రైవిద్య బోధోబ్బణా. 189

మాలిని: శ్రుతివిహిత విచారా ! సూరివర్ణ్య ప్రచారా !
శ్రిత బహుపరివారా ! శిషీత చ్ఛాత్రవారా !
కృతిమధిత వికారా ! కీలి తాన్యోపకారా !
ప్రతికృత పరసారా ! వ్యాప్త కీర్తిప్రసారా ! 190

గ ద్యము

ఇది శ్రీ మేధా దక్షిణామూర్తిశ్చ రాక్షిణ కరుణాకటాక్ష పితృపాత్ర
నాదెల్ల పురుషోత్తమకపింద్రపుత్ర మేధా దక్షిణామూర్తిశాస్త్రి
నామధేయ విద్యద్విధేయ కర్తృక శ్రీ వేమయోగీయంబునందుఁ
దృఢీయాశ్వాసము.

శ్రీ వేమయోగీయము.

చతుర్థాశ్వాసము

- క. శ్రీవేమ వాక్ప్రచార ప్రాప్త ట్టారప్రసేక రచితాధారా !
జీవన్ముక్తిదార ప్రాప్తిన్యా జ్ఞానసార ఫల విస్తారా ! 1
- ప. లబ్ధగురునిసాదుండైన యవ్వేమయోగివరుం డాపై నేతెరు
వందెనన్ననిదె యవధరింపుండీ. 2

సూర్యోదయము

- చ. అలరులతావిఁగొంచు మలయానిల మెల్లెడఁ జల్లనై తగఁ
గలకలలాడనౌ శుకపికప్రముఖాండజ నిస్వనంబు లిం
పొలయఁ దెలుంగుదేశపు మహోదయ మయ్యెడువల్లులట్లుగా
వెలయ ననూరునశ్వములు వేకువఁ దేకువమీఱ సాగఁగాన్. 3
- ఉ. పోదము పోదమంచుఁ దమపునగము లొంకొకటి న్యాయంబున
స్మిదికి మీఁదికెట్లా తటిమెన్నిసియాదెసఁ బట్టిపోవ భా
నూదయమై మనోజ్ఞ సుమనోమయత న్నరసుల్ల జ్ఞానభా
నూదయమై మనోజ్ఞ సుమనోమయత న్నరసుల్ల నంగనన్ 4
- ఉ. ఏమటి పామరత్వముననే మెలఁగం దగదంచు నెల్ల ని
ద్రామయలోకముందెలివిఁదార్చుమయూఖచయంబునట్లనా
నామహితాచ్ఛబోధముఁ గన న్నమముం బపుడయ్యెనో యన
స్వేచున నోటిమాటలు కవిత్వ మదై తగ నయ్యెఁ బాదముల్. 5

వేమనజీవన్ముక్తిస్థితి.

- చ. ఎమట నెవండయైనఁ గలఁడేయని యెన్నడు నోటి కెప్పుడె
య్యది యనఁ దోచు నద్దియను, నట్లదిపద్యము దానఁబూర్తియై
నదో యరయండు, భావము మనంబునఁ గల్గిన వాక్స్వరూపమై
పొదలెడునంతవట్టి యది పూర్తికిఁజూడఁడుక్లిరి కట్టి కాన్ 6

(40)

- చ. ఎపు డెదిపల్కునో యెటుంగ డెయ్యది ధారణ నిల్పబోవఁడే
యపుడవుఁగాక యాత్మతెలియంగల లేఖకపాతకోత్తమా
భ్యుపగమ మబ్బదయ్యె ననియు న్నది నెంచఁ డెవఁడో యున్నమై
వ్యపగతబాహ్యదృష్టియయి వాకొను నూకొన నేరు లేమినేన్.
- ఉ. తోవ యొకండుద్రోక్కఁ డెదితోచిన నొను బహిర్గతంబు, వి
ద్యావిభవంబు నందమిని వ్యాకృతిసేరమిఁ దేటతెల్లులం
దే వచియించు గ్రామ్యగతియే యయి పామరలోకగమ్యమై
తా వెలయ న్నను స్తజనతా హృదయంగమ సామ్యయుక్తితోన్॥
- ఆ. సిద్ధవా క్కయత్నశీఘ్రవాస్థిద్ధినిగూర్పఁబడముఁడడవికొనఁ జనంఁడె
మాటనడుమ యతిని మాటువెట్టంబోవఁ డన్మృతఘటికలట్లు
లవె సరిపడు॥ 9
- ఆ. ఆట వెలఁదిపాద మందె సంధిలనొమ నెట్టిభావమైన నిమిడిసోవు
మంచిచెడుగులరయఁగంచుకాగడ వేసివెదక స్వర్థమైనపద మెకనము.
- ఆ. భావ మిమిడిసోవఁ బాదద్వయంబున
మూటసామ్యమెదియొ ముడినడంగ
'విశ్వదాభిరామవినుర వేమా' యంచుఁ
దుడగు మకుట మెందా ననుకుచుండు॥ 11
- ఆ. స్మష్టిమొదలుగాఁగ స్థితిల ముబులదన్కఁ
బుడమిఁ గల్లు సర్వభూతచయపు వేషభాషలాది వేదాంతసారాంత
మిదియు నదియు నేల? యెల్లఁబలుకు. 12
- ఆ. కాని మకురుపాలె దేసనై నస్ఫురింప
వేషగాండ్రొదిట్టి వేయు నెందుహాస్యరసముమీఱనవిపడ్డవారై నఁ
దక్కువారియట్ల తారు నవ్వ॥ 13
- ఆ. వీను సోకినంత లోనె నాటుకొనంగఁ
దగినయట్టి నవ్వతను మెఱయఁగసహజభావయుక్తిసరిపడలోకోక్తి
యపు నిస్సర్గరిమ మందఁ బలుకు. 14

- ఆ. ప్రకృతి మురియుకంటె భౌతికవిముఖత
కలుగఁ బారతాకికమగుదృష్టిఁ దానుదెగడు నెల్ల దాక్షిణ్యమేలేక
యాత్మబుద్ధిఁ బ్రత్యయంబు కలిమి॥ 15
- ఆ. పఠితకావ్యఁడైన బ్రాత్ర వేవొ స్ఫురించు
నట్లుగామిఁ గ్రొత్త వవియె తోఁప, ననుభవజ్ఞు లెఱుంగునవె
యుపమానముల్ | కాఁగ నూటలూరుగతి వెలువడ. 16
- వ. ఇవ్విధంబున నవ్వేమయోగింద్రుం డెవ్వెవ్వయో కొలఁదిద
వ్వేగాలికోపోవఁ దా వాకొంచు నున్నెడ. 17

అభిరామయ్య వచ్చి గుర్తించి కొంపోవుట.

- మ. ముచు పేపర్వమునందుమైనె యభిరాముం డొంట యోగీశ ద
ర్శనబుద్ధిన్ ఫలపుష్పముల్గొనుచుఁ జేర నేమసంబుద్ధితో
నను నేయుక్తులొపినులంబడఁగ నేమా? 'యంచు నిష్కూహమం
దు నిడ నాభివము, మున్నుగన్న ముచులెందున్నే, 'పీరేరొ'నాన్॥
- చ. పెరిగినగడ్డము ప్పడలు పెల్లుగ నల్లకొనంగఁ జైత్ర్యగ
హ్వరమునఁ దేనెతుట్టె యివెపట్టెనొ నాఁగఁ బఠంగికారవం
భివపుకొనంగ నై నగతి నేమొకొ నాదము వెల్వడంగ డ
గ్గతిన కొలంది నింపులొలుక న్వినుమాటలెతే నెయూటగాన్. 19
- ఉ. ఆముని కామరూపుఁ డవునా? యిపు డివ్విధి నుద్ధరింప, గా
రామునఁ బేరఁ బిల్చి 'యభిరాను'యటంచనఁ గాదు, విశ్వదా
ఖ్యా మసురాభిరామతను గల్గినవేమన యాత్మబోధమా
నేమొకొ పోల్చిచూడ నతఁడే యిటులైనటు కానవచ్చెడున్॥ 20
- ఆ. 'ఎంతకాలమాయె నేమాయెనో!' యంచుఁ
జింతసేయనేటి కంతుచిక్కె- | నంత భోగశీలుఁ డింతయోగి
యెటాయె! వింతగదవె పలుకరింత మనుచు॥ 21
- క. దరికేగి యెటులఁబిలిచినఁ బరిచిత గలయట్లు లెన్ని పలికినఁ జెవిలోఁ
జొరకుండనె తనధోరణిఁ బరమానందంబుమీఱవాకొనునెదియో॥

ఆ. తల్లి పదినె యన్న తనప్రియురాలును నేమియైరొ
యరయనేయరయఁడె! ఊరుఁబేరు నెన్నియో గుర్తులను జెప్ప
శంఖ మూఁదఁ జెవిటి చందమాయె॥ 23

క. మెలకువ నున్నను జాగ్రత్తలనమె కానంగరాదు, కలదా
బౌహ్యం
బుల స్మృతి యేమాత్రమయినఁ గలయిదిగా నతనిమదికిఁ గను
పట్టెడినో॥ 24

క. గతచింత రవంత యనాగతచింతయు సుంత కానఁగారా, 'దే,న్నా
దితరం'బనితలపోయం డతనికి వేర్వేలుగా, నెదగపడదేమో! 25

క. ఆఁకలిడప్పులె లే వేమో! కావలెననఁ, డైదైన నుంచిన నోట
న్నేకొను దయకల్పినిమై నా కిది రుచియించుఁ గాదునాఁ జనఁ
డెందేన్॥ 26

క. కయివట్టి లేవఁదీయుచుఁ బయనం బెటుసేయ నటులె పదముల
నిడుడున్
భయభక్తుల నడిపించుచు రయమున నిజపురముదెసకు రాస్తే
నంతక॥ 27

సీ. అగపడ్డవారెల్ల 'రెగదిగఁజూడంగఁ
బెరుబూచియని యేరొ బెదరఁదొడంగఁ

గొంద తెచ్చుటనుండి కొనివచ్చు టనుకోఁగ

బుద్ధి నెవ్వరో వేముఁ బోల్చికోఁగఁ

గొందఱు లెంపలఁ గొట్టుకొంచు న్మోక

దొంగ వీడని పెర ల్తొలఁగిపోవఁ

గొందఱు జ్ఞానియంచుం దత్త్వ మరయంగ

వెట్టివాడని పెర లేపుల నేదో॥

తే. తాను వనమందుఁ బురమందు నైన నొకటె
కీతి బాఁతిగ నీతు లదే తెఱఁగున

నిచ్చవచ్చినమైఁ బల్కఁబోచ్చి శాంతి

దాంతి మెలయంగ సమదర్శిత న్మెలఁగుచు.

ఆ. ఉండఁ గాశికేగి యుండిన తన్నాత

యాత్రపడుచువచ్చియశ్రులురలనొడలునిమిరియల్ల కడగొట్టుబిడ్డనిఁ
గంకి విశ్వనాథు కరుణ నంచు. 29

ఆ. కౌగిలించికొనియు గడ్డమ్ముఁబట్టియు

బుజ్జగించి యడుగఁబోవ దేని కు తరమ్మునీడు చిత్తమ్మునం దప్పు
డప్పు డేమితోఁప నద్దిపలుకు. 30

చ. వదినెయు నన్నయు న్గనఁగ వచ్చినమిత్రులు భృత్యకోటి య

య్యదనున నెప్పు డేమనిన నారయఁ డే రెటు సేవసేయ, న

భృదితకవిత్వఫక్కి నెదియో తనధోరణిఁ దాను వాకొనున్

గదలిచికొంచుఁ బోవఁ బసికాయలవెంటను సాగు నేడకేన్. 31

మ. క్షమఁ దా నుద్భవమందుటాది మునియోగంబబ్బు నందఁగ న

త్యము తాఁ గాంచుచు వచ్చుచుండినవెటోయామైనె పృత్యక్షదృ

ష్టము లపౌనవికూడ స్వప్నగతపుం జందంబె కా నెప్పు, డె

ద్ది మనోవిధికి వచ్చు నయ్య దట సందృష్టమ్మునాఁ బల్కెడున్.

ఉ. ఏయదిపల్కిన నివ్విననే, మదినాటెడి నేరికైన నం

దాయపమానము ల్బ్రాపు నందఁగనీయని కొత్తక్రొత్తవై

మాయురే ! యింపునింపెడిని మాటలనాడెడి తేటతెలులం

దే యిగురొత్తభావముల నెల్ల వచించుట పీనువిందుగాన్. 32

మ. అవుటం జేరుచునుండి రాతనిదరి న్వాస్త్యస క్తచి త్రంబులం

దవులఁగల్గిన బోధము ల్వివుల నానందంబు సంధింప, నిం

కెవరే న్నిత్రులఁ గూర్చికొం చరిగి యింకేవై నఁ గొంగొత్తవా

ని విసంగోరుచుఁ గదప్పలుబ్బనగుచున్వీనులగుడున్నిక్కఁగాన్. 34

ఆ. వందలైరి వేలు పదదాస్య మొనరించు

వార లూర నూరఁ బట్టితిప్పి వాకు లెన్నో త్రాటియాకుల

కేకింప ! నెందుఁ దా ముదాహరించికోగ,

శ్రీ వే మ బో ధా మృ త సా ర ము

నిద్రమైవ తథకునీల మొక్కతెచాలుఁదళకుబెళకుతాలుతట్టెజేల ?
చాటుపద్యమిలనుజాలదాయొకటైన?ననెడుఁదనదువాక్కులట్టివెయన॥

త లి ద ం ద్రు లు.

హరియెజననికాఁగ హరుఁడౌనుజనకుండు వారినుడిగి గుళ్లదూరనేల ?
'పుట్టలోనిచెదలు పుట్టిగిట్టిన' యట్టె మాతృపితలసేవ మానుటనెడు॥

స త్య ము.

'సత్యవంతులయెడసరసమాడఁగరాదు' జ్ఞానమమరియుండుసత్యముననె
యవ్వియున్నయెడనెయబ్బుద్విజత్వమ్మునామమాత్రునట్లనందగదను॥

క ల ము.

మాలవాఁడైయైన మఱియాత్మమీఁదనుమనసు నిలిపెనేనిమాలగాఁడు
'మనసు నిలుపకున్న మహిమీఁద మాలఁడే' కలముగాదు ఘనము
గుణమెయనును॥ 39

అ హి ం స.

హింసఁజేయువాఁడె యిలలోన నజ్ఞాని శంసఁజేయవలె నహింసనెందు
'జీవుఁడేశివుఁడని స్థిరమతినున్నెడ జీవహింసఁజేయు చెనఁటియెవఁడు?

వి గ్ర హా రా ధ న ము

జీవులందెకాని శిలలందులేదెందుఁ గుంభమిడఁగనేల గుళ్లయందు
'తాలెదేవులై న రాసులమింగవా?' తోలుగప్పియున్న దొర
గొలుచును॥ 41

ఆ త్మ జ్ఞా న ము.

దేవుఁడంచు వేతదేశమం దున్నాఁడే? దేవుఁడనఁగఁ దనదుదేహమందె
వాహనంబునెక్కినడిగదలుచునుండువానిఁదెలియనానుబ్రహ్మవేత్త

తీ ర్థ ము లు.

'చేతనెన్నయుండ నేతికేడ్చిన' యట్టె తీర్థ యాత్రలంచుఁ దిరుగుటెల్ల
'గొత్తజింకఁబెట్టిగొల్లండువెదకు' మైనాత్మగతమహాత్మునరయ కేగ॥43

విభూతి,

బూదియొడలినిండఁ బూయంగ నేమాయె ? నిష్కళిప్తనియందె నిలుప
వలయుఁ

“గాక బూడిదందు గాడిదపొర్లదా ?” యనును లోలోటారమును
నుడుపఁగ. 44

లింగధారణము.

“బందెత్రాళ్లుదెచ్చి బంధించికట్టంగ లింగఁ జేమిదొంగిలించె” నార ।
“దొంగగొడ్డుమెడకు దుంగఁగట్టిన”యట్టె యాత్మలింగ మెఱుంగనంత
కనెడు॥ 45

చక్కాంకితత్వము.

తను వాకింతకాల్చికనఁబటాటోపంబుఁబట్టెనామమిడుచుబయలుదేటి
‘వారకాంతఁజూడ న్రతమెల్ల మఱచురా” యనునుమనముతప్తతనుగ
నమిని॥ 46

సన్యాసము.

కట్టినంతమాత్రఁ గామాయవస్త్రాల మనసుకల్కపంబు మాన్పరాక
తోడరి తిరుగువాఁడెదొరకోలునన్నాసి “తలలుబోడులై నఁ దలఁపు”
తానె॥ 47

దంభవృత్తి.

“ఆత్మశుద్ధిలేని యాచారమదియేల? భాండశుద్ధిలేని పాకమేల ?
చిత్తశుద్ధిలేని శివపూజలేలరా ?” భక్తిలేనిపూజ పత్తిచేటు॥ 48
చిత్తశుద్ధి.

“కుక్కనందలమునఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని” యాత్మనిలువలేనియజ్ఞబోధ
మనసునిలువలేని మంత్రజపంబులు బుద్ధిలేనివాని పూజలట్లే॥ 49
‘చిత్తశుద్ధి గలిగి చేసినపుణ్యంబు కొంచెమైన నదియుఁ గొదువగాదు
చిత్తనంబుమట్టివృక్షంబునకదెంత?’ యనునదింతయున్న ఘనమపునన॥
”గంగగోవుపాలు గరిపెడైననుజాలుఁ గడవెడైననేమి గజముపాలు ?
‘భక్తిగలుగుకూడు పట్టెడేచా’లనుఁ దామసంపుటీవియేమిఫలము ?
ఒడలు బడలఁజేసి యోగి తానెట్లను రాగ మెడలకున్న రాదుముక్తి

“పుట్టమీఁదఁగొట్ట భుజగంబుచచ్చునా ?” వెడలఁజేసి యడఁపఁగడఁ
గుడనును॥ 52

గురుశిష్య.

ఒక్కప్రాద్దుసేయఁబ్రక్కలెండెడిఁగాక మూలమెఱుఁగుదనుక ముక్తిఁ
గనునె ?

“తాళపుఁజెవిలేక తలుపుఁడనట్లులే” గురులశిష్యఁగనమిగుఱినిలదను॥ 53

వివేకము.

అంకిలిఁగన మాటలాడనేర్చినఁ జాలుఁ బిన్న పెద్దతనము లెన్న నేల ?
‘పిన్న చేతిదివ్వె పెద్దగావెల్లదా?’ మంత్రబలమె-కాదుమంత్రదనును॥ 54
తండ్రికంటెఁగొడుకు తాగుణియాయెనా పిన్న పెద్దతనము లెన్న వలదు
“వసుధఁ గృష్ణు నెంచి వసుదేవునెంతరా ?” బాణమందుఁబూజ
బండకొనె ? 55

హీననరులతోడ నితులతోడను బడుచువాండ్రతోడఁ బ్రభులతోడఁ
బ్రాజ్ఞజనులతోడఁబ్రహ్మజ్ఞులతోడను వలనెఱిగిపలుకవలయుననును॥
సదుపాప్తి.

‘నీరు పల్ల మెఱుఁగునిజముదేవుఁడెఱుఁగు’దలితా నెఱుఁగుఁదనయుని
జని పరమ యోగినెఱిగి భక్తుఁడుసేరును ‘గొఱెలఁదలి నెఱుఁగు’
కొదమపగిది॥ 57

సత్సంగతి.

‘మంచివారు లేరు మహిమీఁదవెదకినఁ గష్టులెందఱైనఁ గలరుగదవె
పసిఁగిలేదుగానిపదఁడెంతలేదయా?’ యరుదుముతైమెందుఁగఱవెగుల ?
గుణి కదై నమేలు “గోరంత చేసినఁ గొండయాను” వానిగుణముచేత
గుణవిహీను నెడనుగొండంతమేలును జేయవానిగుణముచెఱుచుననును॥
చంపఁదగినయట్టి శత్రువుచికి-న సేయుడిగి మేలె చేయవలయు
ననుప్రబోధమందియపకారికుపకారమొనరుపంగలక్ష్యమునుగనుమను
సాధుజనులచెలిమి చాలింపఁగారాదు ప్రకృతివిడుచుదనుకఁబరముఁ
గనము

“పిందెఁగోసిచూడబీజంబుగలుగునా?” మాగిమాగికానియోగికాదు॥

సీచగుణములై నిర్మూలమొనరించుఁ గొడువలేదునుజనగోష్ఠివలన
“గంధమలఁద మేనికంపణఁగినరీతి” నై జగుణము మాపనోజనునకు॥62
“పాలఁగలియుసేరు పాలన”రాజలియదియుఁ బానయోగ్యమైనయట్లు
సాధు సజ్జనముల సాంగత్యమందిన మూఢజనుఁడునందుముక్తి ననును॥

దు స్సం గ తి.

‘పాలెతాడిక్రిందఁ గ్రోలుచునున్నను మనుజులెల్లఁగూడిమద్యమండ్రు
నిలువఁదగనిచోట నిలువనిందలెవచ్చుఁదావెఱింగినిలువఁదగునుగాక॥
‘పాలుఁబంచదార పాపరపండ్లతో వండ’నవియుదీనఁబాడవునిలఁ
గుటిలమానవునికి గుణమట్టెకలిగింప బహుతరముగాదులెమ్మటచును॥
వేరుపురువుచేరి వృక్షంబుఁజెఱుచును జీడపురువుచేరి చెఱుచునాకుఁ
గుత్తితుండుసేరి గుణవంతుఁజెఱుచును దుష్టభోధలెందుఁగష్టదములు॥

లు బ్ధ త.

దాతకడనులోభి తా నున్న జెడునీగి“కల్పతరువుక్రిందిగచ్చుపొద”గ
విద్యగలిగి కామివితరణి, నైదువు సొమ్ములున్న లేమిసూత్రమట్లై॥67
ధనముఁగూడఁబెట్టి ధగ్గుంబుఁజేయక తానుదినకలెస్సదాఁచులోభి
‘తేనె నీగ గూర్చితెరువరికిచ్చు’మై నెనవిపాలొసేయ నేయ కెడిని॥68
‘ఇంటిలోనిదెల్ల నిదినాదెయనుకొంచుమంటియందుదాఁచుమంకుజీవి
కొంచుఁబోఁడువెంటగుల్ల కాసైనను”దానమీయఫలముదక్కుననును॥
లోభివానిఁ జంప లోకంబులోపల మందులేదు వేతె మతముగలదు
పైకమడిగినంత భగ్గునఁ బడిచచ్చుఁ జెయ్యిచాచికాసునియ్యలేక॥ 70

కో ప ము..

కోపమునను ఘనతకొంచెమైపోవునుగోపముననుమిగులఁగోడుజెందుఁ
గోపమడఁపదానఁగోర్కులీడేరెడుఁగోప మదియెనరకకూప”మనును॥
గంగపాటుచుండుఁ గదలనిగతితోడ ముఱికివాగువాటుమోగెతమీట
“దొరలు కోధముడుగదోషి కేకోధమా”నిండుకుండ తొనకకుండుఁ

గదపె॥ 72

హర్షము.

‘పరగతాతిగుండుపగులఁగొట్టఁగవచ్చుఁగొండలెన్నోపిండిగొట్టవచ్చుఁ
గతినచిత్తమనముఁగరగింపరా’దను నిసుకనుండి తెలమెట్టులటులె॥70

అల్పత్వము.

“అల్పుఁ డెప్పుడుపల్కు నాడంబరముగానుసజ్జనుండుపల్కుఁజల్లగాను
గంచుమోగినట్లు కనకంబుమోగునా? బుడ్డవాగుపాటుఁబొరలి’
యనరె ? 74

‘చెప్పఁదినెడికుక్క చెఱకుతీ’పెట్టులల్లెయల్పుపెత్తనాననధికుఁగనమి
‘యీఁగకడుపుఁజొచ్చియిట్టటుసేయ’మై హీరుఁడింటఁ జేరుటిడు
మలకను॥

‘బొగ్గుపాలఁగడుగఁబోవునామలినంబు? హీరుగుఁముమానదేమిసదువ
‘వేముచేదు సనునె పెంచినఁ బాలతో? గుక్కతో? క ఋజుతఁగొన
దటెయను॥ 76

‘కొయ్యబొమ్మఁదెచ్చి కొట్టి’ నం బల్కునా? యెలుకతోలునుదుక
నలుపణఁగునె ?

యోగుబొగుఁజేసియుచితజ్ఞతంగూర్చునెన్ని పాట్లువడిననున్నయనును!
“గాడి దేమెఱుంగు గంధంబువాసన? కుక్కయేమెఱుంగుగొప్పకొద్ది?
‘పంది బురదమెచ్చు బన్నిరుమెచ్చునా?’ యనుట యల్పుఁడెఱుంగఁ
డధిక మననె॥ 78

కూళ కూళమెచ్చు గుణవంతుఁ జెడనాడు నట్టివారిమెచ్చ రెట్టివారు
‘మానుదూలమునకుజ్ఞానంబుదెలియునా?’ యోగిసత్తనెఱుంగుయోగి
గాక. 79

కూళతనము.

‘కుక్కయిల్లుసొచ్చికుండలువెదకుమైముచ్చుగుడికిఁబోవుముల్లవిప్పఁ’
బేడఁదిన్నపురువుబెల్ల మేమెఱుంగమిఁగూళతోత్తవొత్తుఁగొనఁజనునను
అల్పసుఖములెప్పు డాసించునీచుండుబహుళదుఃఖములకె పాల్పడినను
‘మూలవాడకుక్కమాంసంబుమానునా?’వానికేటిచింత భక్తిసేయ॥

జారత్వము.

కులపుటినినుడిగి వెలయాలుమేలని వెంటదిరుగువాడె వెట్టివాడు
 “పంటచేనివిడిచి పరిగేరువిధమున” నలుగురెఱిగినవ్వ వెలితివడఁడె॥82
 మగఁడు మదనుఁడై నమంచికాపురమైనసహజమేలమానుజారకాంత?
 “పిండిదిన్నకుక్క- పీతికాసింపదా?”యనెడుగర్వఁదెల్పునపరబుద్ధి॥ 83
 స్త్రీ మోహము.

స్త్రీలముఖముఁజూచి చిత్తంబునిలుకిడఁ జేయలేకనరుడుచెడఁడుగాదె
 యేటిగడ్డమాన చెందాఁక నిల్చురా? యనెడు నిడుమఁగుడుపనలివ
 దరియ॥ 84

విలుల కనులకెంతో విభ్రానుమొదలింపచుననితఁజూడ దానివగలఁజూడఁ
 గంటిలోనిపాప కుంటెనకాడయా విగహమెచ్చనెచ్చవెతలఁబుచ్చ॥85
 సతులమాయఁజూచి సౌఖ్యంబుగలదని మతివిహీనులైరిమనునుజులై
 గతులుసతులవలనఁగానంగలేరయావెతలహతులుగానిమతిగనుఁడను॥
 వెట్టివానికైన వేషధారికినైన రోగికైనఁ బరమయోగికైన
 స్త్రీలఁజూచినపుడు చిత్తంబుగంజిల్లు ననుభవైక వేద్యమనుజగాన॥ 87
 ఎలపుగలిగెనేని వనజాక్షియధరంబు పంచదార కుప్ప పాలతిప్ప
 చూతఫలరసంబు బొంటితేనెనుదీర్చువలపులునుగనెడలునట్టివొంగ॥ 88
 మధువుతీపుకొండు మక్షికంబులుపెక్కు- చొచ్చినెడలలేక చచ్చినట్లు
 మునిగి వెడలలేరుమోహంబురాశిలోఁ బడినమానవాళిచెడిమడిసెను॥
 లిన్నమధికమైన నదె మృత్యువుండెమ్మనన్న మంటున్ననట్లులెయగుఁ
 జంపఁ బెంపబూవెచాలదా? వేయేల?మితమెఱుంగకున్న హతికదనును॥

దురాశ.

‘కాంచనంబుపైనఁ గాంతలపై నను బమ్మకైనఁ బుట్టు రిమ్మతెవులు’
 తోయజాక్షివిడుచు దొరియెవ్వఁడున్నాఁడు? నాఁగ సాక్షి హృదయ
 మకాఁగ దెటను॥ 91

‘పాలవార్ధిలోనఁ బవ్వళించినవాడు గొల్లయిండ్లపాలు గోరనేల ?
 యెదుటివారిదై నల్లెవారికినాస’యనుటసర్వహృదయగునికెయెసరు॥
 ‘కనకపర్వతమునఁ గాపురం బుండిన ననిమిషేశ్వరునకు నాసపోడు

కపపకుండలాలగర్జననినడుగఁడా? యనుటఁదెలుపు నాసకంతులేమి॥
చదువులందు లిబ్బిమొదవులందును స్త్రీలపెదవులందు తేనిపదవులందు
నాశలేనివారె యవనిలో లేరనుఁ బేర్చిగనుటయుండుఁ బ్రీతియట్ల॥94
ఆశచేత మనుజు లాయువుగలదాఁకఁదిరుగుచుండుభ్రమనుదిగ్రప్పలేక
'మురికిభాండమందుముసరుసేగలభం?' నై హి కేచ్ఛమలఁగుటంతదెకద
సీటిలోనిమీనునెఱసె'పై నాన గాలమందుఁ జిక్కుకరణి ధరణి
నానఁదగుల నెవ్వఁడాలాగెననియించునాశవిడమి బ్రహ్మమందదనును॥

మోహోపనిషత్ యము.

ఆశనాపుకన్న సతిశయం బింకేది? చూపునిలుపుకన్న సుఖమదేది ?
మనసునిలుపుకన్న శుభము క్షిదేననా? వేమహితముకన్న వెరవింకేది?97
ఎట్టివానికై నఁ బుట్టునుమోహంబు పుట్టుమోహమెల్లఁ బూడ్చద్రోక్కి-
గట్టిచేసిచూడఁ గనిపించుబ్రహ్మంబు దానిగన్న వెనుకమానఁడనును॥
అలిముందువంప కథముఁడై తావెనకవిహ్వలుండుగాఁగ వెట్టితనము
'చెట్టుముదురనిచ్చి చిమిడినం బోవునా?' యనును దిద్దుమెద్ది యాదినె
యన॥ 99

తామసించి చేయఁదగ దెట్టికార్యంబు వేగిరింప నద్ది విషమెయ్యాను
'బచ్చికాయఁదెచ్చి పడవేయఫలమానె?' పండువఱకు నుండవలె
నటనును॥ 100

తిరుగవలయుమనసుతిరిగినయందాఁకఁదిరిగినట్టెమనసు విఱుగవలయుఁ
దిరిగివిఱిగెనేనిదేవుండె తానొనటను నిజానుభవము గనజగాన॥ 101

హోషపరిగణనము.

అదికాలధర్మమల్పుండఁటింగియుఁ జెప్పులేడుగాని తప్పుఁబట్టుఁ
"దోయనేర్చుకుక- దొంతులుపేర్చునా?" యనెడు నల్పగుణమ
దట్టిదయన॥ 102

తప్పులెన్నువారు తమతప్పులెఱిగిన నొరులతప్పులెన్నఁడరయఁబోవ
రుర్విజనులనెవనికుండదుతప్పెదుగొనమెకొనుమటనునుగుణగణనను॥
ఉప్పులేనికూర యుండునె రుచ్యమై పప్పులేని విందు 'బాగ్బానో' !
అనుచున్నాఁడనుచున్నాఁడు నొకప్పుడును నొకప్పుడునుదవలెను॥104

ఎంతసున్నితంబో యంతకుంగతినంబు మనమునొరులదెఱిగి మసల
వలయు

నినుము నడుక వచ్చుమనముఁగూర్పఁగరాదుమాటమిగులకుంటె మంచి
దనును॥ 105

గుణియె మలయజంబు కులవనంబింపొందమల్లెలందవగుణియుల్లి పూవు
తనయు దుశ్చరిత్ర తండ్రికి ర్తిహరించుఁజెఱకునెన్ను చవినిజెఱచుపగిడి॥
క లి మి లే ము లు.

కులములేకయున్న గలిమిచేవెలయునుగలిమిసర్వభోగములకునెలవు!
కలిమిఁగన్న మడుగుకప్పలబెక బెక వలెనెయ్యదు లెంచగలుగుయశము॥
ఈతకంటెలోతు నెంచంగఁ బనిలేదు చాపుకంటెగీడు జగతిలేదు
గోచిపాతకంట్లెగొంచెంబుమఱిలేదుతనియగొప్పకొద్దలనుగనమను॥
‘నీళ్లలోనిమొసలి నిగిడి యేనుగులగుబైటఁగుక—చేతభంగపడును
స్థానబలమెకాని తనబల్మికాదయా’ యనునుదావెఱింగిమనుమనుటకె॥
అనువుగానిచోటనధికులమనరాదువిజయుఁడిముఁదప్పివిరఁటుఁగొల్గడె?
“కొండ యద్దమందుఁగొంచెమైయుండదా?” కొదువగాదుదానఁగొంచె
ము నను॥ 110

లో కా సు ధ వ ము.

ఆపదలను బంధుతాదరణంబును భయముగల్గువేళ బంటుతనముఁ
బేదతనమునందుఁబెండ్లమునడవడిచూడఁదగునటనెడుజాడఁదెలిసి॥111
‘చంపనున్న రాజుచనువగ్గలముసేయుఁజెఱపనున్న వాఁడుచెలిమిసేయుఁ
గఱవనున్న పాము నెఱిదాఁచుకొనియుండు’ బైనఁజూచిమోసపడకుఁ
దనును॥ 112

‘చెప్పలోనితాయి చెవిలోని జోరీఁగ కంటిలోనినలుసు కాలిముల్లు
నింటిలోనిపోరు నింతింతకా’దన ననుభ వైక వేద్యమందఱికిటు॥ 113

ఐ హి క చి ం త.

కడుపుకొఱకునరులుకళవళపడెదరుకడుపు చల్లనైన గలదుభుక్తి
కడకుఁజాతిలోని కప్పకు లేదొకో! నాదువోయువాఁడె నీ రొసఁగఁడె?

“రాజవరులకెల్ల రణరంగములచింత పరమమునులకెల్ల, బరముచింత
యల్లనరులకెల్ల నతివలపైఁజింత” డాంబికలకుఁ గీ ర్తనంబుచింత॥ 115
సుతునివల్ల బుణ్యసుఖమందఁగలననిమనుజుఁడెంచుఁగర్హమతమునమ్మి
యేనుఁగుపడియున్న నెత్తునామశకంబు? కనుట నాత్మశుద్ధిఁగదవెముక్తి॥
సతులఁగోర నేల? సుతులఁ బడయ నేల? వెతలఁబనుటవెల్ల నెట్టితనము
‘నేలనున్న జాయనె త్తికెత్తినయట్లు’ బడుగుసంస్పృతులకుఁ బొల్పుడుటకె
తరుణిసుతులుధనము ధాన్యంబుసంపదయెంతచుట్టుకొనిననంతచేటు
‘పసిరికాయపురువుపద్ధతిఁగానరో!’ బెడదమునుగకున్న నెడఁద తేరు॥ 118

తై రా గ్య ము.

తననుజూచియొరులుధరమెచ్చవలెననిసొమ్ములెన్నె పెట్టునెమ్మిమీఱు
నొరులకొఱకుఁ దానె యుబ్బుటకంటెనుదనను ముందు తెలియఁదగు
నటనును॥ 119

మురికిలోనెప్పట్టి మురికిలోనె పెరిగిమురికి బ్రదుకుకొఱకుమురిపెమేల?
మురికి నెఱుఁగునెన్న-మురికిలోఁబుట్టునా? తోలుబొమ్మలాటచాలుననక॥
కడుపునిండ మలము కడుపనియెముకలునరసి చూడఁబై దిమురికితోలు
నిట్టిదేహమందు నేటికోమోహంబటనునుముడినుడిగియా త్తనెఱుఁగ॥
ఏమికొంచువచ్చె నేమితాఁగొనిపోవుఁ బుట్టువేళనట్టె గిట్టువేళ
ధనము లెచటికేగుఁదానేగు నెచటికి? నిద్రి తలఁపకేలయించునరుఁడు॥
జూరపురుషుమీఁద సద్భక్తి నెఱపుచుఁ బతికినిచ్చకముగఁబరఁగుభంగిఁ
బరముఁగోరుయోగిపాటించుదేహంబు నల్ల కాటి కెప్పుడుపంపుటనుచు॥

జ్ఞాన మార్గ ము.

సొమ్ముగనెడుదాఁకజ్యోతిగావలెఁగానిసొమ్ముగన్న వెనుకజ్యోతియేల?
దేవుఁడైనలేదు దేహంబుచిక్కనుఁ దాను బ్రహ్మమైనఁ దనువెలేమి॥
పసులరూపువేటు పాలోకవర్ణమాఁ బుష్పజాతివేటు పూజయొకటె
దర్శనములువేటు దైవంబ దొక్కటె పేరులెన్ని పెట్టిపిలువననును॥
మాటలాడవచ్చుమనసునిలుపరాదు తెలుపవచ్చుదననుదెలియఁగాదు
ఘరియఁబట్టవచ్చు శూరుండుగారాదటనెడుజ్ఞానమబ్బు టరుదనంగ॥

మ నో ల య ము.

అనఁగ ననఁగ రాగ మతిశయిల్లుచునుండుఁడినఁగఁడినఁగ వేముతియ్య
నుండు

సాధనమునఁబనులుసమకూరుధరలోననెందుఁ గానినేర్పొకింతయున్న॥
అంతరంగమందెయభవునుద్దేశించినిలిచి చూడఁజూడ నిలుచుఁగాక
‘బాహ్యమందుశివునిభావింప నిల్చునా?’యనెడు నాత్మగూర్చిమనన
మెనయ॥ 128

కడుపుచిచ్చుచేతఁ గామానలముచేతఁ గ్రోధవహ్ని చేతఁగుటిలపడక
యొక్కమనసుతోడనుండినప్పుడెముక్తిమనసుమనసునందెమాసిపోవ॥

ఆం త ర దృష్టి.

ఆత్మలోనిజ్యోతి యమరెడులింగమై తెలిసి చూపకున్నఁ దేటపడదు
“గుడ్డివాఁడెఱుఁగునె గుర్తింపరత్నం”బటనునుదృష్టివలయు నాంతర
మన॥ 130

ఘటజలంబులందుగగనంబుఁ గననొనుఘటముజలములేమిగగనమేది?
ఘటములోనిజ్యోతిఁగ్రమమునఁ గనవలెననెడు నాంతరంబు నరయ
నరుఁడు॥ 131

బ్రహ్మ సా త్త్వా ర ము.

చదువులందులేదు శాస్త్రంబులనులేదు వేదములనులేదు వాదములను
నొడలిశుద్ధి జేసియొడయనిఁజూడుమంచెడఁదకుదుటఁబడిననేక ఘనును.
తనదులోనివాని తత్త్వం బెఱుంగక వే అటంచుఁదలఁచివెదకుటెల్ల
భాను వెదక దివ్యేబట్టినచందమాఁగాక దానిమించికలచెటనను॥ 133
మంటికుండవంటి మాయాశరీరంబు చచ్చునెన్నఁడైనఁజావదాత్మ
ఘటము లెన్నియైన గగనం బదొక్కటే యనునుదాఁ బరాత్మయని
ధృవపడ॥ 134

పరము పరమటంచుఁ బలుకుదు రందఱు పరమునందడేదిప్రబలమయ్యెఁ
బరముఁడిందునందుఁబరిపూర్ణఁడేక దాయనఁ బరాత్మలేనిదరయనెటను
లోనుజూడఁజూడలోకాభిరామంబు బయలుసూడఁ జూడబంధనంబు
తననుజూడఁజూడఁచారకబ్రహ్మంబుననుచుసాధనంబునందఁజేయు. 136

అత్మదేహమందు నతినూత్నముంజూచిదేహమాత్మయందుఁజేటపఱచి
యాత్మయందె చూడ నతఁడెపో ఘనయోగి యని యెనర్చు గరత
లామలకము॥ 137

అ ద్వైత సిద్ధి.

అత్మయందెదృష్టి ననువుగా నొనరించి నిశ్చలముగ దృష్టి నిలుపుడేని
యతఁడు నీవయాడువనుమాన మేలనునద్యయప్రబోధమమరనెందు॥
'త్రాడుపామటగుచు'దాఁజూచిభయపడుఁదెలియఁదాడటంచుదీటు
భయము

భయముదీఱినంత బ్రహ్మంబునంటురా"యనుటభ్రాంతులుడుపు నద్య
యాపి॥ 139

నిద్రలోనినిద్రనిజముగాఁదెలిసినఁ దామసంపునిద్రఁదలఁగఁదోయు
నిద్రఁదెలిసినతఁడె నిజమైనయోగిగాభద్రమానటనును బ్రహ్మవిద్య॥
జననమరణము లివె స్వప్న సుషుప్తులు జగమునం దనేక జనములుందు
రవనిలోనిజనములరయంగ లేరిద్ది తెలియస్వప్న దృష్టములివికావె? 141
పగలు రేయిమఱచిపరభావముమఱచితానునే ననియెడితలఁపుమఱచి
యుండఁగలిగినపుడె యత్తమయోగమాననుచుఁ దనదు స్థితిని గనఁ
దెలిపెడి॥ 142

వార్తలోనివార్త వరకవింజేయంగ నట్టివార్తమహిమ సరయనిట్లు
గట్టిచేసినిలిపెఘనుఁడెపోశివయోగివిశ్వదాభిరామువినఁగ వేము. 143

ఉ ప స ం హా ర ము.

ఆ. పేర్కొ గంచు నిలుచు వెరవొందఁ బ్రక్షిప్త
ములకు నందు సందు కలుగుఁగాక నిరుపమంబు లుపమ లొరుల
కెల్లుస్ఫురించు? వేమహితముఁ గన నివే మహితము॥ 144

ఆ. గురుకటాక్షమునను గురుతరం బై నట్టి
మహిమగలప్రబోధమిహమునందుబంగరువలెనిల్పబంగారముంజేసె
నన్న మహిమలేవో యరయనేల ? 145

తే. హేమతారకవిద్యసాధింప నొకటఁ
దనకు నభిరాముతోడిసందర్భమొదవఁ

బొందువడుచుంటరసవాదమందభిరుచి

వాసనాలేశమేకాదుపసిడివాంఛ

146

తే. పారతాకికదృష్టి నేపరఁగుయోగిసచ్చిదానందపున్నహ్మసక్తినుడిసి
ప్రకృతినాభాసికానందపరతఁగనునె? తానుగవియైన దోషనిందలఁ
గడఁగక. 147

తే. సర్వసమదృష్టి వేదాంతిసరణియాట

లోకకల్యాణమునుదాననేకదయని

తనకుసమముగ నెల్లరుమనవలెనను

సంఘసంస్కారకీర్తి గాంచంగఁగాదు.

148

తే. తననిరూఢికిదాననుమననమెనయనాత్మబోధముగాఁ బలుకునట్టిదేసి
యొరులద్వేషానగర్వించు తెఱఁగు గాదు రక్తి యుడిగినవానివిరక్తి
విధము 149

ఉ. కాఁగ యథాతథంబు లయి క్రాల జగంబున సూక్తిరత్నముల్
పోఁగొనరించి చూప జతువు న్బొదువ న్నిజవాక్యసంధిగాన్
డాఁగునె తత్ప్రభ? ల్మద మిడంగ రసజ్ఞులు శిల్ప మెంచరే?
భాగవు నో గిడేదయిన వాక్కులు యోగివి చక్కఁజేయవే? 150

ఉ. తీయని యచ్చతెల్లులును దేటగుమాటలు నూటలూరు జా
తీయము జీవమైవెలయఁ దేజము రూపము నవ్యభావసం
ధాయకమై యెసంగ జనతాసుగమంబయి తెల్లు గడ్డపై
నేయెడ నెట్టిపామరున కేనియు నింఁపయి నిల్చిపోవఁగాన్. 151

ఉ. సారవచోవివేకమున శ్రావ్యపదాల సమన్వయంబు లిం
పార విమర్శితప్రకృతియై విలసిల్లఁగ, సర్వలోకసా
ధారణసంగతు ల్మదికిఁ దట్టిన నెట్లన నాటునట్లు వి
స్తారనిరంకుశత్వమున సంస్కృతి వాఱఁగ దూఱఁజూచ్చినన్.

చ. కవిహృదయానురూపములు గాఁదగు మార్దవ మార్ద్రతాదులం
దవులక, రోషభాషణలు దారొనఁ బలికన నందు నెందు హా
స్యవిధమె తోఁచుటం, గనమి స్వార్థ మ దేరికిఁ గాకకోపమే
తువు, నవ్రుగొల్ప లాఁతులను దూఱిన రీతులఁ బ్రితులైతఁగా.

చ. ఎదను లయింపజేసికొని యేయది బుద్ధికి నెప్పుతోఁపన
య్యది యను యోగివాక్కులకు నాగ్రహమందుట వెట్టికాదె? జ్ఞా
నదముగఁ బల్కి యందఱను జ్ఞానులఁ జేయఁగ, లోకమెల్ల వె
ట్టిది యనుకో నతండును, దరింపఁగ నేరమి నట్టె వీరనన్. 154

తే. రాజయోగమునం బ్రీతి రాజిలంగఁ గడకు మానము వహించి
కాంచి మించి
యంచితమ్ముగ బ్రహ్మమయత్వ మెంచియందె లీనంబు నిందె
యుండందలంచి॥ 155

ఉ. పుట్టిన 'మూగచింతల'ను బొంపిరివోయినఁ గొండపిటి'లో
మెట్టిన 'గండికోట'ఁ గడిమింగన బాటఁ కటారుపల్లె' కుం
బట్టిన నింక నెందయిన వాసముగల్గినఁ దెల్లునాఁటియం
దెట్టివి మాటుమూలలకు నెక్కె యశోలత లల్లిబిల్లిగాఁ. 156

సమర్పణము.

చ. గురువర ! మీపదాబ్జములకు న్నతిసేయఁగ రంగదాసుని
న్వేర వెఱుఁగం దరింపఁ 'జినవేమన !' యంచనుపద్యజాలముల్
విరివిగ నాశుపద్ధతిని వీనుల కెక్కఁగఁజేయ బాల్యమం
దిరవుకొనె న్మనంబున నదేయపు వేమనయోగి రీతిగాన్॥ 157

ఉ. ఓయిమహానుభావ ! కవియోగివరో త్రమ ! పూకుషోత్తమా
భ్యాయుత దక్షిణాంగ చరణాంబుజ భ్రూగమ! యిట్లు "వేమయో
గీయ" సమర్పణంబునను గీలితసత్పుడుఁ జేయు దీన, యిం
దేయఁడఁ గల్గిన న్గుణ మొకింత యదెల్ల భవత్ప్రసాదమే॥ 158

ఆశ్వాసాంతము.

మ. పరమోత్కృష్ట చతుర్విధాన్ద్ర కవితా ప్రాచుర్యమాణాద్భుతో
త్తరరామాయణ, సూరివర్ణ్య "గురుభక్త్యోత్కృష్ట్య" కృష్ణానదీ
గరిమా" ద్యుత్తమ సత్ప్రబంధరచనా కౌతూహలాయత్త చి ।

త్త రమద్వైభవ దక్షిణాస్య కృత మేధాపూర్ణ విద్యన్మణి ! 159
మాలిని : అమరళ కృతిపూర్తీ ! వ్యాప్తవిద్యా ప్రపూర్తీ !
ధవళ బహుళ కీర్తీ ! ధర్మ కర్మానువర్తీ ।

భవదళిత భవార్తీ ! భంజితాఘాతాఘాతార్తీ !
 ప్రవిమలగురుమూర్తీ ! ప్రాపితానందమూర్తీ ! 160

గద్యము

ఇది శ్రీ మేధా దక్షిణామూర్తిశ్వరాక్షిణ కరుణాకటాక్ష వీక్షాపాత్ర
 నాదేశ పురుషోత్తమకపింద్రపుత్ర మేధా దక్షిణామూర్తిశాస్త్రి
 నామధేయవిద్యద్విధేయకర్తృక శ్రీ వేమయోగీయంబునందు
 సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.
 శ్రీ గురుపాదార్పణమస్తు.

—◆ సవరణలు ◆—

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
20	5	జాత	జూత	47	21	కబాప	కబాప
35	4	యడుగు	యుడుగు	53	24	మాళి	మాళి
42	11	పక్షి	పక్షి	65	13	నిష్క్ర	నిష్క్ర
42	16	రాంతస	రాంతస	65	17	బుబాయు	బుబాయు
44	10	వజ్ర	వజ్ర	68	7	ఋకార	ఋకార
				71	5	గురున	గురున

క వి యో గీం ద్రు ల గు

కృతినాథుల చరిత్రమైన “ఉత్తమజీవయాత్ర”ను జదివిన మఱికొందఱి
యానంద మీ మాదిరి నున్నది.

చతుశ్శాస్త్ర కోవిద శ్రీ చివుకుల వేంకట రమణశాస్త్రిగారు

‘ఉత్తమ జీవయాత్ర’ ను బరమానందముతో నామాలాగ్రము పఠించి
తిని. ‘జగ మెఱిగిన బ్రాహ్మణునికి జన్మిద మేల ?’ యను సూక్తిబట్టి శ్రీవారి
గుణగణముల నభివర్ణింప నగత్యమే లేదు. “పులికడుపునఁ జలిచెను పుట్టునా?”
యను సూక్తికృతికర్తలరగు మీయందు రూఢమైనది. గ్రంథస్థవిషయమో యథా
రము. కృతియు నట్టి యథారమే.

‘ఆంధ్ర జయదేవ’ శతావధాని శ్రీ చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు

గ్రంథనామములోనే నుహానందము కలిగినది. కృత్యాదినుండి ఫలశ్రుతి
వలనఁ జదువునప్పుడు పొంగి పొరలి నటెనది. జగత్పరిసర పురుషోత్తమ కవిత
దుర్లభమైన మీతండ్రిగారి పరమపవిత్రచరిత్ర పాఠకలోకమునకు జననాదిగా నడ
వడి; మహిమ, సులక్షణము, సంసిద్ధి గురుప్రబోధప్రభావము మున్నగు దైవగుణ
నెంతో ఆదర్శకముగాఁ జెలియఁజేయుచున్నది.

మీ రచన, ఆశ్వాస విభాగనిర్ణయము, విషయ నిరూపణమును బూర్వ
లాక్షణిక వచనానుసారముగా ఆకాంక్షితాపకములుగా నున్నవి. కవితా
సామగ్రి నెన్నికంగన్న ధారాశుద్ధి, చమత్కృతి, మాధుర్యము, ద్రాక్షాపాకము,
లోకోక్తులు మొదలైన వన్నియు శ్రీ తేమేంద్రాక్షమగు ‘బౌచిత్య విచారచర్చ’
ననుసరించిన దైన యాచిత్యపోషణముతోఁ బ్రస్ఫుటమగుచున్నవి. మీ ‘యుత్తమ
చరిత్ర’ నిస్సందేహముగాఁ బఠనమాత్రమున లోకమును దరింపఁజేయునని నా
గాఢవిశ్వాసము.

ఉ. ఉత్తమమధ్యమాధముల కున్నతి, కష్టము, నష్టహాట, సం
పత్తి విపత్తు లాముఖిం నఁ బ్రాజ్ఞానమత్స్వము, ధర్మబోధముకా
జితేవికుద్ధి మున్నగు విశేషములన్నియు తెల్పుచుండు, లో
కోత్తరమైన భవ్య పురుషోత్తము “ఉత్తమ జీవయాత్ర” తాన్.

శతావధాని విద్వాత్ శ్రీ దోమూ వేంకటస్వామి గుప్తగారు

శ్రీ. నాదెళ్లయ్య పురుషోత్తమ కపింద్రస్వామి యస్మద్గురు
శీఘ్ర వాఙ్మనః “డిల న్నదలి వేంచేసె న్నరం” బన్న మా
టిదెందానట వజ్రపాతముటు హాయిండుల్ప వీలెంచెముకా
దాదృక్మ్యము తత్కుతుండపుటఁ జిత్తంబంద దేశంకయకా॥

ఉ. విద్దియఁ గల్గువారలను బిజ్జినవారిని గాంచుచుండు. మా
హృద్దశ వారి కెచ్చుగనో, యింనుకయో యెటు లుండవండ, నీ
యిద్దలు పురుషోత్తముల కెందు నహంకృతి గానరాదికన్
బద్ధనహృత్తి యాయఁదుల భవ్యులకు న్నమకార మారయన్॥
కా. నూలంబయ్యను నూత్మరూపము మతిస్ఫూర్తిం బ్రకాశింపను
ద్వేలానందమయప్రశాంతమగు విస్ఫీలి స్ఫులిం బొల్పె; నా
దేశశ్రీకుల పురుషోత్తముఁ డహా! దిబ్బుండలీ మండన
పొల్లెయొంతు యశోవిలాసుఁ డతని స్థలకందగు నిచ్చలున్.

శ్రీ అప్పల వేంకటరావుగారు, పారాణికులు, సామర్ల కోట

మియనరగళ కవితాధార, మృదుమధురశైలి, యమకము, ఆంత్యనియ
మము, సరసప్రయోగములుగల ద్వ్యర్థి పదజాలము మున్నపున వెన్నోచూడ మన
స్సుపొంగినది. శ్రీ పురుషోత్తమ కవిగారి జీవితచరిత్ర మాబోంట్లు కాదర్ప
ప్రాయమై యున్నది. మీరు చూపిన పితృభక్తియు సేర్పికోడగినట్లు బోధించు
చున్నది. మీవంటిపెద్దలఁ బ్రశంసించునంతటి విద్యాబుద్ధులు మాకులేకపోయి
నను మావంటి కవితావ్యాసంగపరులను సజ్జనవిధేయులను బ్రోత్సహించు మీకు
నామనస్సంతోషమును ధైర్యముగా వెల్లడించిన యీ నాసాహసవాక్యములందలి
దొంగుల మన్నించి యాదరింపఁ బొగ్గితులు.

గుంటూరు హిందూకాలేజి రిటైరు ప్రిన్సిపాల్

శ్రీ బుద్ధిరాజు రామచంద్రారావుగారు M. A. L. T. (Litt & Hist)

షేక్స్పియర్ మహాకవి 'యీ ప్రపంచము నాటకరంగ'మనియు,
వ్యక్తులు పాత్రలనియు బలుమారు నుడివియున్నాడు. మీరు మీ పితృపాదుల
జీవిత చరిత్రను నాటకలక్షణములతో నలంకరించుటచే గడుయు క్షముగా నున్న
దని నా యభిప్రాయము. ఏలయన, మీ పితృచరణులనాటి సాంఘికయుగము
విశిష్టమైనది. సాంఘిక సారస్వత వివాదములను గడువైదుష్యముతో దిద్ది సమ
న్వయముచేసిన వ్యక్తులలో మీ తండ్రిగారు మేటియని చెప్పుట యతిశయోక్తి
కానేరదు. వారికి సర్వతోముఖమైన పాండిత్యము, సాహిత్య సమన్వయ
శక్తియు సమానముగా నభియుండుటవలన వారి యత్నములన్నియు నిర్విఘ్న
ముగా నెరవేరినవి. నా చిన్ననాడు కాశ్మీరగారిని గడువీరుడని ప్రశంసించు
చుండెడివారము. వారి జీవితచరిత్రము ఈతరమువారికి గూడ నాదర్శప్రాయము.

మీ గ్రంథము జీవకళలతో గూడి యప్పటి సాంఘిక జీవితము చక్కగా
బ్రేదర్శించుచున్నది. అంగవాఙ్మయములో బాస్వెలు వ్రాసిన 'జాన్సను జీవిత
చరిత్ర'తో దుల్యముగా మీ గ్రంథరాజము మన ఆంధ్ర వాఙ్మయములో విల
సిలునని నాయాశయము.

శ్రీ మలపాక సూర్యనారాయణగారు రిటైరుస్కూల్స్ ఇన్స్పెక్టరు
 'ఉత్తమ జీవయాత్ర' యను గ్రంథరాజము మీచే మిక్కిలి చక్కగా
 వ్రాయబడినది. పలువురకు ఆదర్శప్రాయమైన జీవితముగాన బాఠకులు నేర్చుకొని
 అనుకరింపదగిన విషయములు పెక్కులుగలవు. వారి పాండిత్యము, బహుభాషా
 నేవ, సాంఘిక నేవ, కార్యదీక్ష, సనాతన ధర్మాభిమానము, ముముక్షుత్వమును
 జిరస్మరణీయములు. మీరు 'పండిత పుత్రు'లను పదమునకు గొప్ప అపవాదమును
 గలుగజేసిన పుత్రరత్నముల కె తిరి.

గ్రంథకర్త సతీయ్యలందరి

శ్రీ కాసుభేల రామారావు పంతులు, అడ్వకేటు, నెల్లూరు.

గ్రంథముచూచు కొలదిని మన చిన్ననాటి సంగతులు స్ఫురణకు వచ్చి
 నవి. అందులకు నేనుజ్ఞులగుచున్నాననుట అతిశయోక్తికాదు. ఆధ్యాత్మిక
 చింతతో గాలముకడవుచు 'అవశాకయమాం అకించనానాం' అన్నట్లు కరుణా
 పూర్వదృష్టిసారించి అనుష్ఠానమునందు నన్నొక భాగస్వామిని జేయవలెనని నా
 ప్రార్థన.

రిటైరు సర్జన్ జడ్జి శ్రీ సురభి తులసీదాసు నాయుడుగారు, మద్రాసు.

పూజ్యపాదులగు తమపితరుల సర్వతోముఖ చరిత్రమును బద్ధకావ్యముగా
 వ్రాసి పితృణమును దీర్చుటయేకాక, ఆంధ్రభాషామతల్లికి ఒక అమూల్యమైన
 అద్వితీయమైన కానుకను సమర్పించి ధన్యులకై తిరి. ఉత్తమ శ్రేణి చరిత్రకారు
 లలో దమ క్రాస్తాన మియ్యబడుననుటలో సందేహములేదు. తండ్రిగారి జీవిత
 చరిత్రము పద్ధకావ్యముగా వ్రాయుటయెంతయో కష్టము. తమజనకు లన్ననో
 గోప్పకవివరేణ్యులు, బహుళ గ్రంథకర్తలు, బహుభాషావేత్తలు, అసామాన్య
 జ్ఞానసంపన్నులు, నిష్కళంకమైన కర్మయోగి. అట్టివారి జీవితచరిత్రమును చిత్రిం
 చుటయో బహుళప్రయాసము. తమ వైదుష్యము, పితృగౌరవమువలన, ఈ
 చరిత్రమును మిక్కిలి ప్రశస్తముగా వ్రాయగలిగినారు. తమ జనకుల చరిత్రము
 నింకెవ్వరును ఇంతబాగుగా రచింపజాలరు. తమ "ఉత్తమజీవయాత్ర" అచంద్ర
 తారార్కముగా ఆంధ్రభాష యున్నంతవరకు సిరస్సాయి గాగలదు. తమ రిటి
 ఉత్తమగ్రంథ రాజమును లిఖించి ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి చేయుత నొసంగినందు
 లకు ఆంధ్రభాషాభిమానులెల్లరు మీ యెడల కృతజ్ఞులై యుండగలరు.

మద్రాసు లా కాలేజీ ప్రిన్సిపల్

శ్రీ జి. సి. వేంకటసుబ్బారావు గారు బి, ఎస్, సి, యం, యల్

'ఉత్తమ జీవయాత్ర' ను బఠించి ధన్యుడనై తిరి. సమకాలికులచే రచింప
 బడి, మహాకవుల జీవితచరిత్రనుదెల్పు గ్రంథములు మన ఆంధ్రములో లేవనియే
 చెప్పవగును. అట్టితో, ఉభయకవివరంసులగు శ్రీ పురుషోత్తమ కవీంద్రుల అమర
 గాధను హృద్యంబగు కావ్యంబుగా మీరొనర్చుట యెంతో క్లాప్తము.

ఈ గ్రంథరాజమందు వెల్లివిరిసిన మీ పితృభక్తియు, నెల్లెడల జెల్లంబగు మీ బహుముఖ పాండితీయు అమేయములు.

మద్రాసు హైకోర్టు జడ్జి కీ. శే. చింతగుంట రాఘవరావు గారి శ్రేష్ఠ పుత్రుఁడును, అడ్వకేటును ఆంధ్రీకృత మేఘసందేశాది గ్రంథకర్తయినను

చిరంజీవి శ్రీ సూర్యనారాయణరావు, గుంటూరు

సారక నామధేయులుగాఁ బరఁగిన మీ తండ్రిగారి చరిత్రాంశములకు విమలదర్పణముగా మీ రచన విరాజిల్లుచున్నది. అందలి మీ తండ్రిగారి జీవన ప్రత్యేకతా చిత్రణము వారినిజూచి యెఱుంగనివారికిఁ గూడ వారి ఆదర్శ మూరిని బ్రత్యక్షీకరింపఁ జాలినదై పరిపూర్ణ చైతన్యముతో నలరారుచున్నది. మఱియు నద్వితీయమై, గురుభక్తిభావ పరిపాక ద్విగుణితమై, స్ఫుటికవిశదమై, స్ఫుటవిన్యాసముతో నీ గ్రంథమున గోచరించు మీ పితృభక్తి యపరిణత వయస్కులగు బాలబాలికల బుద్ధితలకు మారాకుగాఁ బ్రవర్తించి, యాదర్శమననై స్వయముగా హితమొనగర్పఁ గలుగుననుటకు సందియము లేదు. ఆంధ్ర సంస్కృతభాషల లోతుపాతుల యభిజ్ఞతకు నికహాపలమైన యీ పుస్తకము నందలి రచనావిధానము మృదువైన రసాత్మకమై భావబంధురమై, సుందర కావ్య లంకార శోభితమై, గంభీర కోమలఘద హృదయం గమమై, పరితృలోకమునకు నిత్యనూతనానందవికాసములనుసంక్రమింపఁజేయుచుఁ బాఠయోగ్యముగానున్నది.

ఈ పుస్తక రాజమందలి 'కవితాస్వయంవర' ఘట్టము అనుపమమై యననుభూతపూర్వముగు నానందమును గలిగించినది. ఆంధ్రవాఙ్మయమం దొక క్రొంగ్రాత కల్పనగా నది నాకు ద్యోతమై నామేను పులకరింపఁజేసినది. కృష్ణానది వీడ్కోలుపడ్యములు కాశీఖండములోని తాదృశఘట్టమునందలి శ్రీనాథమహాకవి పోకడను స్ఫురింపఁజేసి యలరించినవి. 'శైశవదుష్కృతాణము' లోని సరళ భావసంపదావిష్కరణమన్ననో యమోఘ స్వాభావి కోక్తిబంధురమై యున్నది. ఆదినే యెదురుగు సముద్రుని విలయతాండవ ఘట్టము 'ఆముక్త మాల్యద'లోని పృక్వత్రీ వర్ణనల నిద్రపురీతుల కుదియై విలసిల్లుచున్నది. అధిక ప్రసంగమునకు తుమార్హుఁడను.

శ్రీశ్రీరహస్యము కవితము (ప్రకృతి వికృతి, రూపాంతర నిఘంటువు)	8-0-0
ఉత్తమ జీవయాత్ర శ్రీరహస్యము కవితాద్రవ్యత్ర గీ ఆ పద్యకావ్యము)	8-0-0
వేమననూక్తి రత్నాకరము (4085 శేమన పద్యాలు-పద్యరత్నము)	8-0-0
జాతకదర్పణము (చదివినవారు జాతకాలు వ్రాసికోవచ్చు. తేట తెలు)	2-0-0
శ్రీ గురుదత్త సరస్వతీయము (గురుచరిత్ర)-తెలుగుచనము-అట్టబెండు)	2-0-0
శ్రీ శంకరవిజయము (భ. వేం. సు. కృతము. 10 ఆ. ప్రబంధము)	2-0-0
ఆంధ్రీకృత పృసన్న రాఘవనాటకము	2-0-0
అద్భుతోత్తర రామాయణము	7 ఆ. ,, ,, 1-8-0
శ్రీ వేమయోగీయము (వేమభోధామృతసహితము) 4ఆ. ,, ,, 1-8-0	
శ్రీ గురుభక్తి పృభావము (6 ఆ. ,, ,, 1-0-0	
శ్రీ సౌందర్యలహరి (సమూలము)	1-0-0
కృష్ణానందీ మాహాత్మ్యము మంచికథలు (4 ఆ. ,, 0-12-0	
చంద్రహాస చరిత్ర (గద్యపద్యాత్మక నాటకము)	0-12-0
హరిశ్చంద్ర నాటకము (సులభవచనము)	0-12-0
శ్రీ శివానందలహరి (స్తోత్రాంధ్రీకరణసహితము)	0-12-0
రామదాసచరిత్రము (హిందూస్తానీ నాటకము. తెలులిపి భాషనులు	0-12-0
అహల్యా సంక్రందనీయము ,, ,, వుగానలవడును)	0-8-0
సీమంతిని చరిత్రము ,, ,, ,, 0-8-0	
భద్రాయురభ్యుదయము ,, ,, ,, 0-8-0	
కీర్తి మాలినీపృధానము ,, ,, ,, 0-8-0	
అపూర్వదాంపత్యము ,, ,, ,, 0-8-0	
స్త్రీల మీటింగునాటి హరికథ (సుప్రసిద్ధము)	0-8-0
సులభ వైద్యభోధిని (గోసాయి చట్టావంటిది)	0-8-0
చిత్రకంద రత్నాకరము (బంధాలబాహులుగలది)	0-8-0
వేమనయోగీంద్రచరిత్రము (తేలికవచనము బాహులుగలది)	0-8-0
అంకజ్యోత్స్న (750యుక్తి లెక్కలుగలది)	0-6-0
ప్రేమరీ పరీక్ష లెక్కల పుస్తకము (52 పేర్లు)	0-6-0
చతుర్ముఖి కంద రామాయణము	0-6-0
హిందీ రామాయణ కీ రనలు	0-4-0
మల్లికార్జున శతకము (కందగీతగర్భితము)	0-4-0
అజ్ఞానభ్రంసిని	0-8-0
అక్షరా భ్యాసము	0-8-0
ముక్తి కాంతా మణిశతకము	0-2-0
పురుషో తమ కృతి శతకము	0-2-0
పూర్వ కర్మ శతకము 0-1-0, హనుమత్కథా శతకము 0-1-0	
సోమేశ్వర శతకము 0-1-0, టపా హారతి కీ రనలు 0-1-0	

చిరునామ :—నాదెళ్ల మేధాదక్షిణామూర్తి శాస్త్రిగారు, బందరు
TELOGU UNIVERSITY

